

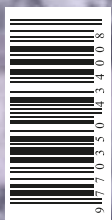
planinski

V E S T N I K

REVILJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

12 114. LETO / DECEMBER 2009 / 3,20 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

Tomaž Humar, 1969-2009

INTERVJU Franci Ekar, Martin Šolar

DRAGOCEN SPOMIN, ODLIČNO DARILO

Izšla je knjiga POZDRAV Z VRHOV, Slovensko planinstvo na starih razglednicah. Trdo vezana knjiga je polna očarljivih podob, prelepih spominov in planinskih vtisov iz preteklih časov.

Knjiga POZDRAV Z VRHOV je odlično darilo, dragocen spomin in vir neskončnega navdiha za vse generacije.

Z nakupom knjige podarite **4,00 €** za gradnjo Slovenskega planinskega muzeja v Mojstrani.

- * 222 razglednic iz obdobja 1893 - 1948
- * 168 strani
- * trda vezana
- * format 23x30 cm

medium

INFORMACIJE IN NAROČILA

Brezplačna št. **080 29 74**
04/580 50 20

www.pozdravzvrhov.si

Medium d.o.o., Žirovnica 60c, 4274 Žirovnica

25% popust!

POSEBNA UGODNOST za ljubitelje gora

redna cena je 39,00 €,
cena s popustom samo **29,00 €**.

GESLO, ki vas popelje
do popusta je **2864**.

Vladimir Habjan

Vizija

Odšel je še en vrhunski alpinist. Kontroverzen, poseben, čudaški ... kdo bi vedel, za vsakega drugačen. Dejstvo je, da je bil nadpovprečen in da je bil plezalec po duši. Tako kot lani za Pavleta Kozjeka smo tudi letos od danes na jutri novo številko posvetili Tomažu Humarju. Zbrali smo nekaj spominov njegovih prijateljev in soplezalcev, predvsem tistih, ki so z njim največ plezali ali se družili. Verjamem, da vam bodo pričarali nekaj utrinkov Tomaža in da bo s tem nekaj vtisov o njem ohranjenih tudi za zanamce. Zdi se mi namreč, da smo v zadnjih letih o njegovih podvigih premalo pisali.

Tako kot poskušamo v uredništvu slediti aktualnim dogodkom v planinstvu in alpinizmu, moramo slediti tudi trendom v naši dejavnosti, torej v publicistiki. Danes je naš medij mnogo bolj, kot je bil včasih, pod mnogimi pritiski in trudimo se ostati nad vodo oziroma se moramo znajti, da ne potonemo. Spomnite se, da sem o težavah tiskanih medijev letos že pisal. Po eni strani nas »ogroža« internet, po drugi hiter tempo življenja, v katerem ni časa in volje niti toliko, da bi vzeli knjigo ali revijo v roke, saj se da vse dobiti že na spletu ali v računalniku ... po tretji je tu spet kriza, ki mnoge naše dosedanje naročnike sili k odpovedi revije.

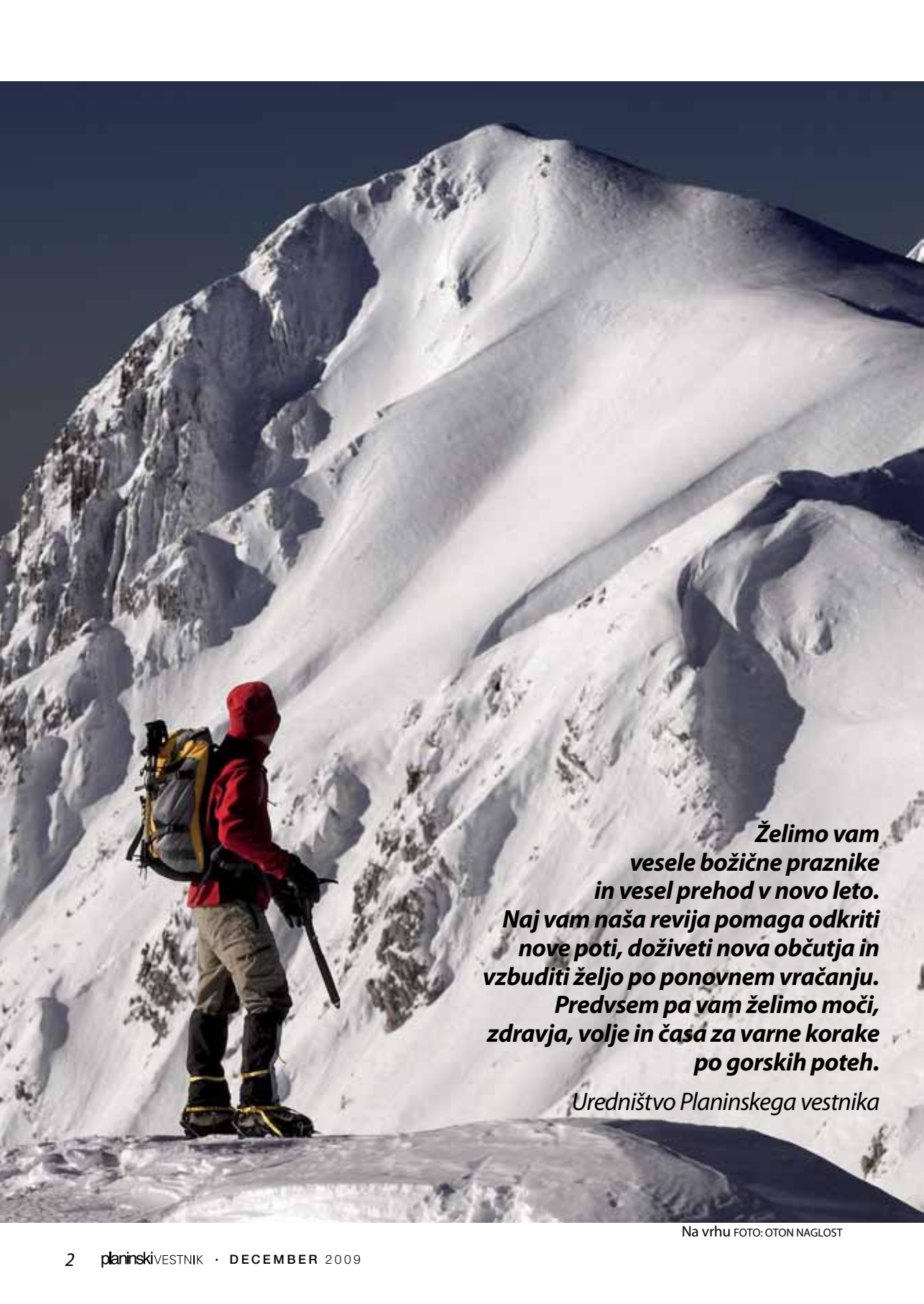
Dejstvo je, da je obstoj Planinskega vestnika v največji meri odvisen od tega, kako bomo dobri, kako vam bo revija všeč in jo boste zaradi tega kupovali. Vse predolgo in preveč smo iskali rezerve v sami organizaciji in premalo zunaj nje, čeprav tega nismo povsem zanemarili. Je že res, da ste mnogi naročniki s tem tudi podporniki Planinske zveze, mnogo vas je in brez vaše podpore revija taka, kot je, ne bi mogla izhajati. Je pa tudi res, da se moramo prilagoditi času, iskati rezerve v novih, predvsem mlajših naročnikih in poskušati s čim boljšo ponudbo zadovoljiti čim več želja in potreb (novih potencialnih) bralcev. Tako kot vsi drugi se tudi mi trudimo znižati stroške in povečati prihodke, kar pomeni pridobiti čim več kupcev in novih naročnikov. Pri tem se spogledujemo tudi s »svetom«, v prvi vrsti seveda z Evropo.

Leta 2001 je imela revija 48 strani in skromno opremo, število naročnikov je vsako leto padalo. Že leta 2002 smo Planinski vestnik oblikovno obogatili in povečali število strani na 64, kasneje na današnjih 96 (z ovitkom 100). S povečanjem strani smo okrepili tudi tiste rubrike, ki vam pri odločanju za gore najbolj pomagajo, vključno z občasnimi vodniškimi prilogami. Število naročnikov in naklada sta narasli na sedanjih blizu pet tisoč in to se trudimo ohranjati oziroma še povečati. Naj povem, da je to naklada, ki se nam je v slovenskem prostoru ni treba sramovati! Leta 2001 smo si v uredništvu zadali nalogo, da bi PV obstal. Imeli smo voljo in znanje, imeli pa smo tudi vizijo nadaljnjega razvoja revije.

Z januarjem 2010 bo Planinski vestnik izšel v večjem, A4-formatu. Vem, da vas mnogo prisega na tradicijo, vendar moramo s časom naprej. V Evropi je malo revij takega formata kot današnji PV, vse so večje, približno velikosti A4. Stare bralce bomo razveselili, nove naročnike pa poskušali pridobiti tudi z dvema mesečnima prilogama, praviloma ene iz naših krajev in druge iz tujine, in vam tako ponuditi čim več informacij, za katere ste se v vseh dosedanjih anketah izrazili, da si jih najbolj želite. O vseh podrobnostih in tudi prednostih vas bomo v prihodnje še obveščali, zato naj bo za tokrat dovolj.

Planinski vestnik bo naredil korak naprej. Morda na dolgi poti izhajanja (februarja 2010 bo 115. leto izida prve številke) na zunaj enega najdaljših oziroma najvidnejših. Mi smo skupaj na tej poti že deveto leto in verjamem, da bomo še naprej. Samo z nami ostanite.

Srečno 2010!

***Želimo vam
vesele božične praznike
in vesel prehod v novo leto.
Naj vam naša revija pomaga odkriti
nove poti, doživeti nova občutja in
vzbuditi željo po ponovnem vračanju.
Predvsem pa vam želimo moči,
zdravja, volje in časa za varne korake
po gorskih poteh.***

Uredništvo Planinskega vestnika

Na vrhu FOTO: OTON NAGLOST

UVODNIK

1 Vizija

Vladimir Habjan

TEMA MESECA

4 Tomaž Humar

1969–2009

Tina Leskošek

PLANINSTVO

23 Utrinki iz planinskih društev in koč

Ob koncu letošnje sezone

Slavica Tovšak

26 Prizadevalo delo stotine slovenskih markacistov

Delo slovenskih markacistov in Komisije za planinske poti v letu 2009

30 Pogled na gore in z gora

Z Nanosa se vidijo tudi Apenini

Joško Mislej

37 Posebna čez Kočevšje

Opletanje po grapah in slemenih

Rafael Terpin

39 Bosanski Tibet

Tone Škarja

42 Ujeta v pajkovi mreži

Dež na Durmitorju

Milan Vošank

45 Utrinki z zbora mladinskih odsekov

Jerca Vranič

47 Tri minute za čisto pot

Razmišljanje ob poti

Marjan Bradeško

GALERIJA

48 Uršlja gora

Uroš Podovšovnik

50 ŽELJE ZA NOVO LETO 2010

NA TURO

53 Grintovec, turni smuk v Suhi dol

Kamniško-Savinjske Alpe

Vid Pogačnik

55 Toblacher Hochhorn, skupina Villgraten

Prava božična izbira v Pustertalu

Tomaž Hrovat

VARSTVO NARAVE

56 V pozni jeseni jo lažje opazimo

Širokolistna lobodika

Dušan Klenovšek

INTERVJU

57 Za prostočasne aktivnosti ni več toliko časa

Pogovor s Francijem Ekarjem

Vladimir Habjan

62 Večina obiskovalcev gora si želi miru

Martin Šolar, novi direktor

Triglavskega narodnega parka

Pogovarjala se je Tina Horvat

ALPINIZEM

68 Vrnitev k izvirov

Vtisi z zimskega dopusta v Kanadi

Aljaž Anderle

74 Dan kot iz pravljice

Karnijske Alpe – mali Dolomiti

Aleksandar Aničin

77 NOVICE IZ VERTIKALE

78 ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

78 NOVICE IZ TUJINE

79 LITERATURA

82 PLANINSKO BRANJE

83 NOVICE IN OBVESTILA

88 KAKO POZNA MO NAŠE GORE?

planinski VESTNIK

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:

Planinska zveza Slovenije
ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

109. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:

Planinska zveza Slovenije

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p. p. 214

SI-1001 Ljubljana

T: 01 434 56 87; F: 01 434 56 91

E: pv@pzs.si

www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK: Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:

Marjan Bradeško, Mateja Pate,

Irena Mušič Habjan, Emil Pevec (tehnični

urednik), Andrej Stritar (namestnik

odgovornega urednika), Slavica Tovšak

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:

Schwarz, d. o. o.

NAKLADA: 5290 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo.

Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 32 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,2 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto.

Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno.

Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI:

Janko Oprešnik in Tomaž Humar v steni Cholatseja FOTO: ALEŠ KOZELJ

VSEBINE VSEH PLANINSKIH VESTNIKOV
OD LETA 1895 DO DANES NA

WWW.PVKAZALO.SI

OD 1957 DO LANSKEGA LETNIKA V
FORMATU PDF.

TEMA MESECA

Tomaz Humar

1969–2009

✍ Tina Leskošek

Pred nekaj tedni je kot strela z jasnega odjeknila novica, da je vrhunski slovenski alpinist Tomaž Humar sam in hudo poškodovan obtičal v gori Langtang Lirung v nepalski Himalaji. Nihče sploh ni vedel za njegovo odpravo. Njegovi nepalski in slovenski kolegi so nemudoma sprožili reševalno akcijo, ki pa je zaradi oddaljenosti in ostalih okoliščin vseeno potekala precej počasi. Viki Grošelj je na pomoč poklical izkušeno reševalno ekipo iz Švice (Air Zermatt), ki je bila takoj pripravljena pomagati. Tomaž se je po satelitskem telefonu zadnjič javil 9. novembra, sporočil, kje približno se nahaja, in povedal še, da ima zlomljeno nogo. Najprej so ga na klasični način in s helikopterjem poskušali najti Nepalci, vendar jim ni uspelo. Reševanje je oviralo slabo vreme. V soboto 14. novembra je proti mogočini

Levo: Svoboden kot ptič – na vrhu Cholu (6000 m), v ozadju Everest, Nuptse, Makalu
FOTO: ALEŠ KOŽELJ

Spodaj: Langtang Lirung
FOTO: TINA LESKOŠEK

steni poletel nepalski helikopter s švicarskimi reševalci, ki so Tomaža na višini 5600 m hitro našli. Na žalost mrtvega. Kaj natanko se je zgodilo Tomažu, verjetno ne bomo nikoli izvedeli.

Izgubili smo še enega vrhunskega alpinista. Ostal bo tam, kamor se je najraje vračal – v Himalaji. Kljub vsem uspehom slovenskih plezalcev v domačih in tujih gorah nas je Tomaževa nesreča spet postavila na trdna tla. Ne vemo, koliko življenjskih kvizkotov imamo. Eden je vsekakor zadnji.

To je bilo v zgodovini drugo stensko reševanje v Himalaji in prvo v Nepalju. Po besedah Gerolda Binerja (Air Zermatt) ni ovir za takšno reševanje kjerkoli v Himalaji, saj so že desetletja na razpolago dovolj močni helikopterji, ki bi lahko reševali tudi iz najvišjih gora. Predlog je, da bi se v sklopu komisije IKAR skušali dogovoriti za takšno reševanje, pa tudi za boljšo učinkovitost. Z oblastmi himalajskih držav bi se bilo treba uskladiti glede veljavnosti pilotskih licenc in drugih formalnosti. Še pomembneje pa bi bilo, da bi usposobili nepalske ekipe za samostojno reševanje iz sten in velikih višin. Na ta način bi lahko rešili marsikatero življenje.

Tomaž Humar je v svoji pestri alpinistični karieri preplezal mnogo zahtevnih smeri v domačih in tujih gorah, med njimi precej prvenstvenih. Mnogokrat je plezal popolnoma sam. Za svoje dosežke je prejel naslednja priznanja:

- **zlati cepin** (1996) – skupaj z Vanjo Furlanom za preplezano novo smer v Ama Dablamu,
- **Bloudkovo nagrado** (1999),
- **častni znak svobode Republike Slovenije** (1999),
- **encijan za življenjsko delo** (2000) – poleg Reinholda Messnerja in Edmunda Hillaryja.

Poleg tega je bil Tomaž še dvakrat nominiran za zlati cepin - za vzpon v južni steni Daulagirija (1999) in južni steni Aconcague (2003), nagrade pa so pobirali tudi filmi o njem (Reticent wall in Daulagiri Express). Tomaž je sam napisal knjigo Ni nemogočih poti, lani pa je izšla knjiga Bernadette McDonald z naslovom Tomaž Humar.

NAJPOMEMBNEJŠI DOSEŽKI V TUJIH GORAH:

- **Ganeš V** (6989 m), 1994, JV stena, prva ponovitev japonske smeri z novo slovensko varianto,
- **Anapurna I** (8091 m), 1995, severna stena, francoska smer,
- **Ama Dablam** (6828 m), 1996, SZ stena, nova smer Staneta Belaka - Šraufa,
- **Bobaje** (6808 m), 1996, solo vzpon, SZ stena, nova smer Golden heart (posvečeno ženi Sergeji), sestopi po novi spominski smeri Vanje Furlana,
- **Lobučje**, vzhodni vrh (6119 m), 1997, SV stena, nova smer Talking about tsampa,
- **Pumori** (7165 m), 1997, JV stena, nova varianta na francoski steber, pozneje tudi normalna smer,
- **Nuptse** (7742 m), 1997, Z stena Nuptse W2, nova smer Humar-Jeglič,
- **El Capitan**, 1998, solo vzpon, smer Reticent Wall,
- **Daulagiri** (8167 m), 1999, solo vzpon, J stena, nova Mobitelova smer,
- **Šiša Pangma** (8046 m), 2002, SZ stena, normalna smer,
- **Aconcagua** (6960 m), 2003, J stena, nova smer Mobitelova lastovka – Johanova smer,
- **Cholatse** (6440 m), 2005, S stena, nova smer Yarchagumba (osrednji del v območju ameriške smeri),
- **Mera peak** (6470 m), 2006,
- **Baruntse** (7220 m), 2006, zahodni del JV raza,

- **Anapurna I**, vzhodni vrh (8047 m), 2007, J stena, solo vzpon.

POSKUSI:

- **Nanga Parbat** (8125 m), 2003 – Aklimatizacija s Stipetom Božičem do 6800 m. Zaradi boleznih poskus v južni steni ni bil mogoč,
- **Kumbakarna**, vzhodni vrh (7469 m), 2004 – poskus v vzhodni steni do višine 7000 m,
- **Nanga Parbat** (8125 m), 2005 – poskus v južni steni,
- **Langtang Lirung** (7227 m), 2009 – poskus v jugovzhodni steni.

PRVENSTVENI VZPONI V DOMAČIH GORAH:

- Vežica** – *Nespodobno povabilo* – solo vzpon,
 - Rzenik** – *Močvirje norih želja*,
 - Štruca** – *Jagenjčki*,
 - Bavh** – *Mali koritniški medved*,
 - Stenar** – *Neznosna lahkost bivanja*, brez varovanja.
- ... in še vrsta drugih.

POMEMBNEJŠI VZPONI V ALPAH:

- Triglav** – *Helba s Čopom*, solo vzpon, 3,5 ure, brez varovanja,
- Triglav** – *Sfinga*, solo vzpon, 2 uri, brez varovanja,
- Logarska dolina** – *Čaša*, solo vzpon,
- Tamar** – *Rariteta*, solo vzpon, brez varovanja,
- Brunthal** (Avstrija) – *Enigma*,
- Val di Mello** (Italija) – *Mamma mia*, prva solo ponovitev,
- Eiger** (Švica) – *Črna luna*,
- Dru** (Francija) – *Ameriška direktna*.

LANGTANG LIRUNG

7225 metrov visoka gora se nahaja v pogorju Langtang Himal severno od Katmanduja. Na vrhu gore se združijo trije grebeni (severovzhodni, jugovzhodni, jugozahodni), najbolj strma in zanimiva za plezalce današnjega časa pa je jugovzhodna stena, ki pada proti ledeniku Lirung. Na vrh gore so preko severovzhodnega grebena prvi priplezali Japonci leta 1978. V letih 1980 in 1982 sta bila preplezana še jugovzhodni in jugozahodni greben. Gora je zahtevna in je do danes zavrnila že mnogo plezalcev. 1994 je bila preplezana nova smer v jugozahodni steni, jugovzhodna pa je kljub poskusom zaenkrat ostala nedotaknjena.

TOMAŽU HUMARJU

Ko so me pri Planinskem vestniku ob tragični novici o Tomaževi smrti zaprosili, naj napišem svoja razmišljanja o njem, nisem vedel, da bom tako težko oblikoval misli za tale zapis. Tomaž je še preveč blizu, preveč tu je še, da bi zares dojel, da se ne bo nikoli več vrnil z gore na tisti, tako značilno njegov način. Enkrat hrupno, z radoživostjo in evforijo, s katero je pritegnil množice, drugič v tišini in odmaknjeno od javnosti.

Tomaž je 'prišel' v moje življenje jeseni leta 1994, ko smo začeli pripravljati odpravo na Anapurno. Spomladi naslednjega leta naj bi skušali osvojiti še zadnji osemtisočak, na katerem Slovenci še nismo bili. Od takratnih mladih upov slovenskega alpinizma je bil Tomaž, poleg Drejca Karničarja in Janka Oprešnika, uvrščen v moštvo tudi zaradi tik pred tem opravljenega vzpona na Ganeš V, ki ga je opravil s Stanetom Belakom - Šraufom. Med sestanki, pakiranjem opreme in drugimi dejavnostmi, ki spremljajo začetek odprav, je bilo med obilico dela komaj mogoče ustvariti kak bolj poglobljen stik z njim. Vedel sem tudi, da bo na sami odpravi za spoznavanje veliko več časa.

Že na pristopnem maršu je s svojo živostjo, nalezljivo pozitivno energijo, pa tudi za svoja leta neobičajno pronicljivostjo opozarjal nase. Ob večerih nas je zabaval s svojimi zgodbami in nezgodami, ki jih je doživljal kot monter in vzdrževalec varnostnih naprav ter alarmnih sistemov, pri katerih »moraš tako hitro in pravilno mislit', da te k'r glava peče«. Med pristopnim pohodom po dolini reke Kali Gandaki mu je bilo v poseben užitek pristopiti k skupinam vase zagledanih trekerjev, jeznih na vse druge tujce, ki so jim prekrižali pot in jih zmotili v njihovem prepričanju, kako edinstveno pustolovščino se gredo, ter jih hrupno pozdraviti s svojim sedaj že legendarnim vzklikom »Hello, tourists, how are you?«.

Med pogovori v bazi je bilo kar malo nevarno sedeti poleg njega, saj je svoj govor vselej podkrepil s silovito gestikulacijo rok. Od tistega njegovega mahanja jo je vedno skupila kakšna skodelica ali krožnik, mi pa smo bolj ali manj uspešno ostajali nepoškodovani.

Spomnim se najinih zagrizenih dvobojev v balinanju s ploščatimi kamni. V času počitka smo v bazi večkrat balinali, predvsem za zabavo in sprostitve. V tej igri sem bil nesporni vladar že nekaj let, potem ko sem leta 1989 pod Šiša Pangmo v nekaj zelo tesnih dvobojih ugnal celo legendarnega Šraufa. Kar

naenkrat pa se je pojavil Tomaž, zeleni smrkavec, ki je bil tako osupljivo dober, da sem moral pokazati ves svoj arzenal izkušenj in bogatega balinarskega znanja. In čisto na koncu niti to ni zadostovalo. Priznati sem moral, da sem 'ga staknil nazadnje, ki bil mi je kos'.

Ves čas odprave je izžareval tako prvinsko željo po stiku s Himalajo in srkanju njenih skrivnosti, da sta me njegova predanost in iskrenost čisto prevzela. Obenem je na vsakem koraku kazal tisto čisto srečo, da je lahko spet v Himalaji, da si nabira izkušnje in

Tomaž pod južno steno Anapurne oktobra 2007

uživa sleherni trenutek svojega življenja. V tistem obdobju bi ga še najbolje opisali verzi Iztoka Mlakarja iz pesmi Vandima:

*'Bil takrat jest še junc sem mlad,
v glavi nič, v grlu suša.
Sem imel življenje strašno rad,
kot vsak, dokler ga ne okuša.'*

Na koncu odprave pa se je že pokazala njegova kljubovalnost v prepričanju, da ima prav. Skoraj izsilil je še zadnji poskus proti vrhu, skupaj s šerpo Arjunom. Čeprav je bil vrh že osvojen, čeprav je bilo vreme slabo, čeprav ga je vodja Tone prepričeval, rotil in mu nazadnje ukazal, naj se vrneta, predvsem zaradi njune varnosti ... Arjun se je odpovedal vrhu, Tomaž pa je sam odšel navzgor, ga dosegel in se srečno vrnil. Po hudem prepiru v bazi s Tonetom, ki je bil seveda bolj posledica strahu zanj, je moral Tone le priznati, da 'imajo zmagovalci vedno prav' in Tomaž je, ne da bi slutil, vstopil v legendo.

Leto pozneje sta z Vanjo Furlanom preplezala Ama Dablam. Tomažev tretji odhod v Himalajo, fantastična nova smer in za nameček še nenadejana nominacija za zlati cepin, dolga leta najprestižnejše svetovno alpinistično priznanje. Pripovedoval mi je, kako ga je nominacija med take izbranice osupnila in kako je s pravim strahospoštovanjem odšel v Francijo gledat, kako podelitev sploh zgleda. Ob novici, da sta prav z Vanjo postala tudi imetnika zlatega cepina, pa ga je skoraj kap.

Zlati cepin leta 1996 je bil vsekakor prelomnica v Tomaževem življenju. Težko ocenim, ali pozitivna ali ne. Ob vsej pozitivni potrditvi in spodbudi, da v alpinizmu deluje v pravi smeri, je nagrada prinesla tudi vse tisto, kar taka priznanja žal potegnejo za seboj. Ne toliko na svetovnem, zato pa toliko bolj na domačem prizorišču. Bleščeči dosežek je poleg občudovanja na eni strani potegnil za seboj prah zavisti in nasprotovanja na drugi. Tomaž se je odzval silovito. Ker ni prenašal krivice in ker je kljubovalno zagovarjal svoj prav. Še istega leta mu je uspel novi veliki dosežek: solo vzpon po novi smeri na še neosvojeni 6808 metrov visoki Bobaye v nepalski zahodni Himalaji. Še danes pa mi ni razumljivo, zakaj Tomažu leta 1997 niso podelili priznanja za najboljšega slovenskega alpinista, potem ko sta z Janezom Jegličem zmogla neverjetno novo smer v zahodni steni Nuptseja. Janeza je z vrha orkanski sunek vetra odpihnil v večnost, Tomaž pa se je še dva dni reševal iz položaja, v katerem je bilo preživetje enako čudežu. Naziva najboljšega plezalca v

Sloveniji za leto 1997 po mnenju mnogih niso podelili predvsem zato, da ga ne bi bilo treba podeliti Tomažu. Sam je prišel do grenkega spoznanja: »Veš, Viki, za nekatere v naši alpinistični srenji se je z Nuptseja vrnil napačen človek.« In Tomaž je na polno začel 'okušati' življenje.

Zaradi ozeblin naslednje leto ni mogel v Himalajo, zato pa je alpinistični svet osupnil s solo vzponom v ameriškem El Capitanu. V petnajstih dneh je ponovil slovito smer Reticent Wall in si z njo pridobil sloves enega najbolj univerzalnih vrhunskih plezalcev na svetu. Razočaran nad tem, da mu matična zveza ni pomagala, si je za svoje nove podvige skušal najti sponzorje in bil pri tem relativno uspešen, kar je le še prililo olja na ogenj nevoščljivosti.

Za nov zgodovinski podvig v letu 1999, ko se je odločil soočiti z južno steno Daulagirija, sem mu celo pomagal lobirati pri najbolj odgovornih na PZS. Kljub dani besedi o vsaj minimalni finančni podpori na koncu za Daulagiri od zveze ni dobil niti ficka. Tako kakor Tomaž sem bil tudi sam razočaran nad požrto dano besedo, ker sem verjel v veliki cilj in v to, da je Tomaž eden redkih plezalcev na svetu, ki ga je sposoben uresničiti.

Odšel je na pot, z njim pa 'horda privatnikov'. Tako so jih na Zvezi poimenovali tisti, ki naj bi Tomažev podvig sofinancirali, a jim je veliko število spremljevalcev služilo le kot dodaten izgovor, da njih pa ne bodo financirali. Morda je bil v tistem res številnem spremstvu kdo odveč, res pa je, da je nekaj dodatnih ljudi nujno potreboval za internetni prenos svojega plezanja, kar je bilo v tistih časih nekaj popolnoma novega. Neverjeten dosežek v tej 4000 metrov visoki steni, ki jo je preplezal po novi smeri, je Messner ocenil za nov mejnik v himalajizmu ob koncu tisočletja. Tomaža pa je spletni prenos plezanja pripeljal med najbolj prepoznavne ljudi. In to je bilo tisto najhujše. Konkurenti so mu bili pripravljeni oprostiti, da je dober. Pripravljeni so mu bili oprostiti tudi to, da je boljši od njih. Nikoli pa mu niso mogli oprostiti, da je bolj prepoznaven in popularen kakor oni. To je bil zanje Tomažev neoprostljiv greh.

Na filmskem festivalu v italijanskem Trentu je leta 2000 dobil nagrado za življenjsko delo skupaj z največjimi legendami svetovnega alpinizma – Edmundom Hillaryjem, Riccardom Cassinom in Reinholdom Messnerjem. Medijska prepoznavnost, prirojena karizmatičnost in odkrito priznanje, da uživa v takem načinu življenja, so ga ob nenehnih medijskih nastopih, trdem treningu, plezanju,

Oktober 2007 je Tomaž brez prisotnosti medijev splezal novo smer v vzhodnem delu južne stene Anapurne. Vzpon, ki ga širša javnost komaj pozna.

življenju z družino in gradnji nove hiše zapletli v vrtinec, ki mu tudi sam ni mogel več slediti. 30. oktobra leta 2000 je v temi med načrtovanjem napeljav na gradbišču svoje hiše padel v tri metre globok jašek za stopnice. Zlomil si je stegenico in zdrobil peto. Prvič v zadnjih letih se je končno ustavil in podzavestno spoznal, da ga je nesreča verjetno obvarovala pred popolno izgorelostjo.

Kljub resnim poškodbam in nevarnostjo embolije je že dan po sprejemu v bolnišnici skušal 'prevzeti komando'. Zdravnike je 'učil' o svojih poškodbah, nato se je že prepiral z njimi, s polaganjem rok in svojo energijo pa zdravil druge bolnike. Prepričan je bil, da se je samo zaradi izjemno treniranega organizma ubranil embolije. Večkrat sem ga obiskal, zato dobro vem, da zdravnikom ni bilo lahko. Ne vem sicer, kako bi se vse končalo, če ne bi bil tako trmasto prepričan v svoj prav, da ga ne zdravijo dobro. A dejstvo je, da

je zase na koncu le izposloval operacije v tujini in šele po nekaj zapletenih posegih v Nemčiji leta 2001 so se stvari začele obračati na bolje.

Mnogi, ki so ga poznali, so verjeli, da se bo po tej nesreči umiril, da bo treznejše začel ocenjevati svet okoli sebe, da ga bo nesreča 'izmodrila'. A spregledali so nekaj. Tomaž je svoje plezanje in življenje dojemal kot poslanstvo. Kot sveto stvar, pravico in dolžnost. Bil je občutljiv, srčen in radodaren človek, ki so se ga še posebej dotaknile stiske drugih ljudi. Bil je človek, ki se je z vsem srcem in dušo razdajal tistim, ki jih je ljubil. A predanost svojemu poslanstvu – plezanju je preglasila vse in vedel sem, da je za to pripravljen žrtvovati vse drugo.

Leta 2002 je bil Tomaž spet v Himalaji. Za testiranje svojega telesa si je izbral pristop na osem-tisočak Šiša Pangma. Dva centimetra krajša noga in omejeno giblјiv gleženj mu nista bila v preveliko oviro.

Pilota, ki sta rešila Tomaža iz stene Nanga Parbata leta 2005: Khalid Amir Rana in Rashid Ullah Baig, na desni znani pakistanski alpinist Nazir Sabir. FOTO: ALEŠ KOŽELJ

S trdim in vztrajnim treningom se je počasi vračal v vrhunsko formo. Uspehi niso izostali. Prvenstveni vzpon v južni steni Aconcague, ki ga je opravil z Alešem Koželjem, jima je prinesel novo nominacijo za zlati cepin, neuspešen poskus v vzhodnem Jannuju, kjer je spoznal, da nima smisla tvegati za vsako ceno, in uspeh v Cholatseju pa sta mu vračala tisti nujni občutek samozavesti pred novimi podvigmi.

Rupalska stena Nanga Parbata s svojimi več kakor 4000 metri višine, najvišja na svetu, v centralnem delu še vedno nepreplezana, je bila pravzaprav logična izbira na njegovi poti. Leta 2003 po skoraj dveh mesecih čakanja na ugodne razmere ni mogel niti vstopiti, zato je bil leta 2005 trdno odločen, da se brez resnega poskusa ne vrne domov. Kakor pri Daulagiriju je ves svet preko interneta spremljal njegov poskus, ki se je na koncu sprevrgel v dramatično reševanje s čudežno srečnim koncem. Reševanje je razdelilo Slovenijo in do neke mere tudi svetovno alpinistično javnost: na tiste, ki so Tomaža podpirali, in druge, ki so z vso silo pljuvali po njem. To je tudi pri Tomažu pustilo posledice, česar pa na začetku ni kazal navzven.

Po vrnitvi z Nanga Parbata sem z njim preživel nekaj najlepših srečanj. Že na prvem nas je spravljal v smeh, ko nam je slikovito predstavil svoje videnje dogodkov, če reševanje ne bi uspelo. Med čepenjem v tisti ledeni luknji se je zamislil, potem pa pred nami odigral celotno pogrebno slovesnost, vključno z mojo vlogo v njej: »... kako v tistem svojem rekeljcu prideš

pred novinarje in z resnim glasom poveš: 'Storili smo vse, kar je bilo v naših močeh ...'«

Tomaž je bil izjemno odprta osebnost in silovito se je odzival na vse, kar ga je pritegnilo. Tudi ko ni šlo za alpinizem. Predvsem pa se je znal duhovito odzvati, kadar njegova prepričanja nekako niso ustrezala dejstvom.

Med področji, ki so ga zelo prevzemala, je bila duhovnost, iskanje notranjega ravnovesja, predvsem pa njegovo prepričanje v zaznavanje sveta s 'tretjim očesom', ki človeku, ki zna gledati z njim, razkrije tisto, kar je za večino nevidno.

Sam, predvsem pri plezanju, takim stanjem nisem nikoli posvečal kakšne posebne pozornosti, saj bi me taka razmišljanja le dekoncentrirala pri nujno potrebnem stiku z resničnostjo takrat, ko gre za preživetje. Ničkolikokrat sva, vedno nekoliko v šali, zagovarjala vsak svoja stališča in seveda od njih ne on ne jaz nisva odstopila niti za ped.

Na srečanju po vrnitvi z Nanga Parbata sem ga takoj spet zbudel:

»No, kaj pa tvoje tretje oko? Očitno ti ni bilo v pomoč tako, kot si pričakoval?«

»Kva? A tretje oko? No, ni pomagalo. Mogoče mi je dol padlo.«

S svojimi vzponi ter še posebej s svojiskim, eruptivnim načinom življenja in neizmerno strastjo do njega je tako prevzel znano in ugledno gorniško publicistko in direktorico festivala gornjskih filmov

v kanadskem Banffu, Bernardette Mc Donald, da je napisala Tomaževo biografijo. Knjiga je leta 2008 izšla pri svetovno znani založbi Random House v Londonu.

Kljub vsem dosežkom, uspehom in mednarodnim priznanjem pa se je Tomaž v zadnjem času začel vse bolj zapirati vase. Ne le kot človek, tudi kot plezalec. Za njegove nove plezalne načrte smo komaj še izvedeli tudi njegovi bližnji gorniški prijatelji. Njegov vzpon čez južno steno Anapurne je potekal v skoraj popolni medijski tajnosti. Spet druga skrajnost v primerjavi s prejšnjimi medijsko razbobnanimi načrti. Sam sem njegove odločitve vedno spoštoval. Tako se je pač odločil. Žal mi je le, da ob tej zadnji sploh nisem vedel, da je v Himalaji in tudi za njegov klic na pomoč sem izvedel šele dan potem, ko ga je poslal.

S Tomažem je bilo lepo biti prijatelj, a včasih zelo težko. Bil je samosvoja, impulzivna osebnost, včasih odprt čez vse meje, spet drugič odmaknjen in zaprt vase. Kar nekako razumljiva nihanja plezalnega genija, obdarjenega s tisto pozitivno norostjo, ki mu je pomagala premikati meje mogočega. Eno najlepših prisposodob zanj je izrekel prav eden njegovih rešiteljev leta 2005, pilot Rašid: »Tomaž je bil mojstrovina božjega dela.«

Na maši zadušnici v Kamniku, ki je bila posvečena Tomaževemu spominu, sem slišal tolažilno misel, da je Tomaž sedaj pri bogu. Skušal sem se živeti v to nebeško srečanje. Če bog res obstaja, mu zagotovo ni lahko. Najprej mu je Tomaž tako stisnil roko, da mi jo je skoraj odtrgal, ves čas bo hotel debatirati z njim in mu prepričljivo pojasnjevati svoja stališča, od katerih niti slučajno ne bo nameraval odstopiti. Prav kmalu pa mu bo že predlagal izboljšave in drugačne pristope v tem nebeškem redu, ki je bil sicer dober vsa ta tisočletja, sedaj pa je čas, da se zadeva posodobi in Tomaž mu je pri tem seveda pripravljen pomagati, pravzaprav kar prevzeti večji del posla ...

Zelo težko je po teh petnajstih letih druženja in prijateljstva s Tomažem sprejeti dejstvo, da se v tem življenju fizično ne bova več srečala. Morda si bova nekoč spet prišla naproti v nekih drugih, meni nedoumljivih svetovih. Pogrešal ga bom. Zelo.

Zame je bil in bo ostal eden največjih svetovnih alpinistov vseh časov, ki je s svojimi vzponi in karizmo tako zaznamoval svetovni himalajzem kot morda le še Hermann Buhl in Reinhold Messner.

Viki Grošelj

Smrt Tomaža Humarja me je zelo pretresla. Želel bi izraziti sožalje njegovim svojcem in prav tako slovenskim alpinistom. V mojem muzeju v Bolzanu bosta za vselej shranjena njegova slika in plezalni pas, s katerim je plezal v Nanga Parbatu. Zame je bil eden največjih alpinistov na svetu, njegov vzpon čez južno steno Daulaghirija pa ocenjujem kot največje dejanje v zgodovini himalajskega plezanja.

Reinhold Messner

Svojo alpinistično kariero je začel leta 1987, ko se je vpisal v alpinistično šolo pod vodstvom Franceta Malešiča in Borisa Štuparja. Leta 1990 je opravil alpinistični izpit. Postal je tudi alpinistični inštruktor in je vodil enkrat plezalno šolo, enkrat alpinistično šolo, pri drugih pa je sodeloval. V letih 1996 in 1997 je bil načelnik alpinističnega odseka Kamnik in je spet vzpostavil odlične odnose z matičnim PD, ki trajajo še danes. Leta 1991 se je pridružil postaji GRS Kamnik in leta 1993 postal gorski reševalec.

Že kot tečajnik, posebej pa še kot pripravnik, je pokazal veliko nadarjenost in zagnanost za plezanje. Zato ga je bilo treba občasno celo malo obrzdati. Tako je bila ena od mojih nalog ta, da sem mlademu, od energije in moči prekipevajočemu tečajniku s skupnim plezanjem lahkkih smeri v Paklenici dopovedoval, da je pot do uspeha postopna; da je tudi v alpinizmu treba imeti potrpežljivost, znanje, izkušnje in vztrajnost ter da je najbolj nevarno takrat, ko nam postane vse prelahko. Čeprav se po tem, razen enkrat, nisva več navezala na vrvi in tudi videvala sva se v zadnjih desetih letih bolj poredko, je vse to vzel resno in se je tega vedno spominjal. Tudi takrat, ko sem sam na to že malo pozabil. Ponosen sem, da je učenec postal bistveno boljši od učiteljev. Učitelj mu namreč nisem bil samo jaz, ampak še cela vrsta tovarišev na odseku. Iz mladega, iskrivega fanta, ki je »hotu samo plezat!«, se je razvil v enega najboljših alpinistov na svetu; vodilnega alpinista, ki je iskal in našel nove smeri. In to ne samo v stenah, pač pa tudi v razmišljanju in idejah po svojem vodilu »ni nemogočih poti«. S tem seveda ni pri vseh naletel na popolno razumevanje. Za pravo revolucijo je poskrbel z internetnim prenosom svojega vzpona v Daulaghiriju. Alpinizem je medijsko odmevno neposredno prinesel v dnevno sobo, ga po eni strani nekako razgalil in demistificiral, po drugi strani pa močno povzdignil. Zanj je že takrat trepetala vsa Slovenija.

Kamniški alpinizem, ime Kamnika in Slovenije je ponesel po vsem svetu. Dokazal je, da smo Slovenci med najboljšimi alpinisti na svetu. Njegova dejanja so mu prinesla različna in številna najvišja priznanja: zlati cepin, encian za življenjsko delo, Bloudkovo nagrado, častni znak Republike Slovenije; tri leta naziv športnik državnega razreda, šest let naziv športnik mednarodnega razreda in sedem let naziv športnik svetovnega razreda.

Po odličnih vzponih v slovenskih in evropskih hribih, ki jih opravil nekaj solo, nekaj pa z različnimi soplezalci, je skupaj z legendarnim Šraufom, ki mu je bil dolga leta vzor, uspel na Ganešu. Nato so sledili Anapurna, Ama Dablam, Bobaje, Pumori, Lobuče, Nupce, El Capitan, Daulagiri, Šiša Pangma, Aconcagua in Cholatse poleg na desetino zelo kakovostnih vzponov v Alpah, ki jih je opravil predvsem za trening. Nanga Parbat mu je sicer pokazal zobe, a ga ni ustavil. Sledili so Mera, Barunce in Vzhodna Anapurna. Letos pa ga je v njegovem letu zaustavil Lantang Lirung – prelep, toda izredno nevaren vrh s hermeliniskim plaščem, kakor ga je označil Tone Škarja.

Tomaž je bil izjemen človek, izjemna osebnost, nekaj posebnega, človek, ki je utiral nove poti. Po čem se ga bomo spominjali? Po njegovih delih – kakor je pel Anton Aškerc v Čaši nesmrtnosti. »V delih svojih sam boš živel večno ...« Njegova dela, ne samo v alpinizmu, ga bodo ohranjala še generacije dolgo. Meni pa bo v spominu ostal predvsem njegov močan stisk roke, njegov prešerni nasmeh in najin, obojestransko, spoštljiv odnos.

Danes se mu poklanjamo in se poslavljamo od njega z bolečino v srcu. Jutri bo sicer nov dan, toda ostala bo praznina, ki jo bodo vedno bolj napolnjevale nove skrbi, nove težave, nove želje, nove ideje, novi cilji, novi izzivi. Življenje bo teklo naprej. Pogrešali bomo Tomaža, čeprav se z njim nismo vedno strinjali.

In ko bomo spet gazili sneg proti vrhovom, plezali čez stene, se podajali v Himalajo, ko bo jutranje ali večerno sonce zlatilo vrhove, ko bo polna luna posrebrila in začarala planine, ko si bomo podajali roke na vrhu, boš, dragi Tomaž, spet z nami.¹

Bojan Pollak – Bojč

¹ Iz poslovilnega govora v Kamniški Bistrici.

Tomaž v steni Aconcague konec leta 2003, ko sta z Alešem Koželjem v južni steni preplezala novo smer Mobitelova lastovka - Johanova smer. FOTO: ALEŠ KOŽELJ

Dragi prijatelj!

Ko sva skupaj v Paklenici lezla smer Show must go on in pela pesem z istim naslovom, si še misliti ne bi mogel, da se bo naravni vrstni red umiranja tako obrnil, da boš tudi ti, tako kot moj sin Joško, prekmalu odšel na drugo stran življenjskega odra, tja, kjer počivajo najini prijatelji Šrauf, Matej, Vanja in ostali soplezalci, ki so prezgodaj odšli.

Morda pa sva se zamerila bogovom, ko sva sanjerala o vrhovih nedostopnih gora, ker sva hotela božje prestole. Saj tudi Zeus ni pustil nobenega smrtnika na vrh Olimpa, ker bi tako ta smrtnik postal nesmrten in s tem sam bog, kar je v tem svetu nemogoče. Tudi v hindujski mitologiji so bogovi, ki prebivajo na vrhovih gora, podobni ljudem, ljubosumni na vsakega smrtnika, ki si drzne približati vrhu. Morda si s svojimi podvigi ujezil bogove, če se sploh lahko razjezijo, ali pa so te po božji navadi, da imajo radi mlade junake, vzeli za pripravnika, ki bo nekega dne njim enak.

Po Anapurni, kjer sva se spoznala, si me poklical in prosil, da bi te snemal med tvojim solo vzponom na Retinent Wall v El Capitanu. Niti trenutka nisem pomišljal. Hotel si uresničiti tisto, kar sem sam sanjal, česar pa žal zaradi prevelike zavzetosti s Himalajo nikoli nisem mogel uresničiti. Zelo me je razveselilo, da nama je uspelo narediti lepo filmsko pripoved, ki je dobila veliko nagrad, a je na žalost v Sloveniji nikoli ni predvajala nobena televizijska hiša.

Kasneje nam je ob tvojem solo vzponu v južni steni Daulagirija uspelo pritegniti občinstvo, ki je spremljalo tvoj vzpon v živo, kar je bilo v alpinizmu nekaj povsem novega. Alpinizem res ni šport, ki pritegne veliko občinstva, kjer tudi ni klasične arene. Vendar nam je s pomočjo kamere in interneta uspelo, da so tudi babice kupovale računalnike in te z miško iskale v steni.

Seveda so se oglašali tudi tvoji kritiki in tako imenovani »davkoplačevalci«, ki so trdili, da gre to iz davkoplačevalskega žepa in da to res ni potrebno. Na tako človeško pritlehnost in ljubosumje se res ni treba ozirati. Eden od novinarjev (*nomina sunt*

Stipe Božič in Tomaž Humar FOTO: STIPE BOŽIČ

Tomaž Humar v steni FOTO: JANKO OPREŠNIK

odiosa) je, potem ko so te rešili pakistanski prijatelji, zapisal: »Pozornost temu norcu je nateg, ki si ga nismo zaslužili, tako kot si on sam ni zaslužil naše pozornosti. Dokler se je boril za življenje, se mi je zdel še zabaven kot gladiator. Zdaj, rešen, me ne zanima več. Zanimiv Humar bi bil samo mrtev Humar.«

Se spomniš, kako sem te učil, da so tudi takšni novinarji in »davkoplačevalci« tvoji prijatelji? Tudi oni so ob reševanju z Nanga Parbata s svojim »doprinosom« še bolj vzpodbudili tiste, ki so te hoteli rešiti. Za razliko od njih nas je veliko, tak si bil tudi ti, ki bi dali in dajemo vse, kar imamo, da bi nekoga rešili. Če rešiš enega, si rešil ves svet. Moj naj-srečnejši dan v Himalaji je bil, ko smo te izčrpanega našli med sestopom z Daulagirija na višini skoraj 6000 metrov in te pobrali s helikopterjem.

Strinjala sva se v vsem, razen v nečem. Pogosto si govoril, da človek včasih potrebuje »odklop« ali izključitev in da so hribi idealni za to. Govoril si tudi, da je človek rojen v joku in solzah in da tako tudi umre. Jaz mislim, da smo vedno vezani na druge ljudi, naše družine in prijatelje in da moramo nenehno misliti na to ne glede na to, kako daleč ali visoko se podamo v samoto. Včasih si res bil najbolj osamljeni človek na svetu, nekje, kjer ti nihče

ni mogel pomagati, vendar si bil vseeno z neko nevidno vezjo vezan na prijatelje in družino.

Spomnim se, kako si osamljenost premagoval z neskončnimi pogovori po voki-tokiju in kako smo ti preko iste naprave iz baze predvajali glasbo pozno v noč in ti tako lajšali samoto.

Kljub občasni samoti v hribih si bil v vsakdanjem življenju zelo aktiven. Vsak, ki te je srečal vsaj enkrat, ve, da si živel s polnimi pljuči.

Spomnim se najinega snemanja v Franciji, ko sva plezala v severni steni Les Droites. Pred tem si mi rekel: »Barba, tam je najbolje za snemanje, imava strmino, kombinirano steno in vse, kar je potrebno.« Plezala in snemala sva ves dan, seveda nenavezana, ker sva hotela posneti tvoj solo vzpon. Pri tem nisva pomislila, da moram tudi jaz plezati za teboj, in bilo je nekaj kočljivih situacij. Po vsem tem sva se spustila do vznožja, nataknila smuči in v mraku prismočala do Chamonixa. Šla sva mimo neke pivnice in iz nje zaslišala: »Hello, Humar!« Seveda sva odložila smučke in nahrbtnika pred pivnico ter vstopila v zakajen prostor, ki je bil naslednjih nekaj ur tvoj oder. Ob poslušanju tvojega »stand up showa« smo se vsi zabavali. Okoli dveh ponoči je lastniku lokala uspelo, da nas je po nekaj zadnjih rundah spravil iz lokala. Spet sva si nataknila smuči, oprtala nahrbtnika in se sredi noči po praznih ulicah opotekala proti apartmaju. Čeprav nisva hotela, sva prebudila mojo soprogo Vero, ki je rekla: »Že spet Humar. Saj sem ti rekla ...« Ti pa si takrat na kratko odvrnil: »A da si rekla?«

Seveda ni rekla ničesar pred najinim odhodom. Vera te je imela zelo rada zaradi tvoje neposredne iskrenosti in veselja, ki si ga prinašal v najin dom. Nikoli ne bom pozabil tvojega nesrečnega padca v klet, po katerem si mesece prebil v bolnici. Tudi tistega ne, ko sem te snemal, kako moliš pred premikajočo se Marijo iz Stahovice. Posnel sem te tudi, kako okrevaš pri potapljanju na Korčuli. Po tistem sva odšla v Međugorje, kjer si se z berglami povzpел do mesta Marijinega prikazovanja.

V tvojem življenju je bilo toliko bitk za življenje, da tvojega naglega odhoda ne morem prav doumeti. Zdi se mi, da je vzrok temu morda pretrgana tista nevidna vez, ki te je povezovala z ostalim svetom. Kaj pretrga to vez, ki nas varuje, ko stopamo v svetu sanj, ve le redko kdo, dokler sam ne prispe tja, kjer si zdaj.

Stipe Božič

Z Matejem sva bila dogovorjena na Vegovi, pred vhomom v njegovo šolo. Tudi sam sem tega dne brez zadržkov lahko prešprical nekaj ur. Bili smo v tretjem letniku srednje šole. Vreme je bilo čudovito; naravnost bogokletno bi bilo sedeti v klopi.

»Tale gre z nama,« je s tipično brezkompromisnim izrazom na obrazu siknil Matej.

»Jaz grem samo zraven, bom malo gledal,« se je oglasil tretji. »Živjo, Tomaž,« se je takoj nato predstavil. »Midva sva sošolca,« je še dodal in z gibom glave pokazal proti Mateju.

»Plezanje se mu zdi fajn, pa bi rad malo pogledal, kako je to zares,« mi je še uspel pokroviteljsko šepniti Matej.

Minilo je leto, vmes smo pretrpeli vojsko, pa še eno, ko sem nekega ponedeljka zjutraj, kakor je bilo takrat v navadi, prebiral alpinistične novice v Delu. Grižljaj kruha se mi je ob neki novički malce zataknil v grlu in sem kar med kašljanjem poklical Mateja.

»A je to ta isti Tomaž Humar, ki je šel z nama takrat v Dolžanko?«

»Ja, jebemu! On se je čisto našel v tem plezanju,« je odvrnil Matej. »Jeseni po tistem, ko je šel z nama, se je vpisal v alpinistično šolo, zdaj pa tole ...«

Plezal sem že nekaj let, a mi vseeno še vedno ni padlo na pamet, da bi šel sam v Rumeno zajedo ali Kamniško v Koglu in podobno. Vse to je, po novički sodeč, že takrat v žep pospravil Tomaž.

Potem sem redno zasledoval njegove vzpone, saj je vmes večkrat zašel tudi v krušljive prepade Rzenika, ti pa so bili dokaj blizu tudi meni. A kljub številnim vzponom, ki sva jih oba opravila tam, se v steni nisva nikoli srečala. Slišal sem le, da je bil jezen, ker sem v eno svojih smeri tam 'počil' dva svedrovca in se je po Kamniku govorilo, da jih bo šel Humar 'potolčt' ven. Naneslo je tako, da sva se le malo po tistem oba znašla v Tamarju, na izpitih za inštruktorje.

»Kresalov ata,« je zavpil, ko sem stopil v jedilnico. »Imaš svedre s sabo?!«

Prav nič ni bil jezen. Po tistem sva začela plezati skupaj. Nekoč me je z dimnika, ki ga je barval, poklical ob dveh popoldne in dejal, naj ga ob treh poberem v Vodica, da greva v Vežico. Da za kaj več kakor dve smeri sicer ne bo časa, ampak da je treba dan izkoristiti do konca. Takih, popoldanskih, sva pozneje opravila še cel kup. Res sicer, da sva bezljala gor in dol kot utrgana, a se je večinoma izšlo brez baterije. Od vseh domačih dogodivščin pa so bile vedno najbolj legendarne tiste iz Loške stene. Za našo prvo zimsko smer tam sem ga navdušil sredi

popoldneva, ko je v neki firmi montiral alarmni sistem.

»Kateri Bavh? Kdaj? A jutri? A vreme bo? Kako za dva dni? A kar gremo, pa do kamor pridemo, pa naslednji dan naprej? Ok, bom jaz malo potegnil!«

Tekom noči si je enajstkrat naredil kavo, do jutra končal z montažo sistema in bil ob dogovorjeni uri pri meni. Na vrhu smeri, kamor smo stopili po dveh mrzlih dneh, še nisva vedela, da naju bo le nekaj mesecev pozneje Šrauf povabil s sabo na Ganeš 5 in da nama bodo izkušnje z zimske odisejade v Bavhu prišle prav le do neke mere. Tam nama je Šrauf zvito, a s skopimi navodili, v opremljanje prepustil najbolj strm del raza nad taborom ena. Da morava 'kar po kanti', tako kakor Japonci, je bilo edino, kar sva vedela. Dva dni sva se mučila z monolitnimi skalnimi stolpi in z zadnjimi močmi napeljala fikse tako po zraku, da jih Šrauf pozneje sploh ni dosegel. Tako naju je 'nakuril',

FOTO: JANKO OPREŠNIK

da sva bila čisto poklapana. Po tistem sva nekaj dni najraje hodila na visoko moreno nad bazo in zrla proti Šiši. Ogromna gora tik pred njo nama je zastirala dobršen del pogleda proti vzhodu.

»Langtang Lirung! Zajeban hrib,« naju je poučil Šrauf, ko se je pozneje malo pohladir. »Šele osemindesetega so prvič zlezli gor!«

Tisto je bila moja najdaljša odprava. Petinštirideset dni je na naši desni stal 'zajebani' Lirung. Sonce je novembra vzhajalo tik ob njegovem vrhu in praktično ni bilo panoramskega posnetka brez te gore v sredini. Tomaža je Himalaja popolnoma prevzela, sam pa sem želel najprej končati faks in najine poti so se za nekaj časa razšle. Vseeno je pred vsako odpravo prišel k meni, da sva malo podoživljala pretekle čase. Nekoč sva izmučena in brez prebite pare po neuspešnem vzponu vegetirala na klopici pred domom v Tamarju in gledala turiste, ki so se basali z vsem mogočim. Tomaž je imel bedne situacije kmalu dovolj, zabrundal nekaj o tem, da beseda ni konj, in poklical k sebi oskrbnika! »Imam vozniško, prometno, osebno, zdravstveno, planinsko, delovno, radioamatersko, kreditno, pa eno za knjižnico, videoteko in bon za čistilnico, nimam pa ... denarja! A dobiva za tole kaj popusta?« Vrgel je vse knjižice, ki jih je prej naštel, na mizo in se zarezal kot pohan maček. Oskrbnik naju je nekaj časa nepremično gledal, potem pa odšel in se vrnil z veliko skledo obare, polno košarico kruha in dvema pivoma. V zadnjih letih sva se bolj poredko navezala na vrh, kadar pa že, je bilo to vselej pozimi in v Loški steni. Že pred leti, ko so Tomaževe odprave začenjale postajati čedalje bolj tvegane in ko jih kar ni bilo konec, sem si potihem začel želeti, da mi slučajno kdaj ne bi bilo treba delati tega, kar počnem sedaj: pisati članka zanj. V zadnjem letu, od reševalne akcije za Miškota, sva ponovno prišla povsem skupaj in praktično ni minil dan, da se ne bi slišala. Načrti so bili tokrat malo manj plezalsko obarvani, pa zato toliko bolj poslovno velikopotezni. Odhajala sva na dolge teke nad Kamniško Bistrico in debatirala o moči misli, nenavadnih naključjih, znamenjih, ki jih ne smemo spregledati, in podobnih temah. Sem ob njegovi zadnji odpravi morda kaj spregledal? Je pred odhodom sam spregledal kakšen znak?

Morda je šel pa samo pogledat, kako Lirung izgleda od blizu in tam našel nek nov smisel? Kakor je šel pred mnogo leti samo pogledat, kako izgleda plezanje, kar je potem povsem spremenilo njegovo življenje?

Gregor Kresal

*In potem pride noč
in še ena ...
Zapuščene poti pa samevajo
zarasle v neskončni zgodbi,
nikogar ni, ki bi tolažil izgubljeno
hrepenenje,
samo sled, pozabljeni koraki in misel
zaudarjajo po grenkobi nekega hotenja.
In sanje, ki se utapljuje, v nemoči
vzkipijo nekam navzven iz nemirnega telesa
preko strahotne praznine vprašanj
in iščočih odgovorov minulega početja.*

Včasih je trenutek dovolj, droben, izmuzljiv, sipek, okrušek časa, prašen delček večnosti ...

In potem je vse drugače. Ponavljajoči odmevi zaskelijo v resničnost, visijo nad nami, v prozorni praznini in nas stiskajo v prsih ...

Besede so utihnile, sence so dosegle rob obzorja, dolina se je potopila v modrikasto temo, okna so ugasnila in reka se je umirila. Vse je postalo tiho. Tudi stena je umolknila, le nebo je zažarelo.

Krila ptice so se spremenila v biserno jadro, široki žarki svetlobe so se uprli vanje kot veter in odjadrali proti vratom večnosti ...

Spoznala sva se v Tamarju leta 1993. Ti s svojim soplezalcem, jaz s svojim. Z ogromno skledo golaža si prisedel k mizi. Iskrenost, zagnanost in predanost goram naju je kmalu združila na isto vrh. Bila sva nerazdružljiva, v gorah in prostem času. Skupaj sva kovala načrte za prvenstvene smeri, skupaj reševala probleme prepadnih sten.

Nikoli ne bom pozabil, kako smo po novi težki

Aleš Koželj, Janko Oprešnik – Zumba in Tomaž Humar pod Cholatsejem
FOTO: ARHIV ALEŠA KOŽELJA

smeri v Ospu veselo obračali kozarce iz stare istrske kleti, kako smo se v zgodnjem jutru omotični in pokozlani vozili domov vsak v svojo službo. Kako sva delala kline v očetovi delavnici za prvenstveno smer v Val di Mellu, pa jih nisva potrebovala, ker te je polh ugriznil v prst. Pa strašne nevihte v Eigerju, kjer sva kot za stavo vsak v svojem raztežaju padala čez sluzaste previse in se zaobljubila, da ne greva nazaj, dokler smeri ne zlezeva. Po najini prvenstveni smeri v Ojstrici si se zgrudil, ker že tri dni nisi jedel, menda je dobro za trening ... Še je bilo trenutkov, ki se zarijejo v dušo.

Skupaj sva osvajala zadnji slovenski osemtiščak Annapurno, skupaj sva pripravljala vzpon po nori steni Ama Dablama, pa je splet okoliščin nanesel drugače. Vsak v svojem obdobju sva solirala nore smeri, v skupno navezo pa sva se vedno vračala. Bil si poln elana in veselja, človek s psiho in organizacijskimi sposobnostmi in upal si povedati tisto, kar si mislil.

Čez nekaj let so se najine poti razšle; ti si imel svoje poglede, jaz sem se boril z boleznijo. Smeri v Dhaulagiriju, Capu, Nuptseju ... sem spremljal s spoštovanjem. Zadnjič sva se navezala na isto vrh v Himalaji leta 2005 v steni Cholatseja. Istega leta po reševanju v Nanga Parbatu si postal nek drug človek, s svojimi mislimi in dejanji. Letos za prvomajske praznike sva se srečala v Paklenici, zadnjič. Kakor da bi slutil, sva se ob pivu pogovarjala o marsičem, tudi o smrti ...

Tomaž, toliko je bilo lepega, norega in vznemirljivega, pa tudi bolečine – ostal boš nepozabljen!

Janko Oprešnik – Zumba

Najini poti sta se prvič prekrizali leta 2003. Kmalu zatem sva odšla na prvo skupno odpravo na Aconcaguo. Hitro sem spoznal, da to ni običajen človek, ampak nekdo, ki močno izstopa iz povprečja. Tega ne mislim samo v alpinističnem smislu, temveč v vseh pogledih. Nikjer ni bil zadržan, niti pri močnem stisku rok brhki deklici, ki se je ob tem šibila v kolenih. Po tem smo ga poznali vsi.

ACONCAGUA 2003

Dokler ga še nisem dobro poznal, me je nekajkrat 'speljal na led'. »Pejva sam mau pogledat,« seveda brez vrvi ... Take pobude so včasih pripeljale do plezarije po skrajno krušljivih grebenih, celo tako krušljivih, da se nihče od naju za nobeno ceno ni hotel vračati po isti poti. Nato sva staknila glave in skupaj drugje našla sestop, ki pa je bil tehnično precej podoben vzponu. Prepričan sem, da je s tem preizkušal, iz kakšnega testa sem.

Vedno pa najbolj ostanejo v spominu razni zapleti. Če gre vse gladko in brez detajlov, vse zelo hitro izpuhti.

PETIT JORASSES 2004

Obisk Chamonixa (pozimi 2004 z Anžetom Marenčetom) je bil ponovno v Tomaževem duhu. 'Eno za popoldan', je rekel. V dolino smo se vrnili po treh dneh. Da ne omenjam tega, da je imel vsak samo en majhen sendviček in čutaro pijače, kar pa je pošlo že prvega dne.

EIGER 2007

Po sestopu z vrha Eigerja (pozimi 2007 z Anžetom Marenčetom) pridemo do prvih hiš ob železnici, kjer ta vstopi v Eiger. Preznojeni, lačni, žejni, nikomur ni do še enega bivaka v snegu. Ura je okoli ene zjutraj. Tomaž zagleda luč v eni od hiš, gre do vrat in začne na vso moč razbijati po vratih, kakor da gre za življenje. Ni vrag, da nam ni izprosil samo spanja na klopeh v topli jedilnici, ampak – poglej ga zlomka, še želodce smo si napolnili! Meni je bilo prenerodno, da bi storil kaj takega, on pa se na to ni oziral. Sedaj vem, da je imel prav.

Prav je imel, da je živel za trenutek ... Vsak trenutek je bil najpomembnejši. V spominu imam besede: »Zdajle ga dajmo, bogve, kaj bo jutro.«

Rad pa bi poudaril nekaj popolnoma drugega. Za pomoč človeku v težavah se je bil pripravjen dobesedno 'pretrgati'. Pa če je bilo treba prebedeti več noči, opraviti nešteto telefonskih klicev ali v

istem trenutku oditi na drugi konec sveta! Najbolj je znan primer ob reševanju Dejana Miškoviča. Takih primerov je bilo nešteto: ne le v alpinističnih krogih, ampak tudi kot vsakodnevna nesebična pomoč ljudem v stiski. Edino to je tisto, kar na koncu resnično nekaj šteje!

Ostal boš v mojem srcu. Namaste!

Aleš Koželj

Tomaž, v svoji knjigi Ni nemogočih poti si napisal, da so bili časi, ko sva bila midva naveza in sva drug drugega poimenovala Burek, Najlepši. Imela sva fiča, da sva se pripeljala čim bližje hribom, in željo po plezanju. Pet dni v tednu sva delala, ob vikendih pa plezala; za nič drugega nama ni bilo mar.

Nikoli nisem izvedel, kako zelo si bil jezen, ko sem te prepričal, da je najkrajša pot iz Ašenbrenarja v Travniku na Vršič in potem peš po asfaltni cesti do Kranjske Gore in nazaj v Tamar do avta. Zdi se mi, da si bil vesel, da sva uspela priti v Tamar do 5. ure zjutraj, naslednji dan.

Kako sva z občudovanjem opazovala gore, ko sva se prvič odpravila plezat v francoske Alpe! Bila sva tako nebogljenja, a splezala sva, kar sva si zamislila. Ti si že takrat vedel, da se boš še vračal v tuja gorstva in splezal marsikaj.

In res: ko si me čez osem let povabil s seboj pod Daulaghiri, si imel doma že zlati cepin za Ama Dablam, takrat sem v Katmanduju lahko samo z občudovanjem opazoval, kako vsi, ki kaj vedo o alpinizmu, poznajo Tomaža Humarja iz Zgornje Fovšije 4b, kakor si se sam rad pošalil. Tudi ko smo prišli pod goro, si nam hitel razlagati in kazati možno smer, kakor da smo na Kamniškemu sedlu in opazujemo Planjavo. Ko si vstopil v južno steno, sem resnično dojel, da si iz nadobudnega postal Velik alpinist. V severni steni, kjer sem ti prišel nasproti, sva si izmenjala tako močan prijateljski objem, da še danes ne vem, kako da nama niso popokala rebra. Kako sem bil vesel tvoje vrnitve v življenje!

Tvoja pot se je nadaljevala. Postal si vzor mnogim po svetu, vsi smo se spraševali, kako daleč boš še prerinil mejo nemogočega. In res si jo, ne samo v alpinizmu, tudi drugje. Ni nas malo, ki vemo, da Langtang Lirung ni tvoja zadnja postaja. Verjetno se sprehajaš med vrhovi in grebeni s še večjo lahkoto, kakor si se do sedaj. Najina naveza je ostala tam daleč v himalajski deželi. Tomaž, hvala ti in pa srečno!

Tomo Drolec

Levo:
V steni Aconcague
FOTO: ALEŠ KOŽELJ

Desno: Po dveh dneh
na vrhu Eigerja z
Anžetom Marenčetom
FOTO: ALEŠ KOŽELJ

MODRA VREČA

Annapurna Base Camp, kot rečejo zadnjemu turističnemu naselju na poti v Anapurnino svetišče, svetišče boginje bogate žetve. Jutri bomo slovensko zastavo obesili k Tomaževemu plakatu. Pred dvema letoma so ga tam v prvem gostišču vsi poznali kot »porka motorka«, s katerim jih je razveseljeval. Na obzorju veličastna Anapurnina južna stena z mnogimi slovenskimi poskusi in z edinim uspehom – Tomaževim solo vzponom na vzhodni greben in po njem na vzhodni vrh (Tomažev tretji, čeprav stranski osematisočak). Še v Guinnessovo knjigo rekordov ga je spravil. Leta 1992 je bila ta smer zadnji poskus naše ponesrečene odprave v južno steno, da bi kaj storila, zato toliko večje priznanje Tomažu za solo maraton.

Ampak naslednje jutro ni bilo zastave kam obesiti; kjer sta bili pred dvema letoma slika in koč, polna Tomaževe energije, sta bila zdaj le prazna bela stena in mraz spoznanja. Spontan vzklík prizadetosti: »Tomaža ni več ...« Zastavo smo nesli nazaj v naše prenočišče in jo obesili med mnoge druge. Le gora, zvezde na nočnem nebu in mraz so bili kot vedno podlaga za zapis naše minljivosti. Med potjo nazaj sanjam, kako prenašam žaro strica partizana – toliko let je bilo treba za uradni pokop. Čudno, ker je že od začetka dostojno pokopan, in še, ker se mi doslej še nikoli ni sanjalo o pogrebi.

Polet iz Pokhare v Katmandu 11. novembra: vsa Himalaja je prekrita z visoko oblačnostjo, celo osematisočaki so pod njo in se kot temne kulise rišejo na blede sivem ozadju. Še nikoli nisem videl takega pojava. Kriv je ciklon v Arabskem zalivu, ki je zalil zahod Indije, zaokrožil nad Tibet in kot val mrzlega vlažnega zraka čez Himalajo vdrl v Nepal. Rekordno se je ohladilo, pozneje v gorah tudi rahlo snežilo.

Zjutraj 12. novembra me v Katmanduju doseže novica na SIOL-u, bogato spremljana s komentarji slovenske pritlehnosti, da ima Tomaž Humar težave v južni steni Langtang Lirunga že od 9. novembra in da je bil njegov zadnji klic prestrežen 10. novembra. Po poskusih Nepalcev, da bi ga dosegli, in po preletu helikopterja, ki ni odkril ničesar, so poklicali na pomoč Švicarje, jaz pa naj bi bil za zvezo med njimi in Nepalci. Res imajo oboji visoke gore, a Švicarji so v njih preživeli le s trdim delom, Nepalcem pa narava skoraj sama ponuja svoje darove. Doba tehničnega

napredka je stvar obrnila. Švicarje je nagradila z racionalnostjo in učinkovitostjo, Nepalcev pa še dolgo ne bo bremenila kaka protestantska etika.

Ob 15. uri 13. novembra smo švicarske reševalce pričakali na letališču. Zaradi maoističnih protestov smo se skoraj uro vozili do Ang Čeringove agencije, ki je organizirala Tomaževo odpravo. Tam je bil le kratek tehnični sestanek,

Tomaž med vračanjem z Anapurne 2007
FOTO: MAGDA ŠALAMON

nakar smo se vsi napotili na letalsko družbo Fish Tail, ki ima najboljše helikopterje. Na moje prese-
nečenje spet na letališče – tam imajo sedež. »Takrat
še ni bilo pilotov,« se je izmotaval Ang Čering,
zakaj toliko ur samo za vožnjo sem in tja. Ne glede
na to je bilo ta dan že v začetku prepozno za kak
polet. Končni dogovor je bil, naj bi v Langtangu
najprej vozil nepalski pilot, na samem terenu pa
se bosta že kako dogovorila.

Zjutraj 14. novembra sta odletela dva helikop-
terja, eden z reševalci in drugi z reševalno opremo.
V dveh urah je bilo akcije konec. Tomaževo telo
so opazili kakih 5600 metrov visoko, ne na 6300
metrih, kot je sam sporočal, nato so ga pripeli na
jeklenico in prepeljali dol. Srečal sem ga na nemški
ambasadi, modro vrečo, povito z zeleno vrvjo na
betonu dvorišča. Zajokal sem nad tem ubogim
modrim paketom, še pravkaršnjo veličino, sanjami
in svetlo energijo ob treh šerpah, ki so ga prinesli.
Potem so prišli še drugi.

V hotelu le še slovo od Švicarjev. Kot so
včeraj prišli, zjutraj opravili delo, sedaj gredo
mirno, prijazno, profesionalno. Mladi Simon
Anthamattens je vesel čestitke za le dva tedna star
prvenstveni vzpon na Jasumbo, ostrico nasproti
sedla Nangpa La, pilot Robert Andenmatten za
prikaz Nepalcem, kaj zmorejo njihovi helikop-
terji v pravih rokah, in šef zermattskih reševalcev

Bruno Jelk, sivih las in oči, ki so že vse videle in vse
razumejo, za človečnost in učinkovitost. Odhod
Švicarjev je za Ang Čeringa le tehnični popravek,
na dvorišču je že nova skupina turistov, sezona se
končuje, nobene priložnosti se ne sme izpustiti.
Kot so prej tarnali nad suho pomladjo, jim sedaj
bogata jesen nalaga veliko dela.

Popoldne je po Aziji potujoči slovenski novinar
Aleš Kocjan razočaran nad mojo redkobesedno-
stjo: »Pa prav zato sem priletel iz Bangkoka. Tu
poznam veliko ljudi in bi lahko tudi pomagal, ne
le poročal.« Pomislim, kako bodo sedaj žolčne
komentarje zamenjali slavilni, čeprav bo trajno
in globoko prizadetih le nekaj ljudi. Vreme se
je spet zaprlo, reševanju je bil namenjen edini
vremensko ugoden dan. In tako življenje teče
naprej, novica komu izvabi solzo in drugim ne,
v nemški hladilnici pa čaka modra vreča začetek
delovnega tedna in uradnih postopkov za zadnjo
pot. Pretresen sem. Tomažu sem odprl Himalajo,
ko sem ga vrnil Šraufovi odpravi na Ganeš leta
1994, in sedaj sem ga srečal že po tem, onkraj
možnosti še kakega pogovora – metulj je za vedno
odletel. Kaj je iskal, kaj je našel in za kaj je umrl, je
skrivnost, ki jo je odnesel s seboj. Kaj ga je vleklo
na tisto čudno, lepo in nevarno goro?!

Tone Škarja, Katmandu, 15. novembra 2009

Z leve: Dawa Sherpa, Bruno Jelk
(šef), Robert Andenmatten (pilot) in
Simon Anthamattens (reševalec in
plezalec) pred odhodom domov.
FOTO: TONE ŠKARJA

FOTO: VLADIMIR HABJAN

SLOVO OD TOMAŽA HUMARJA

V soboto, 21. novembra 2009, je bila v Kamniški Bistrici spominska slovesnost, posvečena Tomažu Humarju. Poleg najožjih svojcev, prijateljev, znancev in velikega števila obiskovalcev je slovesnost spremljal tudi predsednik vlade RS Borut Pahor v spremstvu kamniških občinskih funkcionarjev.

Med slovesnostjo, ki jo je povezoval Franci Pavšer mlajši, so se od Tomaža poslovili župan občine Kamnik Tone Smolnikar, njegov prvi alpinistični

mentor Bojan Pollak, Stipe Božič, Cene Griljc, Tičo Zupančič, Anton Majzelj, častni konzul Nepala Aswin K. Shrestha, brat Matej, Sergeja in soplezalec Aleš Koželj pa v predvajanih posnetkih. Med govori in Tomaževimi posnetki sta Andrej Šifrer in Vlado Kreslin zapela njegove najljubše pesmi. Slovesnost je zaključila Milena Zupančič. Po njej so se obiskovalci podali v Spominski park k spominski plošči, ki sta jo izdelala Miha Kač in Metod Humar.

Irena Mušič Habjan

Bela stena

(V spomin Tomažu Humarju)

Neznano se odpira, telo umira.
Meglice v soju, solza praznine.
Ali zmorem? Krik pod strmino,
ko blaga molitev nosi
nedotakljivost božje volje.
Bela stena, izgubljen cvet,
pod vrhom zmage.
Otroški pogled zapre oči.
Duša se vzpne, visoko,
nedosegljivo.
Svoboda ji daje moč.

Magda Šalamon

Iskanje večnosti

(Tomažu Humarju v spomin)

Le kaj človeka žene v vertikalno?
Je to narava lepa, mir, višina,
morda le porcija adrenalina,
ve ta, ki je okusil led in skalo.
Kam vse človeka vodi koprnjenje
– ko vrh sveta ne čuti več telesa,
v ledú kraljestvu se odpro nebesa,
v zanosu svoje tam konča življenje.
Se drobni piki na mogočni gori
izpolni želja: z górami združiti
se končno; luč ugásniti ob zori,
varljivi svet za vedno zapustiti.
Zdaj spon, meja nič več ne potrebuje,
svobodna duša v večnosti kraljuje.

Alenka Mihorič

HELIKOPTERSKA REŠEVANJA VSE DO VRHA EVERESTA?

Kmalu po zaključku reševalne akcije v steni Langtang Lirunga je kot odgovor na številne zahvale za reševanje ponesrečenega Tomaža Humarja, ki jih je bila iz Slovenije deležna reševalna ekipa iz Zermatta, prispelo tudi pismo koordinatorja reševanja Gerolda Binerja. Pismo je bilo prijazno, a obenem prežeto z nekaj grenkobe. Izvedeli smo lahko, da je šlo pravzaprav za prvo tovrstno stensko reševanje v Nepal (in drugo po pakistanskem Nanga Parbatu leta 2005). Gerold je na kratko opisal tudi razvojno pot Air Zermatta, ki z nekaj sto reševalnimi akcijami letno predstavlja pojem na področju helikopterskega reševanja.

Prelomni trenutek za zgodovino in Air Zermatt je bil 9. september 1971, ko sta v severni steni Eigerja obtičala nemška gorska vodnika Peter Siegert in Martin Biöck. Tri dni pozneje je bilo uspešno izvedeno prvo stensko helikoptersko reševanje z vitlom, ki je plezalca iznad t. i. Bivaka smrti živa in zdrava vrnilo na trdna tla. Dogodek je bil izjemno odmeven in helikoptersko reševanje je za tem doživelo velik razmah in napredek. Vendar pa ne tudi v Himalaji, kjer reševalne akcije pravzaprav predstavljajo bolj ali manj le prevoze iz baznih taborov v dolino.

Postavlja se vprašanje, čemu je v Himalaji razvoj reševanja tako izostal in ali tega res ni mogoče popraviti, če ne drugače, pa vsaj premostiti z dežurnimi reševalnimi ekipami, ki bi jih sestavljali tuji, izkušeni reševalci-letalci. Na domače pilote in njihove toge predpise se je mnogokrat težko zanašati (reševanje na Nanga Parbatu je bilo izjema, saj so vsi običajni birokratski aparati odpovedali zaradi ugodne medijske pozornosti, ki je je bila ob tem deležna pakistanska vlada).

Biner je prepričan, da bi lahko z nekaj reorganizacije in drugačnim pristopom danes reševali vse do vrha Everesta in na ta način pomagali mnogim ljudem, še posebno mlajšim alpinistom. Ne nazadnje ne bi smelo biti niti tehničnih preprek, saj so znani višinski helikopterji Lama v uporabi že celih štirideset let, vmes pa so bili tudi večkrat izboljšani.

Kje so torej resnične prepreke? V ljudeh, tehniki, birokraciji ali ohranjanju himalajske romantične neokrnjenosti res ne bi smelo biti nepremostljivih ovir, saj prav zaradi tega človek že stoletje tudi rine v Himalajo – da bi premagal prepreke.

Dolgoročno gledano pa posredovanje tujcev v visokih gorah Himalaje gotovo ni smiselno. Skozi zgodovino se je še vedno izkazalo, da dokler tovrstne

dejavnosti ne prevzamejo usposobljeni domačini, ne prinese optimalnih rezultatov. Brez dvoma se prav v tem grmu skriva zajec, vprašanje je le, ali in kdo od »zelene bratovščine« bo dovolj urnih nog, da ga ujame. Do tedaj pa bo seveda vse ostalo bolj ali manj tako, kot je.

HELIKOPTER »LAMA«

Leta 1968 je indijska vlada v interesu svojih oboroženih sil izrazila potrebo po helikopterju, ki bi ga lahko uporabljali v svojem delu Himalaje, saj so bili običajni modeli neprimerni za letenje v redkem zraku. Projekt je izpeljala francoska tovarna Aerospatiale, ki je združila komponente svojih dveh modelov Alouette II in III. Vzeli so ogrodje prvega in mu vgradili precej močnejši motor ter rotor s tremi rezili, ki ju je imel drugi, težji model. Že čez nekaj mesecev je poletel prototip in na prvem testnem poletu v indijski Himalaji leta 1969 z dvema članoma posadke in 120 kilogrami dodatnega tovora pristal in ponovno vzletel na višini 7500 metrov. Že tri leta za tem je Lama postavila rekordnih 12.442 metrov (skoraj za višino Grossglocknerja nad vrhom Everesta). Kasneje je doživela še mnogo tehničnih izboljšav in bila proizvedena v več različicah, ki danes letijo v višavjih himalajskih in andskih držav.

Dušan Škodič

Utrinki iz planinskih društev in koč

Ob koncu letošnje sezone

✍️ Slavica Tovšak

V uredništvu Planinskega vestnika smo se odločili, da naključno izbrana planinska društva, ki imajo v upravljanju planinske koč, povprašamo o poslovanju v letošnjem letu, o načrtih za leto 2010, o prehrani v kočah in o mestu naše revije v njih. Vsa društva so se odzvala izjemno prijazno in naklonjeno, za kar se jim uredniški odbor zahvaljuje. Delo društev, ki oskrbujejo koč, je zahtevno in odgovorno, zato jim bomo v PV posvečali posebno pozornost tudi v letu 2010. Morda bodo razmišljanja društvenih delavcev vzpodbudila tudi Gospodarsko komisijo pri PZS, ki v prihodnjem letu načrtuje šest sestankov komisije in sestanke s planinskimi društvi; zaenkrat namreč nima jasnega stališča, za katero problematiko društva potrebujejo njeno pomoč.

VELIKI INVESTICIJSKI NAČRTI PD RADOVLJICA V LETU 2010

PD Radovljica ima v upravljanju Valvasorjev dom pod Stolom, Roblekov dom na Begunjščici in Pogačnikov dom na Kriških podih. Po besedah strokovnega sodelavca društva Mira Pogačarja je bilo poslovanje v minuli poletni sezoni uspešno. V Pogačnikovem domu je bil iztržek na ravni leta prej, v ostalih dveh pa je bil bistveno boljši (40 %) kot leto prej. V Pogačnikovem domu število nočitev upada že nekaj let, dnevnih obiskovalcev pa je vsako leto več. Na višku sezone (avgusta) imajo v kočah skoraj enako število nočitev tujih in domačih obiskovalcev. V Roblekovem domu se je letos število nočitev v primerjavi z letom prej povečalo, v Valvasorjevem domu pa beležijo le nekaj deset nočitev na leto, kar sicer poskušajo izboljšati s organiziranjem tečajev in izobraževanji.

Roblekov dom FOTO: MIHA VOLK

Kot nam je povedal Pogačar, si društvo želi, da bi bilo hrane iz nahrbtnika čim manj, predvsem ker vsa sredstva, pridobljena s prodajo hrane, namenijo vzdrževanju postojank. PD Radovljica namreč zadnje desetletje intenzivno investira v obnovo in vzdrževanje svojih postojank. Za naslednje leto nameravajo v Valvasorjevem domu zgraditi centralno ogrevanje in malo čistilno napravo, saj si želijo, da bila koč odprta vse leto. To bo v veliki meri odvisno od tega, koliko sredstev jim bo uspelo pridobiti na razpisih. Leta 2009 so v obnovo Valvasorjevega doma investirali 90.000 evrov, od tega so najeli kredit v višini 50.000 evrov. V ostalih planinskih kočah izvajajo nujna vzdrževalna dela.

»Želimo si, da bi planinci čim bolj koristili usluge naših koč, seveda v mejah svojih finančnih zmoglosti, ter da bi čim več smeti odnesli v dolino. V vsaki koč imamo naročen po izvod Planinskega vestnika in planinci radi posegajo po njem,« nam je še povedal Pogačar.

PD LJUBLJANA MATICA: PREDNOSTNO REŠEVANJE PROBLEMA ODPADNIH VOD

PD Ljubljana Matica ima v upravljanju koč, ki jih slovenski in tuji planinci najpogosteje obiskujemo, zato je njihova skrb za koč specifična in zahtevna. Zima v visokogorju naredi svoje, tako da morajo spomladi v prvi vrsti odstraniti poškodbe, nastale v minulem zimskem času. Govorimo o Koči pri Triglavskih jezerih, Triglavskem domu na Kredarici, Domu v Kamniški Bistrici, Domu na Komni in Koči pri Savici. Kot nam je povedal predsednik društva Tomaž Willenpart, so poslovali dobro, čeprav se čuti trend upadanja stacionarnih gostov in rahel porast planincev, ki pridejo čez dan.

Triglavski dom na Kredarici FOTO: OTON NAGLOST

Hrana iz nahrbtnika je navada večine planinskih popotnikov iz Slovenije, prehrambene storitve izkoriščajo tujci, vse več pa tudi domačini. Društvo ima po besedah predsednika naslednje stališče: »V vsaki od naših koč imajo planinci prostor, kjer lahko pojedjo svojo hrano. Vendar je naša želja, da bi bila naša ponudba po kvaliteti in cenovno sprejemljiva do tolikšne mere, da bi planinci raje koristili ponudbo v koči kot pa s seboj prineseno hrano in pijačo. S tem bodo pomagali tudi društvu, ki s tako pridobljenimi sredstvi obnavlja planinske kočice.«

Leta 2010 bodo prednostno reševali problematiko odpadnih vod v Koči pri Triglavskih jezerih, kar pa zna odmakniti načrtovano obnovo depandane v Kamniški Bistrici. Planincem ljubeznivo svetujejo, da v hribe prinesejo dobro voljo in da po svojih močeh pomagajo pri varovanju narave. V vsaki koči imajo na vidnem mestu zbirko Planinskih vestnikov, ki jih planinci prebirajo z veseljem.

V KOČAH PD KAMNIK POGRINJKE ZARAČUNAVAJO PO PRESOJI OSKRBNIKOV

PD Kamnik skrbi za dve planincem zelo znani koči – Kamniško kočico na Kamniškem sedlu in Cojzovo kočico

na Kokrskem sedlu. Vsako pomlad jih čakata vzdrževanje, usposobitev tovornih žičnic, vetrnih agregatov, čistilnih naprav in solarnih sistemov. Za prihodnje leto zbirajo denar za obnovo kočice na Kamniškem sedlu, saj bi jo radi odprli ob lepih vikendih tudi izven sezone. Pripravljeni imajo tudi projekt za elektrifikacijo tovornih žičnic.

Obisk in s tem povezano poslovanje sta po besedah predsednika Ivana Resnika odvisna od vremena, iznajdljivosti oskrbnikov, ponudbe, dobre hrane in drobnih pozornosti, ki si jih obiskovalci gora zelo radi zapomnijo. Nočitev je bilo letos za 5 % manj, več je bilo dnevnih obiskovalcev. Vsako izmed koč je obiskalo vsaj 12.000 planincev.

Glede prehrane iz nahrbtnika oskrbniki niso prestrogi, čeprav lahko zaračunajo pogrinjek. Pomembnejši se jim zdijo prijaznost, okusna hrana, dober čaj. Z veseljem leto za letom ugotavljajo, da poleg večjega obiska narašča zavest, da je treba planine, kočice in poti vzdrževati in čim bolj ohraniti za naslednje rodove.

Predsednik Resnik ugotavlja, da je v obeh kočah Planinski vestnik priljubljeno čtivo. Seveda ga marsikomu priporoča tudi sam, saj je vsebina zelo pestra in se v njem najde obilo koristnih informacij.

Ruška koča FOTO: IZTOK URLAVP

Kamniška koča na Kamniškem sedlu FOTO: VLADIMIR HABJAN

V PD RUŠE PRIPRAVLJAJO PROJEKT OBNOVE ČANDROVE KOČE

PD Ruše ima v upravljanju Ruško kočo in dependanso Čandrovo kočo. Poslovanje v letošnjem letu ocenjujejo kot dobro. Nočitev ni veliko, v koči so prepoznavni po dnevni postrežbi planincev in smučarjev. Iztok Urlavb, predsednik društva, pravi, da bi morali definirati status planinske koče tudi s prehrano. Ta mora biti preprosta, energetska nezahtevna, in kar je najpomembnejše, ponudba ne sme obremenjevati okolja. Čaj, enolončnica, kruh, žganci, kranjska klobasa z zeljem, to sodi na mizo, palačinke in podobne razvade pa ne spadajo v planinsko kočo, dodaja Urlavb. Zanj je zanimiv prehrabeni vzorec iz planinskih koč v sosednji Avstriji, kjer hrano strežejo le ob določenih urah.

V prihodnjem letu ruški planinci pripravljajo projekt in dokumentacijo za rekonstrukcijo Čandrove koče. Planinci so na Ruški koči vselej dobrodošli, tudi prenočijo lahko v sobah ali na skupnih ležiščih. V branje radi ponudijo Planinski vestnik, kadar imajo v gosteh šolo v naravi, pa Vestnik predstavijo učencem tudi učitelji in njihovi spremljevalci. ●

Prizadevno delo stotine slovenskih markacistov

Delo slovenskih markacistov in Komisije za planinske poti v letu 2009

FOTO: LOJZE PIRNAT

VISOKOGORSKE AKCIJE

V letu 2009 je Komisija za planinske poti izvedla 75 % vseh planiranih akcij. Vzrokov za neizpolnjen program je več. Nekatere akcije so odpadle zaradi pomanjkljive organizacije vodij akcij, zaradi sprememb pogojev izplačil Športne fundacije so bile ustavljene nabave za planirane akcije, žal se niso uspeli prijaviti na razpis Ministrstva za šolstvo in šport ... Z rebalansom državnega proračuna je Ministrstvo za obrambo črtalo vse helikopterske prevoze za civilne organizacije, zato so se navkljub določenim aktivnostim in prošnjam za helikopterske prevoze odločili, da se izvedejo akcije, ki niso vezane na helikopterski prevoz. S podjetjem ELES so se šele v poletni sezoni uspeli dogovoriti za prevoze materiala na teren z njihovimi terenskimi vozili.

Žal sta zopet odpadli akcija Grohat–Durce in obnova poti od Bukovnika do Grohata. Posebej velja pohvaliti ekipo markacistov iz Kamniško–Bistriškega odbora, ekipo tolminskih oziroma posoških markacistov ter ekipo, ki je delala v Bavšici. Večje društvene akcije so izvedli tudi: PD Jesenice (izvir Soče in pot Zavetišče pod Špičkom–Jalovec), PD Ljubljana Matica (poti okoli Komne, pot na Sedmera jezera, Bogatinsko sedlo), OPP Podravja (Frölichova pot na Donačko goro), PD Mercator in PD Avtomontaža (poti na področju Vogla), OPP Dolenjske (obnova dela Trdinove poti, pot v Podbočju in Metliki). Nadelana je bila tudi učna zavarovana pot v Bavšici, ki bo služila za usposabljanje vodnikov PZS in za vzgojo mentorjev planinskih skupin.

PREGLED DELOVNIH AKCIJ V VISOKOGORJU

Ime poti	Klini (št.)	Lesena varovala (m)	Leseni količki (kosov)	Spone (št.)	Vrv (m)	Člani (št.)	Delo (dni)	Delo (ure)
Pot na Čaven iz Lokavca	23	0	0	18	47	18	1	180
Rut–planina Razor (Huda stopna 1)	44	15	0	25	30	12	4	120
Rut–planina Razor (Huda stopna 2)	0	0	0	0	0	4	1	40
Roblekov dom–Begunjščica	78	193	65	0	0	6	4	240
Jezerca–Studorski preval	0	250	232	0	0	7	6	420
Lepena–Krnska jezera	20	24	10	17	17	7	1	70
Grintovec–Mlinarsko sedlo	5	0	0	10	0	3	1	30
Okrešelj–Kamniško sedlo	138	0	0	100	107	7	5	350
Planina Konjščica–Jezerca	31	79	40	6	0	4	3	120
Komna–Triglavska jezera–Črno jezero	0	0	0	0	0	8	5	240
Zadnja Trenta–Špiček–Jalovec	0	50	0	0	0	3	2	44
Zavetišče pod Špičkom–Vrščič	6	0	0	0	0	7	2	70
Skupaj	345	611	347	176	201	86	35	1924
Učna pot v Bavšici	102	24	36	71	122	14		140

VZGOJNE AKCIJE IN TEČAJI

Komisija za planinske poti se je na podlagi verificiranih programov markacist PZS in markacist inštruktor PZS uvrstila v financiranje iz evropskih socialnih skladov in s tem dosegla, da tretjino stroškov za tečaje in licenčna izpopolnjevanja pokrije država.

Minister Igor Lukšič je na vprašanje glede financiranja usposabljanja strokovnih delavcev v športu iz evropskih strukturnih skladov oz. t. i. evropskega socialnega sklada zagotovil, da pri črpanju teh sredstev v letih 2009, 2010 in 2011 ne bo težav, ker bo sredstev dovolj; tokrat tudi za licenčna usposabljanja. PZS je pravočasno prijavila programe za ta razpis.

S strokovno pomočjo Zavoda za gozdove Slovenije je bil na Jezerskem organiziran tečaj za uporabo motorne žage. V okviru tečajev za markaciste so bila izvedena popravila na poteh: Gašperjeva koča–vrh Kozje, Pečovniška koča na Grmadi–Tovsti vrh, Koča na Blegošu–vrh Blegoša, Poštarski dom–Uršlja gora (spodnji del poti), Planina–Dom na Mirni gori (postavitev ograje), Pot Dolenja vas–vrh Velikega Javnika, Valvasorjev dom–Ajdna, pot Logarska dolina–Okrešelj, Dom na Okrešlju–Kamniško sedlo (del poti do melišča pod Brano).

UREDITEV KATASTRA PLANINSKIH POTI

Na podlagi Zakona o planinskih poteh so v Komisiji v letu 2009 nadaljevali z izvedbo evidence planinskih poti z vnosom v geografski informacijski sistem. Omejena sredstva so jim preprečila nakup GPS-aparatov in »logerjev«, ki so potrebni pri tem delu. S Planinsko založbo so določili kriterije za oblikovanje cenika za dostop do podatkov o planinskih poteh (baza planinskih poti), kar so bili dolžni storiti glede na 11. člen veljavne Uredbe o vsebini evidence o planinskih poteh in o načinu njene vzpostavitve in vodenja. Vsi podatki, posredovani iz te evidence, so vezani na Copyright PZS. Evidenca planinskih poti je zbirka podatkov, ki so deloma javno dostopni, za komercialne namene pa pod pogoji, kot jih določata uredba in interni pravilnik Planinske založbe. Na osnovi elektronskih meritev poti je bila leta 2008 izdana karta Nanos s še nekaj pomanjkljivostmi. Karti Krn ter Storžič in Košuta, ki sta izšli v letošnjem letu, pa vsekakor predstavljata velik korak naprej. V zadnjih letih so vzpostavili elektronski kataster poti. V GIS in Planinski založbi lahko zagotovijo kvalitetne podatke za izdelavo zemljevidov. Ker je evidenca planinskih poti intelektualna lastnina PZS, so s Planinsko založbo

FOTO: IGOR MLAKAR

vzpostavili cenik in določili pogoje koriščenja podatkov zunanjih uporabnikov.

IZVAJANJE ZAKONA O PLANINSKIH POTEH

Zakon o planinskih poteh, ki je bil sprejet 22. junija 2007, se še vedno ne izvaja tako, kot je predvideno. Najbolj nedorečen in pomanjkljiv je 20. člen zakona, ki govori o financiranju za vzdrževanje planinskih poti. Na predlog predsednika DZ RS Pavla Gantarja je PZS v letu 2009 podala pobudo v Državni zbor za spremembo tega člena, ki jo je vložil poslanec Jože Školjč. Še vedno nimajo pripravljenih vsebin skrbniške pogodbe, na podlagi katere bi jim Ministrstvo za okolje in prostor lahko izdalo odločbo o uradni registraciji planinskih poti.

USMERJEVALNE TABEL

Glede na Zakon o planinskih poteh in namere o poenotenju usmerjevalnih tabel je Komisija v letu 2009 posvetila vso skrb temu, da bo na terenu nameščenih čim več enotnih usmerjevalnih tabel. Pri koriščenju sredstev za postavitev usmerjevalnih tabel na SPP (Slovenska planinska pot) v letu 2008 niso izkoristili vseh možnosti predvsem zaradi slabega sodelovanja planinskih društev. Vključili so se v projekt Krke za postavitev usmerjevalnih tabel in označitev 15 planinskih poti. Pri tem računajo na pomoč planinskih društev, saj brez njihove pomoči projekta ne bo mogoče realizirati. Pred začetkom izvedbe projekta in podpisom pogodbe so z Direktorata za prostor morali dobiti obrazložitev, da je na usmerjevalnih tablah, ki so zakonsko predpisane, možen tudi logotip sponzorja ali donatorja tabel. Na podoben način bodo uredili poti na področju Košute v okviru poti Alpske konvencije.

OSTALE AKTIVNOSTI KOMISIJE

Poleg obnavljanja poti, izvajanja tečajev in izpopolnjevanj je Komisija izvajala tudi druge dejavnosti. 21. maja 2009 so organizirali okroglo mizo »V gore peš ali s kolesom«, sodelovali so s Slovensko turistično organizacijo za pripravo študije o enotnem označevanju pohodnih poti v RS, sodelovali pri projektu Krka, kjer so na izbranih 15 planinskih poteh PD po podpisu pogodbe v mesecu juniju na terenu opravili popise poti in pripravili sezname usmerjevalnih tabel in stojišč za table. Opravili so ogled na področju Košute in sprejeli dogovor o poti Alpske konvencije, ki bo skupen projekt Slovenije in Avstrije, podprt z naše strani preko Ministrstva za okolje in prostor. Obeležili so obletnico rojstva Alojza Knafelca z izdajo poštne znamke, s predstavitvijo dela markacistov na sejmu »Turizem in prosti čas« v Ljubljani in na Kmetijsko-gozdarskem sejmu v Gornji Radgoni, objavili članke o Knafelcu in delu na planinskih poteh v raznih revijah. Sodelovali so pri vzdrževanju in promociji evropskih pešpoti E6 in E7. Izvedli so aktivnosti na projektu Via Alpine s poudarkom na propagandnem materialu in promociji te poti na nacionalnem in regionalnem nivoju.

Vsega tega ne bi bilo možno izvesti brez prizadevnega dela stotine slovenskih markacistov, ki so s tisočimi urami prostovoljnega dela, svojim dopustom, malico, največkrat s svojo barvo ter brez povrnjene kilometrine skrbeli za poti, ki jih oskrbujejo. In zato res zaslužijo vso pohvalo. ○

*Po letnem poročilu Komisije za planinska pota
povzela Irena Mušič Habjan*

FOTO: LOJZE PIRNAT

PLANINSKE POTE VABIJO

Markacisti PD Šentjur so bili te dni na obhodu in obnovi nekaterih planinskih poti, ki jih vzdržujejo. Markacisti so usposobljeni za vzdrževanje planinskih poti. Med njihove aktivnosti spadajo: čiščenje, označevanje, nadelava poti, izdelava in namestitvev usmerjevalnih tabel, postavitve varovalnih ograj in vsega drugega, potrebnega za varno pot pohodnikov. Vseh planinskih poti v Sloveniji je več kakor 7.000 km, za vzdrževanje pa skrbi 785 izobraženih, registriranih in usposobljenih markacistov PZS. Na šentjurskem območju je več kakor 45 km poti, ki jih vzdržujeta dva markacista. Vse poti so registrirane, oštevilčene in vnesene v register planinskih poti PZS. Te poti vodijo na Rifnik, Resevno in dalje na Svetino ali v Štore in dalje v Dramlje. Vsako leto je treba prehoditi in pregledati vse poti, saj na cestiščih in poteh pride do mnogih sprememb. S sekanjem v gozdovih se podirajo tudi drevesa s planinskimi označbami. Nekaj poškodb je upravičenih, nekaj pa žal tudi namernih. Vse naše poti so dobro označene in dobro obiskane; Rifnik vsako leto obiše več kakor 8.000, Resevno pa več kakor 10.000 obiskovalcev. Na obeh vrhovih so vpisne knjige, v katere se obiskovalci kar pridno vpisujejo. Odnos do knjig je vedno boljši, saj se pohodniki zavedajo, da knjige služijo za lažje iskanje pogršenih in za druge evidence. Po planinskih poteh hodimo na lastno odgovornost. Hodimo v koloni, da ne delamo škode lastnikom zemljišč ali

gozdov, pri tem pa ni dovoljeno delati škode na označbah, ustvarjati novih bližnjic, odmetavati odpadkov ali se po njih voziti z motornimi vozili. Odkar smo del Evropske unije, je nujno, da se izdelajo nove planinske karte, zato moramo markacisti vsak na svojem območju poskrbeti za točen opis poti in vris v zemljevide po področjih. Trenutno se opravljajo

meritve z GPS-aparati in prenos podatkov v centralni register v Ljubljani, kjer se bodo primerno obdelali in uredili za tiskanje novih planinskih zemljevidov. Do izida bo treba še marsikaj postoriti tako na terenu kakor pri posredovanju podatkov v zbirni center v Ljubljani. ○

Ivan Straže, PD Šentjur

bollé
Očala slovenskih športnikov!
bollé **bollé**
www.rodeoteam.si

Pogled na gore in z gora

Z Nanosa se vidijo tudi Apenini

✍️ Joško Mislej

Včasih – že kar nekaj let je od takrat – smo otroci na začetku pomladi ali proti koncu zime pogosto hodili nabirat zvončke na kakšne pol ure oddaljeni vrh hriba Gradišče, nekakšen stranski izrastek pobočja Nanosa, ki strmo pada proti dnu Zgornje Vipavske doline. Ko smo vsi zasopli pritekli na vrh (največkrat smo tekmovali, kdo bo prvi), se nam je odprl – nam, ki smo bili do tedaj vajeni le okolja znotraj domače vasi – pogled, ki je, vsaj sam sem tako v sebi otroško občutil, prikazal domači kraj v neki novi podobi, lahko bi rekel še v lepši kakor prej. Ponekod prepadno skalovje Nanosa, za katerega sem od starejših ljudi bolj slišal uporabljati ime Gora, je bilo kar naenkrat skoraj na dosegu moje otroške roke. »Šli smo na Goro,« ali pa »Vrnili smo se z Gore,« je v tistem času bolj kakor gorniško udejstvovanje v prostem

času pomenilo to, da so se ljudje po prašni cesti zjutraj povzpeli na nanoško planoto in se zvečer vrnili z vozom drv ali pa sredi poletja z vozom sena. Na drugi strani, nekoliko pod nami, dolina, ki se v blagih vinorodnih gričih, obrečnih ravninah in vmesnih vaseh širi tja nekam v dalj, že dolgo vem, da v Furlansko nižino. In tam čez njo, med zadnjimi, severnimi obronki Krasa in nanoškim na las podobnimi, prav tako strmimi in skalovitimi južnimi robovi Trnovskega gozda, včasih privid. Kakor da ni resničen. Kakor kulisa, ki jo enkrat postavijo, drugič pač ne. Ta kulisa v obliki oddaljenih, od snega belih gora, ki so se bleščale v siju dopoldanskega sonca, se mi je živo vtisnila v otroške oči in srce. V tistem hipu zamaknjenega strmenja v belo nazobčano daljavo sem pozabil tudi na zvončke, zaradi katerih sem se skupaj z vrstniki,

Nanos FOTO: LIDIJA HOČEVAR ŽAGER

včasih pa tudi sam, povzpel tja gor. Kakor da zrem v neki drugi svet, izven tistega, ki sem ga doživljal.

»Ata, kaj so tiste gore, tam daleč, ki se vidijo z Gradišča?« sem doma vprašal očeta. »Karnije,« mi je kratko odgovoril.

KARNIJSKE ALI DOLOMITI?

Sam sem bil zadovoljen z odgovorom in ga nisem spraševal naprej. Ime pa sem si zapomnil, saj je zvenelo tako skrivnostno, skoraj mistično, kakor je bil pogled na skrivnostne gore tam daleč na obzorju. In potem sem jih še dostikrat uzrl, posebno v hladnejši polovici leta, ko je zrak čistejši, ko čez Alpe potegne severni veter, jih na daljavo občudoval, tudi iz avtomobila med vožnjo po Rebrnicah. Ker so to edine visoke gore, ki se vidijo z malce dvignjenih obronkov zgornjega dela Vipavske doline, so se mi

usedle v srce. Zato jih imam nekako za svoje, domače, ne dosti manj kakor morda Julijske Alpe, čeprav moram priznati, da sem jih do sedaj mnogo manj pobliže spoznal in obhodil kakor naše, slovenske gore. Tiste 'Karnije' namreč ležijo na ozemlju Italije in to je bil tudi eden od razlogov, da sem jih do nedavnega občudoval 'bolj na daljavo'. Spominjam se, da sem malo pozneje, ko sem že premogel zemljevid, očetovo pojasnilo o imenu meni neznanega, skrivnostnega gorstva, seveda preveril in bil sprva trdno prepričan, da se je pri imenu zmotil. 'Karnije', sem pravilno sklepal, naj bi pomenile Karnijske Alpe, ampak nekaj mi ni šlo v račun. Te se vendar razpo-
tegnjeno vlečejo precej bolj na severu, že na meji z Avstrijo, vsaj tako mi je hotel povedati zemljevid. Toda pogled na te 'prave' Karnijske Alpe zakriva vsaj mogočni Trnovski gozd pa tolminsko hribovje pa zahodni konec Julijcev ... To že ne morejo biti Karnijske, sem sam pri sebi ugotovil, prej bi rekel, da so to Dolomiti. Da, Dolomiti, ti ležijo v tej smeri, se mi je fino zdelo. Posebno še od tedaj naprej, ko sem z veliko vnemo začel prebirati sestavke o tem svetovno znanem pogorju. In da se te iste Dolomite vidi skoraj od domače hiše ...

Ko si človek še malo razširi obzorje, mora v svoji glavi marsikatero ugotovitev popraviti. Tako je bilo tudi v tem primeru. Dobil sem nove zemljevide, tudi v podrobnejšem merilu. Zemljevidi so postali moja strast, še posebno tisti, ki ponazarjajo alpske pokrajine. Pa planinski vodniki v knjižni obliki, ki večkrat pripomorejo, da človek, ki mu je mar gorskega sveta, 'cedi sline' in si marsikateri vrh postavi na seznam želja, kakor se je lepo izrazil Andrej Stritar v svoji odlični knjigi Karnijska potepanja. Tudi ta knjiga mi je utrdila spoznanje, kar sem nekako v resnici vedel že mnogo prej, da se z dna doline dvignjene okolice Podnanosa v resnici vidi Karnija, ne sicer tisti severni, osrednji hrbet, temveč gorske gmote na južni strani tega gorovja, imenovane tudi Karnijske Predalpe.

Oče je imel prav. Prav pa sem imel tudi sam, ko sem 'videl Dolomite'. Ni se treba veliko povzpeti, dovolj je že sredina zahodnega pobočja Nanosa, Vrhe na drugi strani doline ali pa od avtocestnega odseka ogoljena reber Golega vrha pri Razdrtem in že pozorno in hribov večše oko čez prej omenjene Karnijske Predalpe resnično vidi najvišje vrhove vzhodnega dela pravih Dolomitov. Vsaj široko Civetto je moč opaziti celo zgolj s prostim očesom, če pa si pri tem opraviu pomagamo še s solidnim daljnogledom, se nam preko malo bližjih vrhov, ki kar kipijo iz kakor miza ravne Furlanije, pred oči postavita vsaj še dva

znana dolomitska tritisočaka: Monte Pelmo in še bolj razpoznavni, piramidasti Antelao.

Videti je, da se občutek za razdaljo človeku skozi življenje spreminja. Tisto, kar se mi je kot otroku zdelo strašno daleč, tako rekoč na koncu sveta (že za Čaven se je zdelo, kakor da ni del domače pokrajine), se mi sedaj zdi tako nenavadno blizu, skoraj na dosegu roke. In res, sedeš v avto in že si v urici, dveh, morda največ treh v gorski deželi, ki si jo poprej zrl na koncu svojega obzorja.

Precej časa je minilo od takrat, ko sem se prvič zalotil, da razmišljam o tem, da se nahajam na kakšnem vrhu, koliko neki je do drugega vrha, gore, s katero se gledava iz oči v oči, vsak na svoji strani obzorja. Kdor se tega loti, mora seveda vedeti, kaj gleda in kako se tista gora ali skupina gora imenuje.

»Vi pa dosti hodite po hribih!« me je že večkrat vprašal kdo od naključnih obiskovalcev gora, ki sem jim z velikim veseljem pomagal razlagati razgled s kakega vrha. »Niti ne tako zelo, manj kakor si želim, ne 'rata',« ponavadi odvrnem.

»Vidite, na tej gori še nisem bil pa na tej tudi še ne!« mu rečem. Kljub temu pa poznam ime, višino in še kakšno značilnost te gore. Ko smo se pred par leti ob koncu poletja z družino odpeljali na avtomobilski izlet proti Velikemu Kleku, sem jim že med potjo, čeprav sem bil tudi sam prvič v tistih krajih, za marsikateri vrh, dolino ali pa mesto pojasnil, kako se imenuje. Ko smo se v lepem sončnem dnevu sprehajali po potkah okrog ploščadi pod najvišjo goro Avstrije in se nato zapeljali po grossglocknerski cesti čez prelaz Hohtor še malo na solnograško stran, sem ženi in otrokom ob občudovanju veličastne okolice rekel: »Ravno tako je, kakor sem si bil predstavljal.«

»Seveda, ko si pa že prej vse proučil ob zemljevidu in fotografijah!« je odvrnila žena. Pa še prav je imela.

DALJAVE DOBIJO VREDNOST

In tako se je zgodilo: razdaljo, ki sem jo videl v naravi, sem hotel izmeriti na zemljevidu. To seveda ni bilo pred dvema letoma, kakor bi si morda kdo mislil. Izredno lepega, kot solza umitega majskega poznega popoldneva (kakršnega mi je čedalje bolj žal, če ga preživim v dolini) sem se z mopedom odpeljal po cesti na nanoško planoto. Dolina se je hitro poglobljala pod menoj, mnogo hitreje kakor pri pešačenju (čeprav mi tudi to ni težko), in kmalu sem stal na robu ob zadnjem ostrem ovinku ceste, preden ta doseže vrh Gore. Tako se samo reče, saj ob nadmorski višini 806 metrov pomeni samo vrh osemkilometrskega cestnega klanca, nakar nam po navadi v obraz 'butne' sveži zrak drugačnega podnebja, ko se kakor skozi

vrata prevalimo na planoto Nanosa. Tu se kraljestvo Nanosa v resnici šele začneja. Stal sem ob robu ceste, saj skoraj ni bilo druge možnosti, kakor ustaviti se in se z občudovanjem zazreti preko strmega, skalnatega brega v domačo deželo globoko spodaj, pa malo manj domačo malo naprej, pa še naprej... Kakor začaran sem obstal na tem magičnem mestu, nikakor ne prvič, pa tudi ne zadnjič. Še vedno se rad ustavim na tem kraju in se vsaj za pet minut naužijem razgleda, ki je vsakokrat malce drugačen. Tisti dan sem strmel na balkonu nad Vipavsko dolino, saj je s tega mesta resnično eden lepših pogledov na dolino, ki se kljub nizki višini razgledišča vije 600 metrov nižje in se kot zaliv Furlanske nižine globoko zajeda v slovensko kopno. Čez valoviti Kras sem v čistem zraku lahko štel ladje na morju sredi Tržaškega zaliva, ki se prav od tu prvič lepo vidi.

Namenil sem se naprej, še višje, željan čedalje širših razgledov. Zavil sem na ožjo cesto, dvigajočo se vedno bolj strmo po pobočju Grmade, nedaleč stran od cerkve svetega Hieronima. Moped je komaj vleklo v strmino, mene pa je vleklo pričakovanje videnja novih oddaljenih podob na drugi strani gore v kristalnem dnevu, ko je bilo sonce že nizko nad Italijo. Zgodilo se je, da sem obrnil hrbet jadranski Sloveniji in na drugi strani televizijskega stolpa nastavlil lice blagemu vetriču, ki je drugače kakor kdaj, ko na tem mestu divja z orkansko hitrostjo, tistega dne prav milo pihljal iz smeri črnomorske Slovenije. Tu pade v oči pogled na nov svet, nekoliko drugačen, za odtenek z drugimi barvami, malce manj robot, a vendar enako lep. Pravzaprav sem občudoval več kakor pol Slovenije, ki se je začela prav v tistem obdobju počasi osamosvajati, proti zahodu pa še malo čez. Zahajajoče sonce je s pomočjo nanoškega masiva že metalo dolgo senco na del pivške kotline, preostali del pa je še osvetljevalo s pojemajočo svetlobo. Deležni so je bili tudi Javorniki ter notranjska hribovja od Menišije in Slivnice proti Snežniku in do Velebita. Pa spet malo v drugo stran so se v temno rumeni svetlobi kopale Kamniško-Savinjske Alpe, Menina in Čemšeniška planina ter Kum. Vmes sem preko njih, čisto na obzorju, opazil majčken hrbet, ki ni mogel biti nič drugega kakor Pohorje med Roglo in Mariborom. Krasno se mi je zdelo, da lahko z ene strani Slovenije vidim na drugo stran. In takrat me je prvič prešinila misel, koliko neki je do tistega dela Pohorja, katerega krivulja se je, miniaturna, a vendarle opazna, spuščala desno rahlo navzdol. Še isti večer sem hotel doma to razdaljo z merilom izmeriti na šolskem zemljevidu Slovenije. Razdalja

je znašala 160 kilometrov! Mislim sem, da bo vsaj malo več, da bo naša država Slovenija le večja ...

Tistega večera pa še ni bilo konec čudes narave. Sonce je potonilo daleč na zahodu; tudi oddaljeni Kanin je dobil sivkast odtенок. Kar stal sem še na nanoški Pleši in čakal na temo. V dolini in na Krasu so se že prižigale luči po vaseh, ko sem se ločil od visokega balkona. Po cesti sem odbrzel proti dolini, toda že po par minutah sem se ustavil, saj se je ponujal še zadnji zanimiv prizor tega dne, bolje rečeno – večera. Ta prizor sem ohranil v spominu in srcu za vse življenje. Pred menoj spodaj v temni sivini bele luči mojega rodnega kraja Podnanosa, nad njim na sivem nebu pa kot žaga nazobčana črna silhueta Dolomitov. Kakor da ju ne loči 200 kilometrov, ampak nastopata v optični prevari na isti kulisi eden nad drugim. Prizor je trajal par minut, potem pa počasi izginil v črnini noči. Prav tako Dolomiti, ki so bili kar naenkrat tam nekje daleč ...

OKO S SVETLOBNO HITROSTJO PREMERI RAZDALJO

Po tistem me je radovednost še velikokrat gnala k ugotavljanju, koliko je v ravni črti oddaljena kakšna stvar – največkrat gora, te so tudi najbolj razpoznavne, včasih mesto v daljavi, vsekakor nekaj, kar je oko v resnici videlo.

S Špičastega Stražišča, majhnega vrha blizu Cerknice, kamor se dostikrat povzpnem, se včasih

pozimi mimo golih bukovih krošenj in delno skoznje lepo vidi Montaž. Vas zanima razdalja? 'Samo' 120 kilometrov. Človek bi pomislil, da je več. Seveda se ga lepo vidi tudi z vrha sosednje Slivnice. In pogledajte, kaj je zanimivo! Ko sem pred leti lepega zadnjega dne v avgustu (tistega dne, ko se je ponesrečila princesa Diana) s prijateljem stal na vrhu Montaža, edinkrat do sedaj, me je seveda zanimalo, kam vse se vidi. Čeprav vidljivost tisti dan ni bila idealna, sem ob sestopu po vzhodnem grebenu, malo od vrha navzdol, uzrl nekaj, kar bi mislil, da je nemogoče videti. In to s prostim očesom – daljnogleda takrat še nisem imel. Pozno popoldne je že bilo in sonce se je pomaknilo nad zahodno stran, zato so vsi hribi in hribčki preko Kanina in Krna na naši jugovzhodni strani izraziteje izstopili. »Kaj pa obratno?« me je prešinila misel, ko sem se spomnil pogleda na Montaž s Slivnice. Usedla sva se na prijaznem grebenu in začel sem iskati v tisti smeri. Opazil sem Snežnik, tam nekam proti Dolenjski pa je bil pod obzorjem mali hribček z imenom Javorniki in levo komaj vidna vzpetinica Slivnica. Še malo bolj levo pa – nisem mogel verjeti svojim očem – kakor bucikina glava Špičasto Stražišče ali Špička po domače, ki jo je kljub izredni majhnosti izdajala njena prisekana oblika! Da se s Špičke vidi Montaž, me ni presenečalo, saj je ta vendar mogočna stvar. Da sem z njega videl Špičko, pa me je, pošteno rečeno, presenetilo.

Od Jalovca do Triglava
FOTO: OTON NAGLOST

Ob zelo dobri vidljivosti oziroma vidnosti, kakor se pojem imenuje na sodoben način, se z našega vzpetega sveta vidi še mnogo dlje. Spominjam se nekega čudovitega zimskega dne, ko so bile s snegom pokrite samo višje gore, Sveti Duh, Srednji vrh in drugo hribovje okrog Javornika nad Colom pa se je kopalo v topli rjavini. Pogled s Križne gore nad Višnjami je segal zelo daleč v Italijo. Po navadi se vidi vršace v loku največ do Monte Cavalla nad Pordenonom, pa še to ne vedno. Tokrat je bilo drugače. Beli hrbti oddaljenih gora so se svetlikali v dopoldanskem soncu še levo od omenjene gore, se pravi še precej dlje. Spoznal sem Nevegal, mimo njega pa kljub očitni veliki oddaljenosti dva majhna bela, zasnežena hrbtička, ki sta vsemu navkljub izdajala, da sta visoki gori. Levo od njiju pa le rahlo smogasta Padska nižina. Njunih imen takrat še nisem vedel, sem si pa zapomnil smer in brž ko sem prišel domov, sem ugotavljal, kaj sem videl. Videl sem resnično daleč; račun je pokazal 230 kilometrov. Vas zanima, kako se imenujeta tisti dve gori? To je malce težje določljivo, vsekakor pa so se videle okrog 2300 metrov visoke gore v pogorju Monti Lessini severno od Verone in Vicenze. Tu se dviga tudi znani Pasubio.

Še večkrat mi je bilo z naših hribov dano videti zelo daleč; zanimivo, da bolj z nižjih kakor z višjih vrhov. Na vrhu Triglava sem stal samo dvakrat, pa še takrat nisem videl drugega kakor Aljažev stolp in nekaj planincev po skalah okrog njega. Sredi dneva pač, torej se bom moral nanj še kdaj povzpeti v bolj pretehtanih razmerah za lep razgled. Toda kaj, ko je toliko drugih, prav tako zanimivih vrhov.

Na Cogliansu, najvišji gori Karnijskih Alp, še nisem bil, zato pa sem zrl nanj skoraj iz –Postojne. No, malo nad njo, z vrha Malega Javornika. To je bilo pred kratkim. Predzadnjo zimo in tisto nedeljsko popoldne sem želel izkoristiti pred napovedanim poslabšanjem vremena od zahoda. Malo zaradi slednjega, malo pa zaradi kratkega dne sem si pristop iz Postojne skrajšal z avtom, nato pa vzel pot pod noge. Ne vem kakšnega razgleda si nisem obetal, saj je bilo sicer sončno ozračje precej motno. Toda višje ko sem se vzpenjal, bolj je postajal zrak suh, čist in topel. Spodaj se je čez nižje prelaze iz Vipavske doline in Krasa začela proti Pivški kotlini prav počasi valiti megla. Bilo je kakor v filmu Megla. Ko sem prišel na vrh, so iz meglene morja, ki se je počasi dvigalo, štrleli velik otok Nanos, majhen otok Vremščica ter seveda Javorniki. V višinah pa:

Razgled s Krnčice: v ospredju Kanin, zadaj Dolomiti FOTO: VLADIMIR HABJAN

izreden pogled, kolikor so gole veje nizkih bukev to dopuščale, na vse naše Alpe s Triglavom na čelu. Levo od njih, mimo Kanina, pa neke druge Alpe, ki so lahko samo Karnijski. Stopil sem s kupa snega meter višje na betonski kamen, ki je postavljen na vrhu Malega Javornika, nastavlil sem daljnogled pred oči in skozi redke bukove veje, točno čez Breginjski Stol, sem zagledal zasneženo goro znane oblike. Takoj sem ga spoznal, Coglians, ki je imel rahel nadih zahajajočega sonca. Postojne že nekaj časa ni bilo več videti, njega pa. Doma sem vseeno preveril. Res je bil najvišji vrh Karnijskih Alp, oddaljen 178 kilometrov. Enkrat bo zagotovo prišel čas, ko bom stal na njem ... Tistega dne pa sem se le še spustil v nizko oblačnost, ki se je medtem že približala vrhu Javornika.

KOT PRIKAZEN PREKO JADRANSKEGA MORJA

Do letošnje zime nisem bil popolnoma prepričan, ali sem takrat res videl to, kar sem samemu sebi verjel, pred pol leta pa sem dobil potrditev za to. Takrat, prvič, se je zgodilo, kje drugje kot na Nanosu. Starejšega sina, ki je bil takrat še majhen otrok, je bilo treba zaradi popoldanske sitnobe nekam peljati. Zaradi čistega, povsem jasnega zgodnjezimskega dne se je kot najboljša ponujala možnost, da greva z avtom proti Nanosu. Obvezen postanek in občudovanja vreden razgled že pri tistem ovinku, nato pa naprej po lepi gorski cesti do lovske kočice. »A greva še medveda pogledat?« sem vprašal sina in s tem mislil na medveda pri Abramcu. Bil je za to in sva šla, vendar ga tisti dan nisva videla. Bil je preveč lep in eden krajših dni v letu, zato so naju (predvsem mene) bolj kakor medved mikali razgledi. Pripeljala sva se do razpotja, kjer ena cesta zavije proti gozdu, druga pa proti Abramcu. In tu je bilo konec poti v tisto smer ta dan, saj je bilo sonce že nižje od naju, postajalo je hladno, Dolomiti so se čedalje lepše risali na zahodnem obzorju. Sin je ostal v toplem avtu, jaz pa sem opazoval igro svetlobe. Sonce je počasi zašlo za obzorje in tistih deset, petnajst minut moramo ljubitelji oddaljenih širjav izkoristiti. V tistem in naslednjih trenutkih se pokažejo obrisi gora mimo Dolomitov, globoko v Italiji. Kakor bi videl ves alpski lok. Toda ne, malo bolj proti jugu ni nič več, nobenega 'hribčka', samo še enolično zabrisana daljava. Še dolgo v levo, se pravi proti jugu nič, razen severnih obronkov Krasa mnogo bližje. Nato pa prizor. Še malo bolj v levo, v jugozahodni smeri, sta se čisto na obzorju, že na pogled strašno daleč, kakor fatamorgana zarisali obliki dveh vzpetinic. Je to mogoče? To vendar ne morejo biti Alpe! Da ni samo navaden oblak? Ne, oblaka ni niti enega, tudi tisto ni oblak. »Apenini!«

me prešine, drugo vendar ne more biti. Na hitro si zapomnim smer čez znani orientir na Krasu, potem pa prizor počasi ugasne s prihajajočo nočjo.

Doma nisem dolgo čakal, saj me je 'firbec preveč matral'. Lahko sem samo potrdil tisto, kar sem slutil že v naravi. Čez Kras, Tržaški zaliv, severni del Jadranskega morja pri ustju Pada in čez Emilio sem videl silhueto vrhov Emilijško-Toskanskih Apeninov, približno 320 kilometrov daleč. Poudarek je tudi na približno, saj je treba upoštevati določeno napako, vendar podatek kljub temu zadovoljivo odgovori na zastavljeno vprašanje. Ta razdalja je verjetno že skrajni domet, ko lahko s površja Zemlje še kaj vidimo, kar je tudi na površju našega planeta. Slišal sem že, da naj bi se z naših hribov videl sam Mont Blanc, kar pa je nemogoče, saj je enostavno predaleč, pa tudi ukrivljenost zemeljskega površja je pri taki razdalji že občutna. Glede tistih dveh 'hribčkov' v Apeninih, ki sem ju videl, pa menim, da je eden od njiju bržkone Monte Cimone, 2165 metrov visoka gora, najvišja v tistem delu Apeninov.

Če sem imel morda prej še kanček pomisleka, ali sem resnično videl Apenine, se mi je ta dokončno razblinil konec novembra lani na Slavniku. Bila je sončna, mrzla nedelja, vremenoslovci so za naslednji dan napovedali sneg in res se je tako zgodilo. Zgodaj popoldne sem parkiral sredi Prešnice in se prvič podal na Slavnik z južne strani. Steza se je enakomerno vzpenjala in ponujala čedalje širše poglede proti jugu in zahodu. Oborožen z daljnogledom sem se že kmalu ustavil pri lepem, skalnatem razgledišču in se razgledal kakopak najprej po okolici naših obmorskih mest, pa po delu Trsta, nato pa naprej vse do Dolomitov, ki so se nekoliko pobeljeni videli dokaj lepo. Skozi daljnogled se je dalo z lahkoto razbrati nekaj znanih vrhov, potem pa sem se presenečeno zdrznil ob podobi gore, ki je s slovenskega ozemlja še nisem videl. Tri Cine so ravno proti Slavniku in meni kazale svojo najbolj značilno podobo. Na morsko stran so se čez našo obalo in del morja lepo videli beneški zvoniki.

TODA KJE SO APENINI?

Če bi mi Slavnik nudil samo to, kar sem do tu in od tu videl, bi bilo mnogo, sem razmišljal. Toda čakal me je še vrh, do tam je bilo še kar nekaj poti, z nje pa krasni pogledi tudi na severno stran, na Julijce, Karavanke in Kamniško-Savinjske Alpe. Na vrhu pa sploh pogled na vse strani in oblike Božjega stvarstva: morje, zalive in rte, kraške planjave in goličave, dinarske visoke planote, vmesne doline in podolja, primorske svetle in notranske temne gozdove, hribovja osrednje

Slovenije, na severnem in zahodnem robu pa gore kot zaključek lepe scenografije. Ljudje so še prihajali na vrh, se malo razgledali, nato pa odhiteli se pogret v bližnjo kočo. Sam sem dolgo vztrajal, z nekaterimi planinci izmenjeval vtise in jim pojasnjeval imena bližnjih in daljnjih vrhov. Največ sem se pogovarjal z mladim slovenskim parom iz Opčin nad Trstom, ki se je izkazal, zlasti on, za odličnega poznavalca tudi naših hribov, še posebej Kamniško-Savinjskih Alp.

Napis na panoramski plošči mi je potrdil tisto, kar sem maloprej na lastne oči videl, in sicer Tri Cine (2999 metrov). Napis pa je poskrbel za prese- nečenje, ko sem na kamnu uzrl: Grossglockner, 3798 metrov. Hitro sem spet vzel daljnogled v roke in res sem ga videl preko malce bližjih vrhov: vrh samega poglavarja Visokih Tur v njegovi nezgrešljivi obliki, okroglih 200 kilometrov daleč! Kar še bi tako pasel oči in dušo naokrog, toda sonce je bilo takorekoč že nižje od mene, izredno mrzel jugozahodnik je še bolj povlekel, mene pa je v roke brez rokavic ob gledanju z daljnogledom prav pošteno zazebló. Hitro sem se umaknil v toplo zavetje kočé, kjer me je še dodatno ogrel čaj in pogled skozi velika okna na naša obalna mesta in lesket morja. Zelo dolgo se nisem zadrževal, saj je bilo treba počasi odriniti proti dolini.

»Toda kje so Apenini?« se verjetno sprašujete. No, Apenini so še vedno prav tam, kjer so že dolga tisočletja, le jaz jih tisti dan nisem videl. Dokler ... ni sonce poslalo poslednjega žarka na vrh Grmade, par metrov nižje od Slavnika. Nanjo sem se spotoma povzpél s par koraki. Ob majhni postojanki radi- oamaterjev sem kljub vetru in mrazu počakal na dokončen zaton sonca. Glavni razlog so bili seveda Apenini, na katere sem pomislil četrte ure prej, ko sem se spomnil dogodka z Nanosa izpred desetletja. Potreboval sem potrditev, da tisto takrat ni bil zgolj privid. In sem jo dobil! V tistem trenutku, ko je sonce dokončno zašlo, so se pojavili; kakor gobe so zrastle skoraj v sekundi: temni obrisi na še svetlem nebu. Nekako sem jih pričakoval, saj sem se že kar obrnil v tisto smer. Ne samo dva, kar štirje ali pet 'vršičkov' se je videlo! Z daljnogledom pa je bil prizor sploh nekaj posebnega, da ne uporabim drugih, še bolj vznesenih izrazov. Videlo se je morsko obzornico, na njej veliko ladjo, malo stran nekakšno ploščad, podobno naftni ploščadi, nekje pred italijansko obalo, nad njimi pa obrise vrhov Apeninov. Pogled sem obrnil na drugo stran, proti Julijskim in Karnijskim Alpam, ki so dobile kovinsko siv odtенок, ter čez njih proti Velikemu Kleku, ki se mu je skozi daljnogled videlo, skoraj bi lahko rekel, zaveso snega, ki jo je nosil vremensko spremembo napovedujoč močan

jugozahodni veter. Luči v Trstu in drugih obmorskih mestih so se že prižigale, zato je bilo treba pohiteti v dolino, kamor sem hitrega koraka prispel že v temi. Vmes pa sem ob čudoviti zarji pomislil, koliko lepega lahko človek vidi in doživi v enem samem kratkem zimskem popoldnevu.

TUDI DRUGAM SE DALEČ VIDÍ

Do sedaj sem imel priložnost videti kar precej vrhov iz velike oddaljenosti. Tako sem s Slivnice videl Sleme nad Zagrebom, vključno s televizijskim stolpom, v mirnem in čistem poletnem večeru izpred počitniške hiše na Velem Lošinju Snežnik, pa spet Snežnik z druge strani in v drugem letnem času z vrha smučišča Forni di Sopra. Z vrha Košutnikovega turna se je v jesenskem soncu daleč na zahodu bleščal Monte Cristallo v Dolomitih, z riževih polj pri Alessandrii sredi Padske nižine se je takrat v začetku poletja v daljavi svetlikal Gran Paradiso, še malo dlje pa čisto prava ledena Monte Rosa ...

Lahko se zamislimo tudi nad kratkimi razdaljami, za katere bi si mislil, da so mnogo daljše. Naj navedem en tak primer. Pred nekaj leti sva se s prijateljem zapeljala na Vojsko, da bi v nedeljskem popoldnevu tekla na smučeh. Snega je bilo, kakor se za Vojsko spodobi, dovolj in ker je bil za povrh še lep, sončen dan, ni bilo druge izbire, kakor ustaviti se na lepem razgledišču ob cesti na začetku vojskarske planote pri Gnezdi. Med razgledovanjem sva se spustila v pogovor z dvema gospema, po govorici bi rekel, da iz Ljubljane ali okolice. V svoji navadi sem jima začel razlagati, kaj vse se vidi. Ko smo na hitro pregledali severno stran, sem se obrnil in rekel: »Tukaj, samo čez ta hrib, je pa Vipavska dolina«. Zdelo se mi je, da sem razbral rahlo začudenje na njunih obrazih. Nadaljeval sem: »Ta hrib je del Trnovskega gozda in če bi skozenj izvrtali predor, od tukaj do Vipavske doline ne bi bilo več kakor 10 kilometrov«. Gledali sta tja proti globoko zasneženim rebrom in verjetno sta si mislili, češ, ta se je pa najbrž zmotil, ko govori o vinorodni kopni dolini v neposredni bližini teh zasneženih gozdnatih hrbtov. Resnici na ljubo, dejansko se nisem zmotil: Trnovski gozd pač dobro opravlja svojo nalogo izrazite podnebne pregrade.

Tako je s temi daljavami. Vse skupaj je, tako kakor pri mnogih rečeh, včasih malce relativno. Kdaj pa kdaj zadostuje že, da se dvignemo iz svoje doline na hrib nad njo in že vidimo v sosednjo dolino in še malo dlje ter si širimo obzorja. Sploh v naši Sloveniji, kjer imamo skoraj Evropo v malem. Lepo se je dvigniti na kakšen razgleden vrh, denimo v Karavankah, in pogledati iz naše 'doline' v preostalo Evropo. ◉

Posebna čez Kočevše

Opletanje po grapah in slemenih

✍ in ✍ Rafael Terpin

Ne glede na ves vojskarski promet je cesta iz Idrije proti Bevku v veliki meri zasedena tudi s »trimarji« (»paličnjaki«, biciklisti) in pasjimi sprehalci. V današnjih časih to ni nič posebnega. Od Bevka naprej po Stari Nikovi je že drugače. Ob vstopu v Staro Nikovo (s prve rajde za izviri pod Kačjim gradom) se običajno ustavljajo mlajši ljudje s posebnimi nameni, na staro vozno pot ob suhi Nikovi pa se poda le redko kdo, čeprav v hudo ožino stisnjena grapa ponuja kup nenavadnih pogledov. Kolovoz je največkrat pozno v pomlad zasut s plazovi, kar pomeni, da ne gre za staro kmečko pot, pač pa le novejšo gozdno. Kmečke poti so bile nekdanj speljane po sončnih rebreh in grebenih, kjer niso grozili plazovi in kjer je sneg hitro skopnel. Kmečka logika je bila od nekdanj dobra. Naša pot stopa z desnega na levi breg suhega potoka in nazaj šestkrat. Mostički so bili narejeni iz debelih plohov, položenih povprek na močne traverze. Partizani so jih med drugo vojno vse zaminirali. Po 1945. letu so traverze prepeljali v Idrijo, jih naravnali in potem znova postavili pet mostov, šestega pa ne. To je pomenilo, da se po grapi ni več moglo pripeljati do zaselka Nikova ali pa v Ribnake.

LEPI ČEVELJC

A grapa je še in še zanimiva. Zmoči se nekajkrat, torej voda je in je ni – prava Nikova. Prvič jo navlaži levi pritok Melinšek, ki izvira nekje pod Brinovšem. V njegovem povirju (neznano kje) je slavni botanik Henrik Freyer (1802–1866) našel lepi čeveljc. Našo imenitno kukavičevko v Melinšku še zmeraj vztrajno iščemo. Drugi pritok z desne je Medveja grapa. Ob veliki vodi jo tik pred izlivom v Nikovo krasi precejšen slap. Naslednja grapa je Ribnaška. Danes je suha, pred letom 1983, ko so za idrijski vodovod zajeli njeno odlično vodo, pa je bila kar vodnata in polna vsakršnega življenja. V klancu, po katerem se je včasih pretakala Nikova skozi sijajne tolmune, je danes popolna suša. Do tu so živele zadnje postarvi (v Nikovi). Danes bi kakšno revico videli le še pod jezom blizu Bevka.

Da, tukaj, kjer je najhujša graparska tesnoba že skoraj mimo, se v levo odcepi drobna stezica. V kratkih kljukah nas privede do Ribnakov pod Slaniškim grebenom. Na majhni gozdni jasi je postavljena pravljična brunarica z vrtom in pod visokimi smrekami ob cesti je pokrito ognjišče za priložnostne piknikarje. Pred vojno je v stari hišici živel cestar z družino. V dveh

Beli kamen

bližnjih ribnikih je za prodajo gojil postrvi. Za hrano jim je prinašal kri iz idrijske kladnice. Vse skupaj je propadlo, ko so med vojno Italijani hišo zažgali.

Iz zaselka Nikova (onstran potoka Nikova) prihaja čez grapo in preko Velike ravni do Ribnakov star, pretežno še uporaben kolnik. Od tod se je šlo naprej v Čekovnik, vse to še v časih, ko so bile grape nenaseljene in neprehodne. Od Bevka sem gor in na Hleviše zavije dobra gozdna cesta, od nje se odcepi slaniška mimo Ribnakov. Morda jo je od Ribnakov dalje še za dva kilometra. Lagodno se dviguje. Ves čas se spogleduje z devetimi stanovanjskimi poslopji zaselka Nikova in seveda z asfaltirano cesto, ki teče iz Idrije na Vojsko. Ob njej smo pred leti odkrili novo nahajališče lepega čevljarja. Bolj skromno, a za idrijske razmere izredno pomembno. Morda se je sem preselil oni iz Freyerjevega Melinška?

ČEZ RAZPOTJE JO MAHAVA V DVEH: IDRIJSKI PRELOM IN JAZ

Malo pred koncem slaniške ceste se dvignemo po stezi. V zelo strpni maniri nas brez prehudih naporov dostavi na spodnji rob senožeti pod Kočevšem. Kaj je sploh Kočevše? Kočevše je najbolj vzhodni rob vojskarske planote. Vzhodni del planote obsega Revenovše z okolico. Z osrednjo vojskarsko planoto je povezan z ozkim grebenom (Gnezda–Koder). Po njem teče glavna cesta k sv. Jožefu na Vojskem, pravijo mu Na ovčji jami.

Po asfaltu stopimo le nekaj korakov, tako da niti ne vidimo, kako se vstran odcepi čekovnikarska cesta. Udarimo jo po vozniku desno navzgor. Mimo nekaj lepih tisinih dreves se hitro dvignemo do novejšše ceste k Belemu kamnu. Desno bi lahko sledili grebenskemu kolovozu po Kaponejcah, ki je v stoletjih tvorjenja na konjskih hrbtih povezoval Idrijo z Vojskim. A levo bi šli do stare Miklajčeve kmetije in še starejšega Belega kamna, po katerem nosi ime današnja Aličeva gostilna.

A mi jo to pot že prej nagnemo po cesti v desno. Še pred vrhom Potok (1064 m) se odcepi cestni krak v smeri proti kanomeljskemu Plečetu. Gozdna cesta je grebenska, levo se nam z nje večkrat odpre pogled v divje globine Kanomlje. Z ovinka, kjer cesta bolj široko zaključka, jo usekamo po brezpotju desno, po grebenu strmo navzdol, dokler ne pademo na kolovoz, ki z Robajša vodi v Pleče.

Robajška domačija je bila opuščena kmalu po 1970. letu. Spominjam se je še žive. Krita je bila (nenavadno) z lesenimi šinklni. Do nje sem prihajal po dobri stezi s Kaponejc. Po obsežni golosečnji se je steza povsem zarasla. Odmaknjenost samotne hiše visoko nad Bratuševo grapo se me je vedno dotaknila, bolj otožno kot ne. Še leta in leta pozneje sem pod njenim drevjem pobral kakšen zrel sadež.

Če se hočeš razgledati po Srednji Kanomlji, je najbolje po kolovozu stopiti v Pleče. No, običajno se spustim po prvi stezi pod voznik in preko melin do boljših poti, po katerih ves čas vozijo kakšen les. Ne more biti drugače, kot da štrbunknem na cesto iz Plečet. Za moja leta precej nova cesta spodaj v grapi prečka Robarski potok (ali Bratušev). Od tam naprej sem si zapomnil, da je treba stopiti po prvi potki nad cesto. Vse ostalo je otročarija.

Zgoraj, na desnem bregu Bratuševe grape, so v 16. stoletju na prostem žgali cinabaritno rudo iz idrijskega rudnika. Šlo je za povsem legalni rudniški postopek sedem kilometrov daleč iz mesta. Vzrok je bil v tem, da so bili vmesni gozdovi do takrat že posekani, torej so rudo tovorili na konjskih hrbtih v nedotaknjene grape, kjer je bilo lesa dovolj, pa tudi vode. Še danes prinaša voda Bratuševe grape koščke stare rudniške lončenine, najbrž pa tudi kakšno kapljico strupenega živega srebra.

Mimo Kuštrina se posprehodim na asfaltirano cesto Hladnik–Kanomeljsko Razpotje. Ves breg je napit s potočki in z izvirkami. Cesta se mojstrsko srečuje z vodami, vse sproti deva v koš. Čez Razpotje jo mahava v dveh: idrijski prelom in jaz. Oni drugi si verno šteje leta, prvi pa nič.

Do doma imam še pol ure. Le čez suho Nikovo bom moral še enkrat skočiti. Znal bi z zavezanimi očmi. ○

Zarobar

Bosanski Tibet

in Tone Škarja

Bogomilski spomeniki - Djevojačko groblje - pod Morinami pri Nevesinju

Stranska posledica spomladanskega spominskega pohoda pod Everest – v počastitev 30-letnice prvega vzpona po Zahodnem grebenu – je bilo Hamovo vabilo na ogled »bosanskega Tibeta«, kakor je imenoval hribovito področje pod daljico Sarajevo–Mostar. Hamo je Muhamed Šišić, eden od dveh predstavnikov Bosne in Hercegovine v naši odpravi, do konca verujoč v bratsko Jugoslavijo, nazadnje pa vojni heroj zadnje balkanske vojne. V vojni nihče ne more obstati na sredi med strelskima jarkoma nasprotnikov. Ali v enega ali drugega!

Logistiko, prevoz in večino financ je prevzel Hamov slovenski prijatelj Bojan. Jutro delovnega dne je po dolini reke Bosne zaudarjalo po smodečem se smetišču, a verjetno imajo tak premog in nič filtrov v termoelektrarnah, koksarnah in železarnah, kajti ob vračanju v nedeljo sta bila zrak in reka čista. Tudi Sarajevčani so na delovni dan videti žalostni, zelo vsak zase, kakor so tudi skozi vojno in obstreljevanje prišli vsak na svoj način, pa si še ne morejo odprto pogledati v oči. Tudi v mestu je bila nedelja drugačna – turisti in obiskovalci so prinesli sproščenost,

meščani so pa lahko vsi na ulici, brezposelni in oni, ki imajo delo. Ob delavnikih je videti predvsem one prve. V petek in svetek pa so glavne značilnosti grobovi, saj so povsod, kjer je bilo kaj prostora. Srbskim topničarjem z okoliških hribov ni bilo težko sejati smrti po mestu, ki so ga imeli pod seboj, kot bi bilo na dnu sklede.

Zahvaljujoč dobremu terencu smo se peljali prav na vrh Bjelašnice, kjer je Hamovo delovno mesto – zveze Unproforja ali kaj že so tiste mirovne sile, ki se jim – poleg domačih kriminalcev – edinim zares dobro godi. Razgled je veličasten: Čvrstica, Prenj, Visočica, Treskavica, zadnja brez možnosti dostopa, ker je še polna min. Velike razdalje in mine bodo še dolgo ovira za kake trekinge, čeprav je dežela prav za to obliko planinstva najprimernejša. Dobra plezališča so prav pri Sarajevu, v predmestju, potem pa na Prenju, v Veležu in v soteski Neretve. Nočna vožnja po res dolgem Dugem polju se je končala pri planinskem domu, najlepši hiši v vasi Lukomir, nekoč najbrž Vukomir. Pred volkovi imajo mir, pravi pastir, saj črede ovac in zverine ne gredo skupaj. Mogoče so

se volkovi umaknili pod slovensko zaščito – pri nas jih je gotovo več. Bosno sem še kot otrok preučeval s šolskim atlasom ob prebiranju knjige Zmaj iz Bosne o nekem kapetanu Huseinu, uporniku proti Turkom, pozneje pa sem kot vojak pogosto srečal kraje iz mladostnega branja. Zjutraj kratak vzpon na hrib nad globoko sotesko Rakitnice, vse malo višje kot Velika planina in malo globlje od Kamniške Bistrice. Veličastno. Gole in visoke planote so že od davno brez gozdov, najbrž posledica požigalništva zaradi paše, strma pobočja pa so gosto poraščena. Na pokopališču spet polno novih nagrobnikov, veliko za tako majhno vas, in na vseh isti priimek Čomor. Dva dneva pozneje, v Blagaju pri izviru Bune, vidim isti priimek in to povem gospodarju. »Čomorji so lahko samo iz Blagaja.« Je že nekdo začutil potrebo, se preselil oziroma pobegnil tja gor in kot začetnik vasi dal priimek tudi drugim pribežnikom. Kot kje v Istri. Kadar so prišli Srbi, so navadno vse, ki niso pobegnili, postrelili, včasih pa so se kake družine tudi usmilili. Izjemno lep je bil vzpon na Prut, kot Rzenik

strmo odrezan vrh – na eni strani grmovje značilne kraške gmajne, na drugi brez prehoda čista vertikala nad Ljuto, rečico in sotesko ustreznega imena. Včasih kake ceste ni bilo, kot je bila zarisana, drugje se je pojavil kak provizorij, izrit za vojne potrebe, zdaj pol kolovoz in pol grapa. Malo smo se orientirali po starem zemljevidu, malo po GPS-u in malo po intuiciji. Ta je še najbolj delovala. Globok spust v sotesko Neretve, pri Ulogu čeznjo in k jezeru. Topla voda, a nerad plavam v jezerih z ločjem in temačno vodo sredi gozdov. Ali reke ali morje, ne pa bivališče rusalk in povodnih mož. Spomnim se vojaškega pohoda iz Nevesinja skozi Ulog v Kalinovik. Pešci zmorejo veliko. Morine so kakšnih 1300 metrov visok prelaz med sotesko Neretve in Nevesinjskim poljem. To je bil tisti Hamov »Tibet«. Kraški pašniki, konji, bogomilski nagrobniki. Odprta dežela, moj vojaški konjeniški poligon, tesnobna in romantična imena hkrati: Djevojačko groblje, Svatovsko groblje in same Morine. Najbrž kak spomin na smrt v snežnem viharju. Nevesinsko polje, 10 krat 30 kilometrov, 900

Vas Lukomir pri Bjelašnici,

kjer pozimi ženske moškimi pletejo po troje nogavic - dve veliki in eno majhno, da jim noge ne zmrznejo.

metrov nad morjem, v mojih vojaških časih predvsem prerija za konjeništvu, zdaj že polovica obdelana za žito – zmogljivost mehanizacije pač. A še vedno se divjina brez prehoda, brez ene hiše vmes, začne takoj za staro kasarno, zdaj že pol stoletja brez vojakov. Vasi v okolici so pretežno muslimanske z lepo urejenimi pokopališči. Včasih so za kontrolne točke nočnih orientacijskih pohodov izbirali muslimanska pokopališča, ker jih je – nekaj z mahom obraščenih, sem in tja visečih kamnov – bilo težko najti, zdaj pa bi belina njihovih novih spomenikov tudi v temnejši noči svetila na daleč. Enako lepo, le z drugačnimi nagrobniki, so urejena srbska, torej pravoslavna. Nevesinje pa, nekoč pol-pol, je zdaj pretežno srbsko mesto, izredno lepo urejeno, in ker je bilo ravno na soboto – s kolonami hupajočih svatovskih avtomobilov. Policaji pa – kot nekoč – prave omare moči, ki že s pojavo naredijo red. Srbom je uniforma v ponos. Čprav meja ni označena, je Republiko Srbsko lahko ločiti od Bosansko-hrvaške federacije; najbolj po tem, da imajo le srbske zastave in svojo oznako na avtomobilih, pa tudi po bolj obnovljenih ruševinah. Mednarodna skupnost je, kot pogosto, nagradila napadalce. Sicer pa – saj gledate njihove filme. Odkrito pokažejo, da so sami krivci za vojno, vendar nekako v tem stilu: »E, desilo se. Pa šta?«¹ Velež sem poznal predvsem z juga, kjer smo vojaki pač vadili, zdaj smo šli pod vzhodna ostenja, kamor je Bojan Pollak enkrat ali dvakrat peljal kamniške alpiniste. Poleg bosanskih prvenstvenih je torej tam še precej slovenskih (kamniških!) smeri. Blagaj ima z Buno enega najlepših izvirov reke – iz kraške jame pod večstometrsko previsno steno priteka voda v polni moči. Spominjam se slavnega mostu v Mostarju – po vojski sem ga še nekajkrat videl, ali poslovno ali kot turist – a tako urejene okolice, kot je zdaj, ni imel nikoli. Rezultat mednarodne pomoči na mestih, kjer jo je najbolje videti. Dolina Neretve je raj za plezanje, Prenj ima na to stran tisočmetersko steno, vprašanje pa je, ali bo Bosancem uspelo ohraniti naravo za kakovosten turizem ali pa jo bodo prej pozidali in »pocivilizirali« po hitrem postopku. Po »bosanskem Tibetu« hodijo in se vozijo predvsem evropski in ameriški unproforovci. Vedo, kako hitro lahko kapital uniči divjino. ●

¹ Se je pač zgodilo. Pa kaj?

SOKOL

SOKOL – vaš partner že več kot 20 let

Fitness centri SOKOLvič, SOKOLtivol in SOKOLstožice že vrsto let omogočajo odlično vadbo v fitnesu in na skupinskih vadbah, v SOKOLvič pa ponujamo vsem planincem tudi vadbo na simulatorju hoje v hrib.

Sokol Group d.o.o. | Koprška 72 | 1000 Ljubljana
01 2002 750 | sokolinfo@sokolgroup.com | www.sokolgroup.com

SAVNA BREZPLAČNO

S tem kuponom:

- ob nakupu mesečne fitnes karte vam podarimo 1 obisk savne
- ob nakupu trimesečne fitnes karte vam podarimo 3 obiske savne
- ob nakupu letne fitnes karte vam podarimo 12 obiskov savne

Akcija velja do 31.12.2009

Velja za fitness center SOKOLvič in SOKOLstožice.

Ujeta v pajkovi mreži

Dež na Durmitorju

✍ Milan Vošank 📷 Sonja Kočevar

Prvo srečanje z Durmitorjem je bilo že, ko na mejnem prehodu Hum po nadvse slikoviti dolini Drine od Foče sem iz Bosne in Hercegovine preideva v Črno goro, zapeljeva na velik polkrožni most nad globokim kanjonom, kjer se spodaj bistri reka. Vsa zelena, modra in svetla. Lepa, ujeta med poraščene strme bregove.

IZ OBJEMA BREGOV NA PLANOTE

To je Tara, da, prav tista izpod Durmitorja. Kmalu se bo zlila s Pivo, da bosta skupaj nadaljevali kot Drina, nama pojasnijo pri brunaricah ob njenem skalnatem bregu, kjer se je na valovih nemirno pozibaval velik, preprosto iz hlodov zvezan splav. Tukaj se zaključuje splavarjenje po Tari, nama še povedo in že kar vabijo na to avanturo, da se Sonji zaiskrijo oči. Toda sedaj je bila bližina Durmitorja tako mamljiva, že kar nekak duh teh gora kot da je vel v zraku, da sva morala naprej. Ob Pivi nizzdol proti Pivškemu jezeru, skozi vse te predore, med vsemi temi strmimi okoliškimi grebeni ... Kar ustavljala bi se in občudovala to zajetost ozke doline v globoko gorsko tesen, ampak čakala sva, da cesta krene na levo. Navzgor. In potem ko so se iztekli predori, grobo izklesani skozi žive skale, in so se vsaj malo izravnali številni serpentinasti ovinki,

ko se nama je vse bolj odpiral pogled na osončene gore Volujaka nekje onstran Pive, se je pokrajina prav počasi začela umirjati. Prehajati od vse te mrakobne skalovite divjine prej spodaj v kanjonu v prijazne planinske travnike in gozdove. Še pregreto ozračje kot da se je ohladilo in vedela sva, začutila, da prihajava v pogorje, o katerem sva toliko slišala, brala in ga občudovala na fotografijah – v Durmitor.

Ozka cesta se je izvila iz objema bregov, vsenaokrog se je pričelo razširjati razgledno obzorje, prišla sva na planoto do zaselka Trsa. Pivska družba, zbrana okrog mize pri eni od bajt, nama je veselo mahala v dobrodošlico in vabilo. Midva pa sva kar počasi nadaljevala do prostranih travnatih slemen. Sedaj se je bilo treba ustaviti. Tak planinski mir je zavel, toliko je bilo nenadoma vsega povsod naokrog. Tam proti jugu se je dvigovala veriga gora Treskavac, pogled proti severu in vzhodu pa je že zaznaval prve visoke skalnate grebene Durmitorja. Čutiti je bilo toliko energije, nemira v miru v poletnem utripu življenja planote. Pašniki in senožeti po dolini in bregovih med dolgimi slemen. Nekaj hišk in cerkvice z *britofom*. Ograde in osamljena drevesa, vmes ovinkaste ozke bele ceste. Vsakdan tukajšnjega bivanja sedaj, kamor so se le na trenutke vmešavali

oddaljeni zvonci čred, glasen vzklik človeka, nekaj glasnejši ropot starega traktorja ..., potem pa spet tišina v pesmi vetra.

Ob seneni kopici, zloženi okrog lesenega kola, zaščiteni s ponjavo in z na vrvice obešenimi kamni, sva dolgo zrla čez planoto in planine in redkobesedna, vsak zase prislunhnila tej igri. Tako je potekel čas, ura, dve, tri morda, kdo bi ga sedaj meril ... kolikokrat se rad in vesel spomnim, in verjamem, da tudi Sonja, teh trenutkov ... Potem pa sva prav počasi vozila naprej, hotoč si vtisniti v spomin čim več teh slik, dokler ni za britofom cesta spet zavila strmo v bregove. Iz kabine starega tovornjaka, visoko naloženega s senenimi zavoji, so nama razposajeno mahali, nato pa, greh bi bil se kar peljati naprej: stara mama, vsa v črnem, je z grabljami zaključevala še zadnja dela pri dveh velikih kopicah. Takoj pride do naju z nasmehom in vpraša: sta lačna in žejna? Midva pa jo poprosiva le, da stopi nazaj h kopicam za fotografski posnetek; in videti je bilo, da je prav vesela, že ponosna, da lahko »pozira«. Še dolgo si mahamo, ko odhajava.

S PLANOTE V GORE

Planota pa je že prehajala v gore. Vse bolj je cesta ovinkarila med visoke grebene in vrhove okrog najvišjega Bobotovega kuka, kjer so še bili planinski pašniki s čredami govedi in nemirnih ovac ter nama je še pomahal kakšen pastir.

Onstran Sedla 1907 metrov visoko, ko se je cesta nanagloma začela spuščati, pa kot da prihajava v nek drug in drugačen Durmitor. Vse več je, ko se bližava Žabljaku, kažipotov in obcestnih vabil za bivanje in okrepičilo popotnikov, starih in novih hiš, podrtij in arhitektonskih umetnij, pa tudi kakšen kup smeti za popestritev Da, da, hitro spoznavava: prehajava v turistične predele tega pogorja. Tako pač je, »romantika« teh vrhov tam okrog zaselka Trsa je ostala onstran Sedla; in hvala bogu, polno sva doživela še, recimo, da bolj prvinski, bolj umirjen, nočem pa kar reči, da tudi lepši Durmitor. Kajti tudi tu je bilo gorske lepote v izobilju. Tam bolj v ozadju nekje Bobotov kuk, tu zgoraj, prav blizu pa vrhovi Slemena, Savinega kuka ...

Žabljak pa ... Kaj sva pravzaprav pričakovala? Verjetno prijeten gorski zaselek, kot naša Kranjska gora morda, še bolj turistično skromen, bolj vasica kot mesto. Bil pa je to zadnje, kjer je vse po mestno vrvelo in drvelo, pa urejenost in neurejenost, silen ljudski nemir ... Tu v Črni gori pač ni pričakovati alpske galantnosti, bila bi kar odveč. In zato je ta »balkanska drugačnost« lahko prav zanimiva, lepa

na svoj način in posebej vabljiva za nevajene. Kar sva bila tudi midva.

Nad mestom naju kažipoti za avtokampe zavedejo na slabo strmo cesto nekam pod gore, ko naju iz terenskega vozila ogovori glasen, a prijeten možakar Mišo. Seveda mu slediva po še strmejših betonskih kolesnicah v njegov kamp Razvršje, kjer najdeva prostor za svoj šotorček v zavetju široke smreke. Nato pa sva že gosta Mišove velike družine. Kava, slivovka, prijazne besede, ko takoj začutiš, da si resnično dobrodošel gost. Prisede še Ljubica, gorska vodnica, kot se predstavi, in že sva sredi iskanj informacij in nasvetov, kam vse na okoliške vrhove.

ZVEZDNATA NOČ SE SPREMENI V NEVIHTEN DAN

Večer preživiva v družbi slovenskih rojakov, ki sva jih srečala že v Sarajevu. Na zahodnem nebu je bilo kar nekaj temnih oblakov, nekdo je glasno razmišljal o jutrišnjem vremenu, ampak naredila se je lepa, mirna zvezdnata noč. Zjutraj pa ...

Zjutraj je bilo vse zavito v gosto, sivo, vlažno meglo. Češka planinska družba se je obotavlja odpravljala proti goram, midva pa ... pa sva kar nekam negotovo zastala. Ura se je že bližala poldnevu, ko se le odločiva, da vendarle poskusiva priti na Bobotov kuk po najkrajši poti s Sedla. Saj, morda je pa višje le manj te trdovratne zamegljenosti. In glej, je res ali pa se nama v preveliki želji samo dozdeva, da postaja ozračje vidno svetlejšje, samo modrina neba kot da se je prikradla med to sivino, ko se bližava prelazu. Tu sta dva avtomobila, ljudje so le šli v gore. Malo se še pomudiva, zavlačujeva, nato pa kreneva. Pa ne hodiva dolgo, nekaj silnega je zaznati v mračni, pusto sivi okolici, v ozračju. Tam od zahodne strani se prav iznenada in silovito naglo privale črne oblačne grozeče megle, vidljivosti skoraj ni več, da stezi in redkim markacijam komajda še slediva. Vseeno greva naprej, oddaljim se in Sonja mi kliče, kam se mi vendar nenadoma tako mudi. Tedaj pa že zagrmí, prav blizu, glasno in prodorno, da srhljivo poodmeva po okolici. Pa takoj še enkrat in še enkrat. Trušč je silen, strašljiv, nevaren ... V bregovih nad nama iz megle zaslišiva kričanje pastirjev in topot nemirne, podivjane, prestrašene črede. Kakor da se vali ogromen živi plaz. Grmenje pa se še kar nadaljuje, nebo kot da je še bolj črno, glasovi utrujenih pastirjev vse bolj obupani. Morava takoj in hitro nazaj, še jaz kličem proti prijateljici, skušajoč prevpiti trušč grmenja in valeče se črede, postaja mi tesno v prsih, preveč slabih spominov na nevihte v gorah imam.

Stara cerkvica ob murvi pod trdnjavo nad Kotorjem

Sonja pa se s fotoaparatom sklanja nad travnatimi bilkami zraven poti.

Nanizani biseri nešteti dežnih kapljic v urejenem redu lebdijo na krožno spletenih nitih pajkovega lovišča in skrivališča sredi travnatih bilk, valovijo v vedno močnejšem vetru in se bleščijo v spreminjajoči se barvni igri svetlobe. S precizno natančnostjo spletena mrežasta mojstrovina, dvignjena in pripeta na nekoliko višje in močnejše travnate bilke, se ziblje in kljubuje prihajajočim temnim silam narave. V centru te slikovite naravne umetnine pa mirno čaka njen ustvarjalec, ovit v bojne barve, z veliko, črno obrobljeno slikarijo na hrbtni strani obilnega zadka, črtasto poslikanimi črno rumenimi dlakavimi nogami, in se ne zmeni za pobesnelo naravo okrog sebe ... Niti je trdno ovil okrog socvetij močnejših bilk, speljal krožno na široko v obliki večkotnika in čaka, čaka ... Morda pa je ravno posejal življenjski sok žrtve, ki je nasledla tej slikoviti stvaritvi plenilca, ne sluteč, kaj jo čaka.

Vsakdanji ritem narave v boju za preživetje in ohranitev vrste ...

V tej svoji zagledanosti v bogato spleteno biserno ogrlico sredi travnika se ne zmenim za divjanje narave,

in šele ko mi dežne kaplje spolzijo po licih, zaslišim znane klice Milana, ki me hoče pregnati s poti na goro, ki se še prav začela ni. Ozrem se okoli sebe in vse mi je jasno.

Ni časa razmišljati, še zadnji posnetki, pogled na mojstrovino in njenega lastnika, pa hitro navzdol ...

Ujeta v pločevini avtomobila na začetku poti na Sedlu, na suhem in toplem, opazujeva divjanje nemirne narave in premočene pastirje z dežniki, ki hitijo za čredami ovac, in ponovno očarana ob skritih zakladih, ki so vsepovsod okrog nas tudi v mračnih trenutkih, če jih le znamo poiskati, kar obsediva in čakava, poslušava ...

Gledava fotografije in se veseliva nedokončane poti na vrh najvišje gore Durmitorja, ki jo je zaznamovala pajkova mreža, v katero sva se ujela, da bi naju pot nekoč v prihodnosti ponovno zapeljala v ta planinski raj na severu Črne gore ...

KONČNO SONCE

Pokrajina ni samo temna, je črna, z neba se zlivajo potoki, ki z avtomobilom »tipava« skozi ovinke do Žabljaka. Preostale popoldanske ure preživiva v prijetni krčmi ob knjigah, razgovoru in tamkajšnji domači hrani: pečeni polenti s kajmakom, kislem mleku, kuhanem krompirju z blitvo, kruhu ... in vinu. Pod večer pa, ko se je dež malo unesel, vseeno kreneva iz kampa Razvršje čez mračni gozd do Črnega jezera. Seveda ni pred nama tiste poznane lepe slike z razglednic osrednjih gora Durmitorja, vse je že bolj podobno poslavljanju. Zvečer Mišo našo slovensko družbo še »tolaži« s pečeno ovčetino, sirom in slivovko, sami dodamo laško pivo, nebo pa ostaja črno, okolica z nočjo spet gosto zamegljena, dež neusmiljen ...

Zjutraj »beživa« do kanjona Tare in naprej proti toku te slikovite reke, ujete med strme poraščene in skalnate bregove. Nato pa, ko se kanjon le malo odpre in razširi, naju kažipot povabi k samostanu Dobrilovina. Sredi gozdov je travnata planota z urejenim vrtom, čebelnjakom in za zidom ob obnovljeni samostanski hiši cerkvica z majhnim pokopališčem. Kako lepo mora šele biti tu, kadar je vse osončeno, svetlo, koliko barv, kakšen mir, razmišljam, ko se sprehodiva do cerkvice. Tedaj stopi na prag samostana nuna. Kako je še mlada in kako velike temne oči ima, najprej pomislim ob pogledu nanjo. Z nasmehom povabi Sonjo v cerkev in ji poda pisano krilo do tal. Sam še malo stopim naokrog, ko pride iz hiše še ena mlada nuna. Še en nasmeh in povabilo v cerkev še meni. Kasneje pa prav neumno vprašam: Zakaj so se odločile priti v samostan? Da smo bliže Bogu! Je odgovor kratek med zvonkim smehom.

Pri samostanu Morača, že daleč proti jugu v osrednji Črni gori, spet dočakava sonce in modro nebo. ◉

Utrinki z zbora mladinskih odsekov

✍ in 📷 Jerca Vranič

Že vrsto let se predstavniki mladinskih odsekov planinskih društev jeseni zbirajo na Igu in tudi letošnji zbor, ki se ga je udeležilo 88 predstavnikov iz štiridesetih mladinskih odsekov iz vse Slovenije, je 14. novembra potekal prav tam.

Pred zborom je Mladinska komisija (MK) PZS pripravila okroglo mizo z naslovom Mladi planinec – 40 let: Kako naprej?. To množično akcijo, kjer osnovnošolci tekmujejo za bronasti, srebrni in zlati znak mladega planinca, je Mladinska komisija uvedla že leta 1969. V štirih desetletjih so se razmere korenito spremenile, zato je danes, ko se pojavlja vedno več izvenšolskih dejavnosti za otroke, planinstvo med mladimi postavljeno na preizkušnjo. Nuša Vanič in Žiga Misjak sta zbranim predstavila novo grafično podobo Dnevnika mladega planinca in osnovne smernice, po katerih naj bi se prenovljeni program Mladega planinca razlikoval od obstoječega.

Ker nekateri otroci zelo hitro osvojijo zlati znak Mladega planinca, je bistveni del prenove podaljšanje programa. Tako so bili predstavljeni predlogi za stopenjsko razširitev akcije, nekoliko večjo težavnost in pestrost pri osvajanju znakov ter postopno izvajanje planinske šole v okviru akcije. Le na tak način bi se akcija podaljšala za več let in s tem ohranila zanimanje tudi pri mladostnikih.

S prenovo pravilnika Mladega planinca želi komisija poskrbeti predvsem za jasnost programa, da se vodniki in mentorji planinskih skupin ne bi soočali z obstoječimi dvoumnostmi. Mladinski odseki so izrazili željo, da bi komisija pripravila enotna gradiva, ki bi mentorjem olajšala delo pri podajanju planinskih vsebin. Razpravljavci okrogle mize so v splošnem ugotovili, da je treba celostno prenoviti vso akcijo Mladi planinec in ne le pravilnika oziroma dnevnika, zato mnoga vprašanja še vedno ostajajo odprta.

Na zbor mladinskih odsekov je Mladinska komisija povabila tudi mladinske voditelje generacije 2008. Gre za mladostnike, ki so se preteklo leto v Bavšici udeležili seminarja neformalnega izobraževanja mladih, potem pa vse leto izkušnje pridno nabirali v matičnih mladinskih odsekih in izobraževanje zaključili z uspešno opravljeno seminarsko nalogo. Tako so novopečeni mladinski voditelji v nalogah analizirali dejavnosti, pri katerih so aktivno sodelovali, in sicer pripravo planinskih izletov, poletnih planinskih taborov, zimovanj, bivakiranj in orientacijskih tekmovanj. Nekateri udeleženci so tudi soorganizirali planinsko šolo, pripravljali mlade planince na tekmovanje Mladina in gore ter celo vodili planinski krožek na osnovni šoli oz. pomagali

Novi mladinski voditelji generacije 2008

pri njegovi izvedbi. Namen programa je torej, da se v planinski organizaciji še poveča zavedanje o pomembnosti mladih za razvoj planinstva, saj s pridobljenim znanjem mladinski voditelji delujejo prav na vseh ravneh planinske organizacije. 27 novim mladinskim voditeljem iz 17 mladinskih odsekov sta priznanja podelili nekdanji predsednici Mladinska komisije Maja Mohar in Vanja Kovač.

Zbor na Igu pa ni minil brez presenečenja. Zbranim so MK-jevci premierno predvajali hudomušno planinsko pesem Miss Slovenije, ki jo bodo mladi planinci z veseljem prepevali na izletih in planinskih taborih ... Če ne prej, zagotovo prihodnje leto po izidu zgoščenke Mladinske komisije s planinskimi pesmimi, ki bodo še leta razveseljevale mlada srca.

Sam zbor mladinskih odsekov je ponudil poročila odborov znotraj Mladinske komisije, kjer izmed mnogih akcij, ki jih je v tem letu komisija uspešno zaključila, omenimo le nekatere: mednarodni akciji Srečanje treh dežel in Tedni turne smuke, seminar družabnosti v gorah, slovensko planinsko orientacijsko tekmovanje SPOT Pohorje 2009, seminar orientacije, posvet vodij planinskih taborov, fotografski in video natečaj, izdelavo knjižice akcij »MK v letu 2010«, ki so jo predstavniki mladinskih odsekov na zboru tudi prejeli. In seveda že omenjenega Mladinskega voditelja.

Predsednik Mladinske komisije Uroš Kuzman je podal delno finančno poročilo, kjer se je osredotočil na sofinanciranje planinskih programov. Mladinska komisija PZS je v letošnjem letu od Fundacije za šport

prejela za četrtno manj sredstev, zato je bilo treba za sofinanciranje izvajanja planinske šole in srečanj mladih planincev poiskati alternativne vire, med drugim iz članarine PZS.

Na zboru je prišlo tudi do kadrovske zamenjave. Članici, ki sta zaradi materinstva in nosečnosti podali odstopni izjavi, sta nadomestili Izabel Vadnal (PD Postojna) in Mateja Ožbolt (PD Sežana), ki sta bili na nadomestnih volitvah izvoljeni v Upravni odbor Mladinske komisije PZS.

Pomemben del letošnjega zbora je bila vsekakor obravnava Pravilnika Mladinske komisije PZS. Damjan Omerzu je predstavil spremembe in dopolnitve, za katere komisija meni, da so nujne za kvalitetno pravno podlago delovanja komisije, saj se je v desetih letih, odkar je bil sprejet trenutno veljavni pravilnik, veliko spremenilo. Zbor je spremembe in dopolnitve sprejel, potrditi pa ga mora še Upravni odbor PZS.

Ob koncu zbora je podpredsednik PZS Uroš Vidovič čestital Mladinski komisiji in vsem mladinskim odborom. Prepričan je, da Mladinska komisija sodi v sam evropski vrh sorodnih organizacij, kar je dokazala tudi na srečanju treh dežel v Goriških Brdih.

Delo z mladimi planinci je zelo pomembno, zato je prav, da se mladinski odbori udeležujejo vsakoletnega zbora mladinskih odborov. Tam poleg odločanj o delovanju mladih planincev namreč pride tudi do novih poznanstev in seveda izmenjave znanj in idej, ki so dobrodošle prav vsakemu mladinskemu odboru. ●

Izobraževanje mladinskih voditeljev:

- **Število udeležencev na seminarjih:** 56
- **Število mladinskih voditeljev z nazivom:** 46 iz 25 mladinskih odborov
- **Število pripravnikov:** 20
- **Posamezni podatki**
(kje vse že sodelujejo mladinski voditelji):
 - na pobudo mladinskih voditeljev ustanovljena dva mladinska odbora
 - 5 načelnikov mladinskih odborov
 - 1 vodja Pokrajinskega odbora mladinskih odborov
 - 4 ekipe z mentorji mladinskimi voditelji na planinskih orientacijskih tekmovanjih
 - 3 ekipe z mentorji mladinskimi voditelji na tekmovanju Mladina in gore
 - 2 planinski šoli

Tri minute za čisto pot

Razmišljanje ob poti

✍ in 📷 Marjan Bradeško

Nedavno sva z Mojco šla od kapelice v Mrzlem vrhu po slemenu na Sivko. Že blizu vrha je čez nekdanjo pot ležal vrh podrte bukve. Okoli njega je bila v velikem loku že odlično uhojena, a nekoliko nerodna in postrani »obvoznica«. Torej so se vsi obiskovalci očitno odločili, da je potrebno uhoditi novo pot. Pa sem se razjezil in Mojci rekel, da tistih par vej lahko zvlčem proč v treh minutah in tako očistim pot, pa še razveselim vse obiskovalce Sivke, ki bodo zdaj spet lahko šli kar naravnost po stezici. Čez pot so ležali ostanki vrha neke bukve, kakšnih deset ravnih, precej debelih vej, ki pa za srednje raščenege in srednje močnega moškega seveda niso predstavljali prav nobenega resnega navora. Že ničlikokrat doslej smo s prijatelji na kaki poti odstranili kakšno oviro. V treh minutah je bila tudi tista pod Sivko »pod streho« - pravzaprav veje pod sosednjo smreko.

Potem pa sem se vprašal. Kdo bi moral to pospraviti? Pa razmislimo.

Požagal je bukev gotovo njen lastnik, ni se sama podrla, saj so bili na vejah vidni sledovi motorne žage. Torej bi moral pospraviti lastnik. In to vse. Nekoč, ko smo doma sekali, smo pospravili res vse – večje veje smo oklestili, kar je ostalo, porabili za drva, iz ostankov vej pa je mama naredila butarice za kurjavo. Danes očitno odpeljejo iz gozda le večje hlode, vse ostalo pa pustijo tam. Ampak – mar lastnik ni videl, da je pustil tiste veje čez planinsko pot in jo s tem zaprl? Denimo, da mu ni všeč, da hodijo po njegovem gozdu in je to pustil tam zanalašč? Toda, danes menda imamo zakonsko urejene planinske poti in bi že zato lastnik moral umakniti tiste veje!

Pa pojdemo naprej. Če lastnik vej ni umaknil, pogledjmo potem, kdo vzdržuje tisto pot. Sodeč po vpisni skrinjici na vrhu Sivke je to planinsko društvo Sovodenj. Ker to planinsko društvo nima v oskrbi tisoče kilometrov poti, domnevam, da je kakšen njihov markacist od podrtja tiste bukve (gotovo je padla pred pol leta) že šel mimo. Ni opazil, da ne more po poti? Je tudi on ubral obvoz? Saj drugega mu ni preostalo. Zakaj ni sam pospravil? Poklical prijatelja in bi skupaj umaknila tistih nekaj vej, če jih sam ni zmoget? Pa očitno vzdrževalec poti tega ni storil. Torej – kdo je naslednji.

Glede na nenevarnost početja, kot je vlečenje nekaj malo večjih vej dobre tri metre v stran, sem začuden, kako da se nobeden od sposobnih moških, ki so nedvomno po tisti poti hodili v zadnje pol leta, ni spomnil, da bi odstranil oviro. Hja, verjetno se je kdo spomnil, samo kaj, ko niso imeli ne časa (3 minute so danes zelo dragocene) ne volje.

Da zaključimo. Mislim, da je odgovor, zakaj ne lastnik bukve ne vzdrževalec poti ne obiskovalci Sivke niso odstranili nekaj vej - v lenobi. Preprosti lenobi, podkrepljeni z mislijo: Zakaj pa ravno jaz?

No, jaz pa sem. Sliki kažeta, kako je bilo treba iti prej in kako spet gremo sedaj. Vzelo mi je tri minute, rešil pa sem preprosto težavico – nič posebnega. Saj ne gre za nekaj metrov novo uhojene poti, ki ni naredila kakšne škode (razen, da ni bila tako udobna kot prvotna), gre za pristop. Če nekaj pade čez pot in lahko to takorekoč vsakdo odstrani, potem naj pač – odstrani.

Pa še veliko lepih obiskov Sivke vsem, ki boste hodili po tistih sončnih in razglednih krajih. 🍷

Uršlja gora

✍ in 📷 Uroš Podovšovnik

Napravljal se je čaroben dan. Čeprav je bila takrat še črna noč, se je jasno slutil. V temi je presledkoma odzvanjalo cingljanje. Nevidni zvončki so z vetrom v parih igrali svoje melodije. Te so se z vseh strani združevale v celovito pesem. Ko je kako uro kasneje svit začel preganjati črnino, so se nočne slutnje razkrile tudi očem. V obrisih se je pokazala pokrajina. Bela. Zalita s snegom. Vsak premik je odstiral nove presunljive slike. Vsaka minuta na poti k dnevu je stregla z novo, drugačno svetlobo.

Telo je sprva kar stalo tam. Kot vkopano. Um je begal. Neodločen, kam naj grene. Nezmožen sprejeti kakršno koli odločitev. Kamor koli bi že potisnil prvi korak, vedno bi za njegovim hrbtom mimo njega steklo na desetine ostalih pravljičnih podob ... ○

Želje za novo leto 2010

Pripravil: Emil Pevec

Želim, da bi v prihodnjem letu in v prihodnjih letih slovenska barka spet zaplula nazaj v domače vode – da bi mladina v šoli, poleg »šolskih« vsebin, zvedela tudi kaj o domačih vrednotah in da si domači poslovni svet ne bi tako vztrajno nadeval tujega obraza. Tisoč let – od karantanskih časov – Slovenci nismo imeli svoje države, pa smo vendar kot narod obstali, kljub trdi zgodovini in tisočletni tuji nadvladi. Ohranili smo svoj jezik, svoje šege, svoje pesmi. V svobodni državi vseh teh vrednot ne smemo pozabiti. V Planinskem vestniku želim, da bi se domača pesem spet oglasila, vsaj v naših gorah! Nepozabne spomine nosim na večere v planinskih kočah, ko nas je pesem združevala in nam dajala polet. Želim, da bi domača pesem spet odmevala iz naših planinskih koč!

Dušica Kunaver, zbirateljica ljudskega gradiva

Novoletno voščilo!

»Prinesi mi rože, ki divje cvetijo, odpelji me v goro, kjer škrtati živijo. Pokaži mi zvezdo z mojim imenom ... povabi me včasih v kraje neznane ...«

Pesniku se pridružujemo z našo novoletno željo za bralce PV: da bi v novem letu imeli priložnosti prisluhniti sebi, naravi, domišljiji.

Boris Madon, načelnik vodniške komisije PZS

Leto je naokoli. Spet so pred vrati zima, pomlad, poletje in jesen. Za hip se zazdi, da ni minil niti trenutek. Da smo še vedno prikovani v 2009, 2008, morda celo 1992 ali še prej. A glej, v srcu so spomini, na obrazu gube od skrbi, v glavi pa palete idej, ki kanijo narisati prihodnost. Kdo ve, katere so močnejše. Kdo ve, kaj prinašajo novi štirje obrazi prihajajočega leta. Morda spomladansko romanco, poletno vročico, jesensko turobnost ali pač le zimsko spanje. Kakor koli, dan je vaš, visoke lepote, gorski očaki in alpski veljaki pa se vseskozi nemo spogledujejo z vami. To je to. Bolj kot tako vam ne morejo namigniti. Naj bo 2010 pod objemom gora.

Uroš Kuzman, predsednik mladinske komisije PZS

Iščemo mir, sanje in svobodo, iščemo goro, planinski zrak in čisto vodo. Stisk rok, iskren pogled, prijateljska naveza in vedno znova ključevalna ta zaveza:

»Tja v gorski svet še pojdem spet!«
Vsem bralkam in bralcem Planinskega vestnika želim, da bi v prihajajočem letu pogosto našli čas in moči za iskanje presežnega v gorah in naravi in da bi vse tisto, kar nas napolnjuje v »nekoristnem svetu«, še dolgo mlelo in drobilo dolinske skrbi in priletnosti.

Blaž Lesnik, Radio Ognjišče

»Ne vrednoti svojega življenja le po uspehih in neuspehih na svoji poti ... rajši sprejmi vse, kar ti pride na pot, uživaj v cvetlicah, prepusti se sončnim zahodom, smehu majhnih otrok, dežju in ptičjemu petju. Vse to vsrkaj vase. Ni poti do sreče; srečno srce je pot.«

(Wayne W. Dyer)

Novo leto, nova spoznanja, novi letni časi, nove radosti in veselje v iskanju ter odkrivanju starih, pozabljenih ... Moje želje se pridružujejo W. W. Dyerju. Prisluhnite sebi in naravi, ne pozabite na vse tisto, kar je preprosto, ki je tu in zdaj ... ter živite življenje polno – vsak dan. Naj bo vaše srce srečno! Takrat se vse stvari postavijo na pravo mesto. Varen in lahen korak na vseh vaših poteh, pa iskrivih nasmehov, trdnih oprijemov in neskončnih razgledov, odprtih oči in srca ter ... 'mejte se radi! Srečno!

*Zdenka Mihelič, vodnica PZS,
predstavnica MK PZS v YC UIAA*

Ko stojimo v jasnem vremenu na vrhu gore in se oko pase po daljnih horizontih, da uživamo v razgledih, pri nekaterih te širjave spodbujajo tudi širjenje obzorij v glavah. Kadar pa pridemo na vrh v megli ali v dežju, dobi tak vzpon posebno ceno, zdi se nam več vreden kot običajen, bolj dragocen, nanj smo lahko celo ponosni. Čim več srčnih vzponov!

Mire Steinbuch, dopisnik Planinskega vestnika

Skrinja novoletnih želja ponuja vse od A do Ž:
Aromatičnost planinskega čaja,
Brezskrbna potepanja po neokrnjeni naravi
Cilje, ki jih boste vedno nosili v sebi
Čarobne sončne vzhode visoko nad oblaki
Domišljijo na krilih vetrov
Ebenovinasto črne noči, razsvetljene z najsvetlejšimi zvezdami
Fotografske utrinke, ki budijo prijetne spomine
Gastronomske užitke v planinskih kočah
Himalajske občutke ob osebnih zmagah
Iskrene ljudi okrog vas
Jutranjo spokojnost v objemu gora
Knjige, ki navdihujejo
Ljubezen, ki premika gore
Mir znotraj in zunaj sebe
Neustavljivo željo po odkrivanju novega
Osvobojeno ptico v duši
Prevetrene misli za prave odločitve
Radosten smeh
Sonce, ki odganja sence
Širino duha
Toplino objemov
Uglašenost s samim seboj
Veličastne razglede z vršacev
Zanos besed in misli
Življenjsko voljo, ki ne pozna meja

Manca Čujež, dopisnica Planinskega vestnika

V letu 2010 želim vsem obiskovalcem barvitnega gorskega sveta varen korak in trden oprijem. In naj bo v našem nahrbtniku vedno tudi ščepec prepotrebne Sreče ...

SREČNO 2010!

Marjan Kovač, alpinist

Gore vabijo, izžarevajo vabila, se v tančicah skrivajo ... pa se spet vse vabljuje in mogočne pojavljajo. Ker so nam všeč, ker jih imamo radi in jih potrebujemo, se moramo do njih obnašati enako kot do vsega drugega, kar si prav tako želimo, potrebujemo, iščemo ... Gore zahtevajo pripravo, preudarnost in objektivnost. Zahtevajo miselno in telesno pripravo ter načrtni pristop. In če imamo za cilj potrebno znanje, opremo, moč in sebi enako sposobno družbo, imamo vse, da bo pot do cilja v gorah in domov lepa ter osrečujoča. Take naj bodo vse naše planinske poti v letu 2010.

*Danilo Škerbinek,
podpredsednik CAA in član predsedstva IKAR*

Vsakič, ko stojim na vrhu, pa naj bo to najbližja vzpetina, Nanos, mogočen dvatisočak ali smer v plezališču, sem ponosna na prehojeno pot. Sonce mi leži v naročju in čutim, da njegova toplina objema ves svet. Prisluškujem šepetu vetra ali se naslonim na blagodejno tišino in iz nje črpam moč. Sprejemam vse, kar je okrog mene. Včasih pa obupujem. Bodisi je pot predolga ali pretežka, oprimek previsoko ali nebo zastrto. Včasih je vsakdanjik prehiter in se zdi, da sem sama v občutenju nemoči. Takrat odprem čudežno škatlico. V njej hranim doživete trenutke in v njih najdem tisto, kar potrebujem. Vsem ljubiteljem narave želim, da bi imeli svojo čudežno škatlico vedno do roba polno pozitivnih občutkov, spominov in misli. Pa tudi, da bi pogumno stopali na nove, nepoznane poti. Lepe praznične dni in VSE DOBRO v letu, ki prihaja!

Andreja Semenič, vodnica PZS in mentorica PS

Nihče ni bolj povezan s pojmom pot kot prav markacisti. Že ko smo se rodili, smo se, tako kot vsi ljudje, podali na življenjsko pot, ki nas skozi prijetne in manj prijetne trenutke vodi skozi življenje. Prej ali slej je marsikdo od nas zašel na razne poti, ki so jih zaradi različnih življenjskih potreb uhodili naši predniki. Precej teh poti je z začetkom organiziranega planinstva pridobilo status planinskih poti. Ko je Alojz Knafelc leta 1922 predpisal še enotno označevanje teh poti, so postale še prepoznavnejše. Želim si, da bi kljub vsem težavam, ki jih producira moderna družba, še naprej ohranjali solidno vzdrževanje, obnavljanje in označevanje planinskih poti ter skrbeli, da se pomen Knafelčeve markacije in prostovoljno poslanstvo te dejavnosti preneseta na rodove, ki prihajajo za nami. Zato v letu 2010 želim markacistom uspešno delo na poteh, vsem uporabnikom teh poti pa varen korak, čim več prijetnih doživetij na njih in predvsem pozitiven in spoštljiv odnos do narave. Planinskemu vestniku pa čim več bralcev!

*Tone Tomše,
načelnik komisije za planinske poti*

NA TURO

Grintovec, turni smuk v Suhi dol

Kamniško-Savinjske Alpe

✍ Vid Pogačnik 📷 Andrej Trošt

Nenehno nam je pred očmi, ta Grintovec s svojo streho! Polovico Slovenije najvišji vrh Kamniških in Savinjskih Alp vabi s čudovito, 500 metrov visoko idealno vesino. Tisoči, ki smučajo na Krvavcu, pomislijo: »Kaj pa, če bi enkrat odpeljal z vrha Grintovca?« Večina problem

ture vidi le v napornosti. In vendar turni smuk z Grintovca ni lahek, v malo zahtevnejših razmerah je lahko celo zelo nevaren. A zaradi svoje prestižnosti, velike višine in izjemnega razgleda z vrha je smuk z Grintovca eden najboljših klasičnih smukov v gorstvu. 📍

Grintovec, 2558 m

Zahtevnost: Naporna tura z veliko višinsko razliko. Več strmih in izpostavljenih vesin, ki zahtevajo zelo dobro tehniko smučanja. Večji del sezone je smer dobro shojena. Če je ne poznate, se v slabši vidljivosti ne lotevajte bližnjice na Spodnje Jame. Celotna ocena: zelo zahtevno.

Oprema: Turnosmučarska oprema, cepin in dereze.

Nadmorska višina: 2558 m

Višina izhodišča: 880 m

Višinska razlika: 1680 m

Izhodišče: Parkirišče pod kmetijo Suhadolnik. Do tja po cesti iz doline Kokre.

Koča: Cojzova koča na Kokrskem sedlu, 1791 m, tel. 051 635 549. V času turne smuke je zaprta, v zimski sobi je 12 ležišč. Od Suhadolnika je pozimi 3 h hoje.

Vodnik: Črnivec, Praček: Turni smuki, 1985. PZS.

Zemljevid: Grintovci, 1 : 25.000. PZS.

Čas:

Vzpon: 4 h 30 min–5 h

Skupaj smuk: 2 h 30 min

Sezona: Od marca do maja. Streha je sicer obrnjena na jug, a ima zaradi višine vedno sneg. Izogibajmo se obdobjem, ko je sneg zelo trd ali celo poledenel.

Dnevni čas: Turo začnimo zgodaj, pri smučanju pa naj bo sneg na prehodih s Strehe že omehčan.

Vzpon. Od Suhadolnika po letni poti do Suhega dola, na zgornjem koncu katerega je razcep. Če gremo po stari poti čez Taško, gremo šele čez nekaj časa čez suho strugo hudournika. Sledi kratek odsek skozi goščavo, nato pa vzpon po desni strani grape, ki se spušča izpod skoka, do manjše votline. Tam se začnejo varovala, ki nas čez kratko steno povedejo v levo. Višje niso več potrebna, vseeno pa je svet strm in pozimi zahteva previdnost. Naslednjo strmino pot premaga po lesenih stopnicah. Vzpenjamo se v desno, prepad ob poti je vedno globlji. Nato ozka stezica prečka pobočje, zadnji del vzpona pa gre spet navzgor v strmih zavojih. Tako dosežemo novo pot, ki se nam priključuje z desne.

Nova pot: Od konca travnika gremo desno v gozd, čez strugo, nato pa proti vzhodu v breg. Ko strmina naraste, pot zavije levo v dno izrazite, razbite grape. Po njej, dokler se ne zapre, nato pa v levo in z nekaj zelo strmimi zavoji proti severu. Ta del navadno ni težak, saj je obsijan s soncem. Na višini 1400 metrov steza strmo pobočje prečka skoraj vodoravno. Po združitvi s potjo čez Taško je do struge sredi doline še nekaj minut gozdnih pobočij.

Prehod čez strugo je lahko zaradi plazov neprijeten. Po prečkanju brez večjih težav nadaljujemo v zatrep pod Kokrskim sedlom.

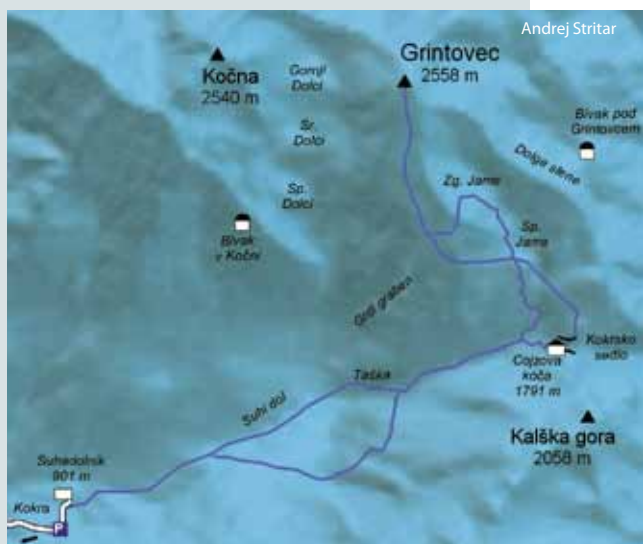
Če gremo nanj, se usmerimo desno do koč. Od nje gremo najprej dobrih 50 metrov strmo proti severu, nato pa se pot na Grintovec odcepi levo in prečka pobočja proti severozahodu. Čez čas pridemo v položnejše Spodnje Jame. Usmerimo se proti zahodu, k prehodu na Streho.

Iz zatrep pod sedlom gremo lahko tudi naravnost gor. Zavijemo levo v izrazito grapo, ko se ta konča, pa spet levo iz nje na sosednje pobočje. Po strmem pobočju v smeri proti severu brez večjih težav pridemo v Spodnje Jame.

Iz Spodnjih Jam gremo po sprva široki, nato pa vedno ožji gredini levo navzgor čez strm in izpostavljen prehod Ovnov čer. Za prečno je pobočje še vedno strmo in nevarno. Že pri vzponu presodimo, ali bomo čez ta prehod tudi smučali! Tu, na višini približno 2050 metrov, nad seboj že vidimo Streho. Vzpenjamo se levo od južnega grebena. Zdrs v tem delu je lahko usoden, zato ne hodimo s psi in uporabljajmo cepin, morda tudi dereze! Na višini približno 2400 metrov gremo navadno desno na greben in po njem na vrh.

Smuk. Do višine 2150 metrov smučamo po Strehi. Če ne bomo peljali čez Ovnov čer, lahko tam pod južnim grebenom prečkamo v levo, se rahlo vzpnemo na značilno ramo, nato pa se spustimo proti severu in desno dol (zelo strmo, a neizpostavljeno) v Zgornje Jame in naprej brez težav proti jugu. Če peljemo po bližnji v zatrep, na začetku ne silimo preveč v levo, da se ne znajdemo nad prepadno steno!

Čez dolinski skok lahko smučajo le alpinisti v odličnih razmerah. Najbolje, da peljemo po novi poti, dokler gre, nato peš sestopimo v grapo, po njej pa lahko spet smučamo.

Andrej Stritar

Toblacher Hochhorn, skupina Villgraten

Prava božična izbira v Pustertalu

in Tomaž Hrovat

Če se v zgodnji zimi najdemo v dolini Pustertal, je Toblacher Hochhorn brez dvoma pravi turnosmučarski cilj. Skupaj s svojim desnim dvojčkom, Toblacher Pfanhornom, ima namreč tako lego, da zna ponuditi dobre razmere že po prvem sneženju konec novembra. Spomladi pa je kmalu brezsravno ogolel in smučarsko nezanimiv. Posebnost ture so poleg lepih smuških terenov izjemni razgledi na

Sekstenske Dolomite in Tri Cine, zato nikar ne pozabite fotoaparata!

Toblacher Hochhorn ni zahtevna gora. Tisoč metrov višinske razlike je na začetku sezone sicer spoštljiva številka, vendar nas razgiban in pregleden teren brez truda pripelje do vrha, in sicer prek dveh predvrhov, ki sta lahko samostojna cilja za manj ambiciozne. ○

Toblacher Hochhorn, 2623 m

Opis: Od parkirišča pri gostilni Kurterhof krenemo desno proti zadnji kmetiji (5 minut) in pri njej takoj levo na kolovoz. Prvi del vzpona poteka po dobro markiranem kolovozu, ki nas skozi svetel smrekov in macesnov gozd v dobri uri pripelje do gozdne meje. Pred seboj zagledamo prvi predvrh Stacher Riedl (2173 m), ki ga obidemo po desni. Tudi glavni vrh nam je že pred očmi, tako da orientacija ne bo povzročala preglavic. Pod Stacher Riedlom je mična klop z lovskim znamenjem, kot nalašč, da zajamemo sapo po prvi polovici vzpona.

V nadaljevanju naš čaka vzpon na drugi predvrh, ki sliši na ime Golfen (2493 m) in je označen s križem. Zdaj se teren položi, celo malo se je treba spustiti do vršne kupole Hochhorna. Vrh dosežemo po grebenu, ki je dovolj širok za smučanje na povratku.

Spust v zgornjem delu poteka po smeri vzpona, spodaj v gozdu pa se lahko prepustimo smučinam predhodnikov in po jasah in košenicah prismočamo naravnost pred duri gostilne Kurterhof.

Kako do izhodišča: Ljubljana–Toblach, 250 km, dobre tri ure vožnje. V Toblachu zavijemo v center mesteca in v edino dolino (Val S. Silvestro), ki se odpira proti severu. Pozorni smo na odcep za zaselek Frondeigen, do katerega nas pripelje ozka asfaltirana cesta. Izhodišče je gostilna Kurterhof.

Višinska razlika: 1000 m, **težavnost:** manj zahtevno, **čas vzpona:** 3 ure, **najprimernejše obdobje:** december–februar.

Vodniška literatura: Rudolf und Siegrun Weiss. Pustertal, 50 Skitouren. Roterverlag, 2007.

Zemljevid: Bruneck-Toblach, WK 57, Kompass, 1 : 50.000.

V pozni jeseni jo lažje opazimo

Širokolistna lobodika

in Dušan Klenovšek

Na zimski čas z nizkimi temperaturami in pomanjkanjem vode (v trdnem agregatnem stanju je za mnoge neuporabna) je večina pri nas rastočih rastlinskih vrst prilagojena na dva načina. Enoletne rastline pred zimo odmrejo, njihova semena ali plodovi pa v naslednji sezoni poskrbijo za nadaljevanje vrste. Pri večletnih zelnatih rastlinah praviloma nadzemni deli (steblo, listi) odmrejo, preživijo

le s prstjo zavarovani podzemni deli (korenika, gomolj ...) z uskladiščenimi hranilnimi snovmi za novo rast naslednjo pomlad. Redke so vrste, ki kljubujejo snežnemu objemu z zelenimi listi, pa še med njimi večina 'veterane' spomladi nadomesti z novimi listi (lipica, črni teloh ...). Želja človeka po krašenju svojega doma in pomanjkanje zelenih rastlin v zimskem času pomeni večjo nevarnost za redke zimzelene vrste. Med njimi sta vrsti iz rodu lobodika (*Ruscus*). Temno zelena rastlina z opaznimi rdečimi plodovi in dolgotrajna obstojnost v raznovrstnih cvetnih aranžmajih še dodatno prispevajo k pogostnosti uporabe. Bodeča lobodika (*R. aculeatus*) večinoma uspeva na toplejšem primorskem koncu, širokolistna (*R. hypoglossum*) pa v notranjosti Slovenije. Sta dokaj redki vrsti.

Širokolistna lobodika uspeva v senčnih listnatih, pretežno bukovih gozdovih od nižin do montanskega pasu. Čeprav v njih po navadi ni druge podrasti, ostaja zaradi temno zelene barve in nizke rasti (navadno ne preko 20 cm višine) pogosto neopažena. Šele v pozni jeseni in pozimi postane opaznejša med rjavimi odtlenki odpadlega listja in snežno belino. Seveda tedaj k opaznosti dodatno pripomorejo živo rdeče obarvani plodovi. Kombinacija obeh barv, dolgotrajna obstojnost v vazi in počasna rast so razlogi, da je že pred desetletji zaradi pretiranega 'nabiranja' postala ogrožena vrsta in leta 1976 uvrščena med zavarovane rastline. Zato v naravi ne režimo poganjkov za prvonovembrske, adventne ali novoletne aranžmaje, pred nakupom v cvetličarni pa se prepričajmo, da gre za gojene primerke.

Pa še zanimivost. Ploščati 'listi' niso pravi listi, temveč preobražena stebela. Imenujemo jih filokladiji. Manjši pravi listi izraščajo iz njih. V njihovem zalistju se že pozno jeseni ali pozimi (če ni snežena in ne zmrzuje) razvijejo drobni cvetovi. Tako lahko istočasno opazimo plodove in cvetove na isti rastlini. V primeru prave zime bo lobodika zacvetela šele na pomlad. ○

INTERVJU

Za prostočasne aktivnosti ni več toliko časa

✍ Vladimir Habjan 🗣 Drejc Karničar

Franci Ekar in Vladimir Habjan FOTO: IRENA MUŠIČ HABJAN

Ob koncu leta smo za kratek pogovor poprosili predsednika naše planinske organizacije **mag. Francija Ekarja**. Zadnji obsežnejši pogovor z njim smo namreč objavili že pred osmimi leti, ko je bil na začetku dvoletnega mandata vođenja PZS.

Kaj štejete za največje dosežke planinske organizacije v času svojega predsednikovanja?

»Dobro je, da smo poravnali finančne obveze, kredite in posodobili dom v Bavšici, kar nas je precej stalo. Prejeli smo dve odločbi o delovanju v javnem

interesu, gre za gorsko naravovarstvo in humanitarni status. Koliko nam bo iz tega uspelo izluščiti, je odvisno od nas in naše sposobnosti. Pomembno je, da je bilo leta 2001 dobrih 180.000 evrov bruto prihodka od članarine, leta 2008 pa skoraj 500.000. Očitajo mi, da imamo preštevilčno strokovno službo glede na rezultate in delovno uspešnost. Članarino imamo precej primerljivo z evropskimi združenji, kar je napredek in tudi dokaz, da se tujci včlanjujejo v naša planinska društva. S članarino smo tudi razrešili plačilo stroškov reševanja nezgodnega zavarovanja

in odgovornosti. Vprašanje stroškov zdravljenja je tudi vse bolj aktualno, pred njim pa ne mižimo. Prizadevamo si, da do večjih obremenitev ne bi prišlo. Izjemno pa je pomembno, da se je članarina v letu 2002 evidenčno uredila, da ni več fiktivnih članskih seznamov in da ima sedaj vsak član svojo evidenco in zavarovanje. Točnost in red sta seveda povzročila navidezno številčno zmanjšanje članstva. Vendar je s skoraj 30-odstotnim povečanjem vrednosti članarine 2001/2003 število članstva kljub temu v prvem desetletju novega tisočletja v stalnem realnem porastu. Izjemnega pomena za PZS je, da nam je uspelo narediti finančno transparentnost poslovanja, poravnati negativna stanja in v vsem času od leta 2002 do 2009 zagotavljati pozitivno poslovanje. V tem obdobju smo uvedli tudi sofinanciranje dela med-društvenih odborov planinskih društev za namene pospeševanja in razvoja planinstva. Pomembno je tudi, da smo še vedno med najvišjimi prejemniki (torej tretji) državnih subvencij, res pa je, da bi morali ta sredstva precej bolj oplemenititi, kajti tu smo na 12. mestu.

Glede Planinskega vestnika: revija postaja razpoznavna, razvoj je naredila in išče svojo napredno orientacijo. Velika večina bralcev je z njim zadovoljna. Za doživljajske 'sentimentalnosti' in planinstvu nenaklonjene tematike tu ne sme biti preveč prostora. Tudi za tiste ne, ki neobjektivno kritizirajo lastno organizacijo. Seveda bi se vsak, kdor dela, tudi rad videl v reviji, vendar je treba oceniti, koliko tega je možno objaviti, česa pa ne. Vedeti in priznati moramo, da je naklada dobrih 5000 izvodov za današnji čas velik uspeh.

Uspešna je zgodba o muzeju. Presegli smo lokacijo, najprej je bila ponujena Bovcu, potem pa smo jo

preselili v kranjskogorsko občino, kjer je občina nudila investitorstvo. Tako je zrasel prvi namensko zgrajeni slovenski planinski muzej. Imamo vizijo in upam, da bo poslovanje muzeja enako uspešno kot njegova izgradnja. Tudi tu bi se mnogi radi 'videli' v muzeju, upam pa, da bomo tako modri, da bomo presegli lokalno razmišljanje, in da bosta karseda zagotovljeni objektivnost in strokovnost. Moram poudariti, da je odločilni korak naprej naredil Janez Janša, ki je bil odločen in je ugriznil v to jabolko in projekt podprl. Nismo ga 'prinesli okrog', smo srčni, zanesljivi in trdni.

Krona prvega dvoletnega mandata je, da smo naredili finančni red in transparentnost poslovanja. Kot veste, je bilo prej vse bolj zamegljeno, tudi sredstva so se nekontrolirano in neodobreno prelivala. Naredili smo pregledno evidenco premoženja, končno tudi pričeli z vknjižbami v evidenco nepremičnin PZS, kajti z odtujevanjem premoženja je bila tako ali drugače z velikimi prizadevanji potencialnih 'kupcev' naši zvezi narejena materialna škoda. Žalostna so zgodbe okrog hotelov Zlatorog v Ukancu, Tamarju, Slovenski Bistrici, na Golteh, Pohorju ... Zlatorog je bil zgradba slovenskega planinstva na najimenitnejši lokaciji, sredstva so planinci skozi desetletja zbirali z največjo gorečnostjo, imeli smo vizijo. Z leporečnji se je 'opravičevano' odtujilo, danes pa sta tam dva 'tuja' lastnika, dva bivša delavca. Zanesljivo smo lahko ponížani in si tega nismo zaslužili. Tako planinci še danes nimamo v Bohinju lastnega prostora niti za taborjenje in druge planinske aktivnosti. Končno smo dobili tudi pravno formalno tolmačenje nasledstva SPD – PZS kot tudi Aljažev stolp kot darilo Jakoba Aljaža SPD iz leta 1895. Upam, da bo PZS to znala urediti in izkoristiti ter seveda zaščititi svojo lastnino.

Naj omenim še celo vrsto uspehov na področju plezanja, gorskih športov, pa naj gre za tekmovalno turno smučanje, športno plezanje, alpinizem, ledno plezanje ... Zanesljivo smo močna mednarodna alpska velesila. Na dosežene rezultate in še posebej glede na število prebivalcev majhne države smo res lahko ponosni in z njimi zadovoljni. Imamo statistične presežke in v primerjavi z državami EU smo močno na prvem mestu.

Naj omenim še to, da se članstvo žal premalo sooča s kulturo in umetnostjo, ki sta prav tako pomembni sestavini planinstva. Treba bo z ozirom na čas narediti nekaj 'korekcij' s častnim kodeksom PZS in poseči tudi v etična področja planinstva. Tudi pri Vodilih bi bilo koristno narediti enako in se vsaj malo približati vsebinam Tirolske deklaracije.

Dosežek je bil tudi sprejem zakona o planinskih poteh, kjer je pomembno, da smo zagotovili svobodo

gibanja po planinskih poteh, pa tudi, da nam preagresivno posestniško zasebnitvo in miselnost ne bi zaprla ali omejevala hoje po obstoječih planinskih poteh. To je velika stvar, ki je še ne znamo ceniti. Čeprav sem bil pobudnik ponovnega začetka ustanovitve regijskega Kamniško-Savinjskega parka in ga je z veliko voljo podpisalo vseh pet županov vključno z mano, se je zadeva sedaj v drugi fazi v veliki meri izjalovila, kajti vsebine, ki so bile podane kasneje, so za lastnike nesprejemljive, drugače, kot so to zapisali v sosednji Avstriji, kjer so regijski parki stimulatívni za tamkajšnjega, v parku živečega človeka. V vodstvu smo imeli veliko pozitivnih ciljev, mednarodno primerljivih želja, žal pa vsega ni bilo mogoče izvesti. Imamo namreč pomanjkanje kadrov, pa tudi sredstev – prostovoljstvo gre vse bolj v smeri, za koliko sredstev, honorarja, dnevnic itn. se bo kaj opravilo.«

Kaj ste si želeli izboljšati, izgraditi, pa se to ni zgodilo?

»Pred osmimi leti sem v intervjuju omenil izgradnjo informacijskega centra PZS. Žal do tega ni prišlo. To je spet odvisno od ljudi, kadrov in seveda sredstev. Navzven ne moremo dajati nepopolnih informacij, ni nam tudi uspelo dobiti povratnih informacij o planinskih kočah in poteh. Všeč sta mi južnotirolski in švicarski sistem, kjer je vse to mogoče pridobiti v katerem koli jeziku in videti z velikega monitorja. Žal pri nas ni prave volje in strokovnim službam tega ni uspelo izvesti. Prav tu imamo še veliko rezerve, da bi postali bolj profesionalni. Zdaj se ne znamo sami preživljati, pa bi se vsaj malo morali. Boli me, ko kličejo na PZS, pa se oglasio telefonski odzivniki, 'da zaradi dopustov ni moč dobiti zelenih informacij'. V turističnih društvih, t. i. turističnih informacijskih centrih, zna vsak študent povedati vse tudi o planinskih poteh, telefonih, kočah, poteh ... Kot veste, nimamo glavnega organizatorja, nosilca, kjer potrebujemo strokovnega, planinsko razgledanega in usposobljenega planinca – profesionalca, poslovnega direktorja, ne 'komisarja' ali sekretarja. V tujini tuje zveze ustvarijo veliko prihodka s svojo dodatno gospodarsko dejavnostjo, pri nas pa ne. Mi rabimo mlad, ustvarjalen podjetniški kader, takega, ki zna z lastnim delom preživljati sebe in državno administracijo. V tujini morajo zaposleni pokriti svoje stroške, pri nas pa celo obremenjujejo dragocena pridobljena državna sredstva ali pri tem razporejamo prihodke od članarine. Kot profitni center vidim tudi povezavo založbe in Planinskega vestnika, možnih oblik je več, boljša je čim cenejša. Ni nam tudi uspelo s sanacijo in izgradnjo zgradbe na Dvorčakovi 9 ali vsaj parkirišč.

Po mojem mnenju bi bilo treba stavbo do prvega nadstropja porušiti in zgraditi sodobne prostore, učilnice za usposabljanja, delo komisij, pa tudi predsedstva. Tudi predsednik PZS kot odgovorna oseba nima ne svojega stola ne mize. To je seveda komično, vendar je tako za planinske funkcionarje sporočilo in dediščina. Danes je klet povsem zanemarjena, hiša pa požarno nevarna.«

Kako bi odgovorili na očitke mladih na zadnji seji upravnega odbora, da je PZS povozil čas?

»Gre za politični marketing. Politika si že od leta 1990 prizadeva razvrednotiti PZS. Če ocenimo objektivno, pa to ni tako. Dosežki, delo, prostovoljstvo itn. so še vedno aktivno prisotni. Tudi v mednarodnem okolju smo priznani in spoštovani. Verjeti moramo poročilom in 'statistiki', ki govorita drugače. Vemo, kdo je povožen in ne dojema današnjih aktualnosti, ki imajo zaničljiv odnos do planinske preteklosti in planinstva. V Evropi velja, da je mladina samo do 18. leta. Ob tem prihajamo v nasprotje tudi z reciprocitetami, to so plačila prispevkov za izkoriščanje popustov pri nočitvah v planinskih objektih EU. Ker imamo v PZS drugačne standarde, tj. 'mladinstvo' do 26. leta, smo vedno v zadregi in obljubljam, da se bo to uskladilo. Tega v Evropi ne poznajo, ko si star 18 let, nisi več mladinec. V primerjavi s statistiko v Evropi imamo mi celo 'preveč' mladih, nimamo pa toliko mentorjev, kot jih je bilo nekoč. To pa zato, ker so premalo stimulirani in jih je tudi strah odgovornosti. Ni več toliko sredstev, kot jih je bilo nekdanj na voljo. Tudi ravnatelji jih premalo spodbujajo, da bi dobili mentorji planinstva stimulatívne točke za povečanje vrednotenja njihovega dela. Imamo torej statistično množičnost, od katere žal nimamo dovolj. Če nam bo uspelo to razrešiti tako, kot je v Evropi, ne bo težav. Trudimo se, da bi planinstvo na Zavodu za šolstvo

prišlo v prioriteto kot redni in ne kot fakultativni izbirni predmet v šoli. V Angliji je npr. planinstvo v rednem predmetniku. Nujno je, da o odnosu do narave učimo otroke že v zgodnji mladosti. Največje osipe imamo v srednješolski generaciji, ki ima na voljo množico različnih prostočasnih aktivnosti, celo več na dan. Planinstvo, razen športnega plezanja v telovadnicah, pa terja tudi določen daljši čas in javne ali posebne prevoze.«

Kaj danes PZS ponuja mladim, s čim jih privabiti in kako doseči, da bodo sposobni ljudje z veseljem sodelovali v organizaciji?

»Premalo se zavedamo, da gre pri planinstvu za prostočasne društvene aktivnosti. Danes tudi nimamo strokovnih avtoritet kot včasih, to so bili pravniki, ekonomisti, direktorji, politiki. Preveč je ljudi, ki iščejo konflikte, pikrosti, svojih dejanj pa ne damo pošteno na mizo. Saj ni problem, da

česa ne bi uresničili, če je dobro. Če imamo dobrega organizatorja, so uspehi zanesljivo vidni. Resnično je premalo kontakta z naprednimi mladimi ustvarjalci. Danes se služba začne zjutraj, konča pa se ob šestih. Največje zlo mladih je prav to, za drugo jim zmanjka časa. Vemo torej, kje so problemi. Potem so tu še socialne in ekonomske stiske, Slovenija ima kritično ekonomsko podlago za prostočasne aktivnosti. Stimulansi se ukinjajo, sindikalnega planinstva, kot je bilo včasih, ni več. Včasih je bilo vse brezplačno od avtobusov, zabave do hrane, tega danes ni več. Tudi sindikalno planinstvo je 'izumrlo'.«

Katera so osnovna področja, temeljne usmeritve, ki bi jim morala PZS slediti v prihodnosti?

»Po zadnji seji upravnega odbora sem aktualnim, planinstvu predanim delavcem z izkušnjami in objektivnimi naprednimi pogledi po svoji presoji neuradno razposlal nekaj vprašanj, kako se

Slovenske gore so dobro obiskane

Trentski Pelc, Srebrnjak in Bavški Grintavec FOTO: DAN BRIŠKI

razmišlja o prioritetah planinskih področij glede pomembnosti, aktualnosti, dejavnosti. Želim ugotoviti, kje smo, kaj so prioritete. To nam bo potem še kako služilo kot osnova za sestavljanje programa in vizij za naprej. Je pa tudi primer, ko je bila podana pobuda za razgovor o viziji in problematiki PZS in slovenskega planinstva, pa žal nisem od akterjev ničesar dobil, ne ciljev ne smeri. To pa je tudi slovenska posebnost: vse kritizirati razen sebe. Prejel sem že nekaj odličnih razmišljanj: prioritete so zanesljivo področje dela z mladimi, planinska usposabljanja, varstvo gorske narave, planinska pota in pohodništvo, alpinizem in sodobni gorski športi ter športno plezanje, preventiva in usposobljenost za samoreševanje, planinska literatura, nadaljevanje reorganizacije delovne skupnosti v čim popolnejšo strokovno službo. Tudi nove aktivnosti – gorske teke, kolesarstvo – je treba smiselno ovrednotiti in umestiti v obstoječe programe, vendar ne v škodo že obstoječih. Sem pa neomajen pristaš in zagovornik tega, da morajo tiste naloge in dela, ki so plačana s takimi in drugačnimi delovnimi razmerji, opravljati izvajalci, ki imajo za to kvalifikacije in izobrazbo. V društveno organizacijo in organe se lahko izvoli in kooptira vsakega člana z izpolnjenimi obvezami iz statuta. To so določbe iz zakona o društvih. Odgovorna oseba pa mora izjaviti, da je za taka opravila usposobljena.«

Boste naslednje leto spet kandidirali?

»Še nikoli nisem sam kandidiral, vedno so me predlagali drugi in me prepričali v odločitev kandidature za predsednika PZS. Letos je leto vseh mogočih volitev in imam kar nekaj ponudb in izzivov. Najraje pa bi ostal kar 'sam sebi' predsednik. Kajti biti predsednik prvo desetletje v času globalnih sprememb in se obdržati je svojevrsten fenomen. Osebo nimam potrebe, sem pa zvest in ostajam pripaden ter lojalen slovenskemu planinstvu. Na osnovi teh dejstev se bo razrešila kadrovska predsedniška zadeva. Borim se za PZS in slovensko planinstvo, izvirnost in proti kakršnemu koli potvarjanju ali prevzemanju izvirne in osnovne planinske dediščine. Mi potrebujemo tradicijo, tisto iz leta 1893, to je naša svetinja. Zagovarjam stališče, da mi je vsak dan podarjen, vendar mislim, da bi ob tej energiji štiri leta ob delovnih, pokončnih in strokovno planinsko usposobljenih podpredsednikih in delovni skupnosti, ki bi morala postati strokovno izobrazena, lahko še ustvarjalno deloval in bi bil kot do sedaj na voljo kadar koli po potrebi. Te delovne navade in obveze so mi ostale. Potrebujemo dobro strokovno, planinsko razpoznavno, avtoritativno, pokončno kadrovsko zasedbo, ne samo podpredsednikov, pač pa tudi načelnikov komisij. Nujno je treba spremeniti statut, pravila PZS, kajti npr. redna delovna oblika delovnih razmerij je lahko le, če so za to na voljo sredstva in ne obratno.«

Večina obiskovalcev gora si želi miru

Mag. Martin Šolar, novi direktor Triglavskega narodnega parka

Pogovarjala se je Tina Horvat

Ovseh najbolj perečih problemih Triglavskega narodnega parka (TNP) smo se pogovarjali z njegovim novim direktorjem Martinom Šolarjem, diplomiranim inženirjem gozdarstva in magistrom varstva naravne dediščine. Oče štirih otrok živi sicer na Bledu, a območje parka zelo dobro pozna in čuti do njega posebno odgovornost, saj je z njim povezan že od otroštva. Ne nazadnje pa je pri TNP zaposlen že od leta 1991. Njegov moto je predvsem povezovanje, saj meni, da so kot institucija še vedno preveč zaprti vase in da se morajo tako znotraj stroke kot tudi z nevladnimi in civilnimi organizacijami ter s posamezniki še bolj povezovati.

Kateri so po vašem mnenju osnovni naravovarstveni problemi območja TNP? Kaj najbolj ogroža naravo v tem delu?

»Najprej bom izpostavil nesluten razvoj pristočnih dejavnosti v visokogorju. Tu človeške ideje in domišljija pravzaprav nimajo meja. Vprašanje je, če je vse to sprejemljivo, saj je z njimi povezano vedno večje število obiskovalcev, vedno večja infrastruktura, ki jih te dejavnosti zahtevajo, in vedno večja onesnaženost. Ob tem se je vseeno treba zavedati, da večina ljudi v hribih išče mir in neokrnjeno naravo. Drugi problem pa je Bohinj z vedno žgočim Voglom. TNP je predvsem prostor, kjer se srečujejo mnogi interesi, predvsem naravovarstveni, turistični in interes trajnostnega razvoja za ljudi, ki tam živijo. Vizija in poslanstvo parka pa je, in to je tudi moj

Martin Šolar FOTO: ALEŠ ZDEŠAR

osebni pogled, da se vsi ti interesi uskladijo, in to s predpostavko, da ima varovanje narave prednost. Prepričan sem, da je to mogoče.«

Zahajanje v hribe je pri nas tako množična dejavnost, da že močno načenja visokogorsko naravo. Triglav je verjetno vsako leto nižji prav zaradi stotisočev ljudi, ki romajo nanj. Se morda v prihodnosti nakazuje kakšno omejevanje obiska?

»Sama planinska tradicija pri nas je, da imamo ogromno koč, poti in zavarovanih poti in vsakdo lahko pride povsod. Mogoče bi bilo smiselno nekatera območja vsaj malo prepustiti naravi, a s tem ne mislim, da bi bilo treba kaj prepovedati. Preprosto bi nehali vzdrževati kakšno pot in kdor bi našel tja, bi doživel nekaj več. Si pa ne predstavljam, da bi omejili obisk Triglava.«

Omenili ste Bohinj kot enega glavnih problemov TNP. Prebivalci Bohinja z županom na čelu pa pravijo, da ste njihov glavni problem vi, saj jim menda onemogočate razvoj.

»Še vedno sem prepričan, in to se lahko čisto statistično preveri, da v Bohinju ne zaviramo razvoja, saj pravzaprav ni veliko, česar mi kot park ne bi dopuščali. Če bi samo pregledali arhiv naših mnenj, bi videli, da so bila kar v več kot 85 odstotkih pozitivna. Problem bohinjskega turizma vidimo v tem, da je lastniška struktura hotelov zamegljena in da obstoječi lastniki, na primer lastniki hotela

FOTO: OTON NAGLOST

Zlatorog, ki je biser med biseri, pustijo, da propada. In to ne zaradi parka! Konec koncev bi lahko obnovili vse obstoječe hotele, kot so obnovili hotel Jezero!»

Kje se vaša mnenja razhajajo oziroma kaj hočejo Bohinjci od vas, česar jim vi ne dovolite?

»Ne vem, kaj Bohinjci sploh hočejo, in v tem je težava. Še vse, kar so hoteli od nas, je bilo možno, edino, kjer smo se zapletli, je bil velik hotelski kompleks med Ribčevim lazom in Staro fužino, pa še tam so do neke mere dovoljenja šla naprej, a so vse skupaj ustavile zagate investitorjev. Poleg tega je kompleksu zelo nasprotovalo tudi lokalno prebivalstvo. Potem je še večna zgodba Vogla, ki je fantastično lep prostor z mogoče najlepšimi razgledi na Triglav, seveda pa park ni za to, da bi se še širil. Naj obnovijo dotrajane naprave, nadomestijo stare žičnice z novimi in tudi umetno zasneževanje bo mogoče. Problem Vogla ni TNP, ampak to, da nimajo vizije. Pravzaprav imamo vizijo mi, vidimo ga kot butično smučišče, kamor bodo ljudje z veseljem hodili poleti in pozimi, če pa greš sedaj na Vogel, vidiš rjaveče stroje, vse vprek ležeče posode za olje in nafto ter neurejene objekte.«

Lokalno prebivalstvo v območju celotnega TNP vam očita, da ne morejo narediti ničesar brez vašega privoljenja. Kako imajo to urejeno v drugih nacionalnih parkih?

»V Švici in Avstriji so že splošni standardi gradenj na bistveno drugačnem nivoju, pa naj gre za območje

zunaj ali znotraj parka. Tam nikomur niti na misel ne pride, da bi delal drugače, kot predpisujejo prostorski načrti. In tudi pri nas že imamo na območju parka občine, ki dojemajo dejstvo, da so prav one kreatorji prostorskega razvoja in da je tudi zanje bolje, da imajo dobro prostorsko ureditev. Zadnja leta smo lahko zadovoljni s tem razvojem, edino Bohinj nekoliko caplja zadaj. Res pa je tudi, da bi morala včasih iti zakonodaja v smer poenostavljanja.«

Tudi nad Bohinjem, v dolini Triglavskih jezer zelo zaudarja, krivi pa so Ljubljanci. Onesnaženost Dvojnega jezera je menda že kritična. Kako je mogoče, da se fekalije iz koč izlivajo naravnost v jezero?

»V meni je toliko gorniške duše, da razumem, da hoja v hribe zahteva tako koč kot poti in pri tem ne morem zagovarjati čistega naravovarstvenega vidika, da bi bil, če teh objektov sploh ne bi bilo. Trdim pa, da je nedopustno, da koča pri Triglavskih jezerih, ki je last finančno tako močnega in dobro organiziranega planinskega društva, kot je Ljubljana Matica, še nima čistilne naprave. Problem je sicer večplasten, a če imajo druge, manjše koč lahko čistilne naprave, bi jo morala imeti tudi koča pri Triglavskih jezerih.«

A zakaj nekdo ne udari po mizi in reče, da koča pač ne bo obratovala, dokler tega ne uredi?

»Inšpekcijske službe to prelagajo na lokalno skupnost, PD Matica pa pravi, da ima uporabno dovoljenje. Dejansko ga ima tam nekje iz 80-tih let,

ko so jo prenovili po tedanjih predpisih. Res pa je, da bo najkasneje leta 2015 začela veljati evropska direktiva o čiščenju odpadnih vod, ko bo moral vsak objekt imeti to urejeno.«

Bi si v tem primeru želeli imeti več pristojnosti?

»Ja, seveda, čeprav po mojem prepričanju poslanstvo parka ne sme biti policijsko. Mednarodna zveza nadzornikov parkov ima zelo dober slogan, ki ga bom prevedel nekako takole: 'Od tega, da smo bili včasih res bolj policajji, se gre v smer, da ljudem pomagamo in jih usmerjamo.' Naloga parka je, da svetuje in usmerja z znanjem, ali da skozi projekte sodeluje z inštitucijami. Tako so bile pred desetimi leti v Julijcih samo tri kočice opremljene s sončnimi celicami in nam se je to zdelo premalo. »Težili« smo vsem mogočim inštitucijam, delali analize in osveščali ljudi. Mnogi so nam takrat rekli, da bi jih zanimala ureditev na sončne celice, samo niso vedeli, kako naj se tega lotijo. Skupaj smo poiskali strokovnjake, naredili dobre projekte in lahko rečem, da so dandanes sončne celice postale standard. Zdaj smo pri čistilnih napravah in počasi napredujemo, a največje planinske kočice še vedno niso pristale na sodelovanje. Mi bi si želeli imeti še boljše instrumente, da bi prišli do

neke rešitve oziroma do denarja skupaj s planinskimi društvi. A največkrat denar sploh ni problem, tudi pri koči pri Triglavskih jezerih ne!«

Ostaja še problematika pašništva. Tudi tu imate nasprotnike, ki trdijo, da so prikrajšani, ker so na območju TNP in da zaradi tega pašništvo zamira.

»Pašništvo ne zamira, ampak se prebuja. In to iz čisto preprostega razloga: zaradi dobre politike subvencioniranja. Morda se komu kmetje zdijo ubogi, a če pašo izvajajo in skrbijo za planino, da se ne zaraste, dobijo kar veliko denarja od države. Trditev, da je nekdo zaradi TNP prikrajšan, ovržemo s tem, da prav zaradi tega dobi višje subvencije! Kot zanimivost naj povem, da so imeli ob ustanovitvi Alpskega parka leta 1924 največ problemov prav s pašo, ker so krave vse požrle, leta 1961 pa so pašo celo prepovedali. Takrat je izumrla planina Lopučnica in naše stališče je, da je šlo za velike napake. Dandanes TNP podpira ohranjanje kulturne krajine v visokogorju, ohranjanje planinskega pašništva in ohranjanje biodiverzitet. Dogaja se pravi preporod v spodnjih bohinjskih gorah. Začelo se je pasti na Zadnjemu Voglu in letos tudi na planini Govnač na Komni.«

Planina V Lazu FOTO: MIRKO BIJUKLIČ

Še nekaj zelo praktičnih vprašanj, ki bodo zanimala predvsem obiskovalce TNP. Nekdo gre plezat in noče prespati v koči, ampak v bivak vreči pod steno ali pri izstopu iz nje. Ali ga bo nadzornik nagnal?

»Zakon v tem trenutku pravi, da je šotorjenje izven določenih mest prepovedano, a če bo nekdo bivakiral pod ali nad steno, ne bo v prekršku, ker se kot park trudimo biti življenjski. Če vidimo, da nekdo bivakira ali celo postavi šotor zaradi vremenske ali časovne zadrege, to dovolimo, če pa nekdo postavi šotor 200 m od koče ali je v njem sredi sončnega dneva, tega seveda ne toleriramo. Vendar teh primerov sploh ni veliko, večinoma so vezani na obiskovalce iz vzhodno-evropskih držav, ki točno vedo, da se to ne sme početi. Z domačimi alpinisti ali gorniki pa nimamo težav.«

Utrujeni pridemo s Triglava in si ob Črnem jezeru zakurimo ogenj in spečemo hrenovke.

»Ne, to pa ne gre. Kurjenje ognja je po zakonu iz leta 1981 in po zakonu o gozdovih prepovedano zaradi požarov, pa tudi zaradi tega, ker to lahko postane začetek smetišča. A tudi tu je tako kot pri prejšnjem vprašanju: če bo nekdo v stiski in si bo zakuril ogenjček, da se bo pogrel, ne bo plačal globe,

preganjamo pa tiste, ki kurijo na primer ob Soči, Radovni ali Bohinjskem jezeru. Res pa je, da je naloga parka, da uredimo več prostorov z urejenimi kurišči.«

Lahko hodimo po bližnjicah?

»V predpisih ni nobenih omejitev, a po splošni usmeritvi se povsod v Alpah ljudi usmerja na poti zaradi zaščite pred erozijo. V tujini je to pomembna tema, pri nas še ne, smo pa v zadnjih letih zelo dobro sanirali dve poti, ki sta bili zelo na udaru. Gre za pot Savica–Komna, letos poleti pa še pot s Pokljuke na Studorski preval.«

Kje vse lahko kolesarimo?

»Hja, tole je pa posebna zgodba. Včasih smo zelo striktno govorili, da kolesarji ne »pašejo« v hribe, razen na ceste. A trendi gredo naprej, še vedno pa sem prepričan, da izven poti in stez nimajo kaj iskati. Na planinski zvezi imajo sedaj Komisijo za turno kolesarstvo, s katero smo se začeli relativno dobro pogovarjati, da bi se določilo posamezne poti, kjer bi bilo to dovoljeno. Mislim, da je to pravi pristop – ne absolutno prepovedati, ampak se dogovoriti.«

Veliko obiskovalcev TNP motijo zelo glasni in velikokrat pijani planinci. To seveda ni problem TNP, me pa vseeno zanima, kakšen je vaš osebni pogled na omejevanje prodaje alkohola v planinskih kočah?

»Ja, tudi mene motijo predvsem glasni planinci in kdaj pa kdaj sem celo komu rekel, da ni treba, da tako glasno poje, saj je to prostor, kjer naj bi vladal mir. A vedno so me vsi zelo čudno gledali. Mislim pa, da prepovedi ne vodijo v pravo smer, ampak je bolj pomembno, da se ljudje osvestijo. A to je dolga zgodba in dogaja se predvsem v naših glavah. Se pa strinjam z Marjeto Keršič Svetel, ki je nekoč dejala, da bi morala biti zgodba planinskih koč drugačna. Dandanes so koče podjetja v malem, dobro vemo, kakšna, sam pa bi si želel, da bi šlo res za planinske postojanke, ki bi jih vodile take »legende«, kot so jih nekoč; ljudje, ki bi znali planince usmeriti, jim povedati, kakšno bo vreme in jih informirati, v kakšnem stanju je pot.«

Kje je vaš najljepši koticček v TNP?

»Že v obdobju, ko sem se šel še alpinizem in ko so nas zanimale bolj stene in brezpotja, sem odkril, da mi je najljepši svet, ko se gozd konča in se začne visokogorski svet. To je območje, kjer so redki macesni, malo rušja, rododendron, gorske trate, kjer vidiš vrhove in spodaj gozdove. Konkretno pa je to območje med Klekom in Debelo pečjo.«

Se gibljete v naravi?

Potem se ustrezno in učinkovito zaščitite pred klopi.

Mnoge osebe preživljajo svoj delovni ali prosti čas v naravi: na travnikih, jasad, vrtovih, v parkih, gozdovih ...

To okolja so prostor za opravljanje dela, rekreacijo, sprehode, rekreativni ali profesionalni šport (golf, tek, jahanje, kolesarjenje, gorsko kolesarjenje, padalstvo, jogging, nogomet, tenis ...), kampiranje, izletništvo, gobarjenje, nabiranje sadežev ali zelišč, čebelarjenje, pohodništvo, taborništvo in lov.

So pa tudi življenjsko okolje klopov, prenašalcev nevarnih nalezljivih bolezni (predvsem klopnega meningoencefalitisa, lymške borelioze in erlihioze).

Klopi se nahajajo predvsem v gozdni podrasti, v grmovju vlažnih mešanih gozdov, v travi in celo na vrtu.

V Evropi je znanih več naravnih žarišč klopnega meningoencefalitisa.

Okuženo območje se razprostira od Skandinavije čez Poljsko, Nemčijo, Češko, Slovaško, Avstrijo, Madžarsko, Slovenijo in Hrvaško.

Za nalezljive bolezni, ki jih prenašajo klopi, je značilno, da se pojavljajo v večjem delu Slovenije.

Po podatkih Inštituta za varovanje zdravja je v Sloveniji leta 2007 za klopnim meningoencefalitisom obbolelo 199 oseb, za posledicami bolezni pa sta dve osebi celo umrli. Leta 2008 je za boleznijo obbolelo kar 251 oseb.

Tveganju za okužbo so izpostavljeni ljudje vseh starostnih skupin. Leta 2008 je bilo med prijavljenimi primeri 53 % moških in 47 % žensk. Polovica zbolelih je bila iz starostne skupine od 35 do 64 let. Zbolevalo tudi otroci, leta 2008 sta zbolela dva otroka v starosti do 4 let ter 24 otrok v starosti od 5 do 14 let.

KLOPNI MENINGOENCEFALITIS (KME)

Klopi prenašajo virus, ki povzroča meningoencefalitis. Klopni meningoencefalitis je ena izmed najpomembnejših okužb centralnega živčnega sistema med ljudmi. Povzroči lahko celo

smrt ali ima dolgotrajne nevrološke posledice pri 35–58 % pacientov. Povzročitelj je virus, ki ga prenašajo klopi, zato govorimo o klopno prenosljivi bolezni.

Klopni meningoencefalitis je bolezen, ki se pojavlja sezonsko, saj je povezana z biološko aktivnostjo klopov. Večino klopnega meningoencefalitisa pri nas zabeležimo že od februarja pa vse do novembra. Največ primerov se pojavlja v toplih poletnih mesecih (julija in avgusta), ko je aktivnost prenašalcev in žrtev največja.

Pri odraslih klope največkrat najdemo na nogah, zadnjici in v bližini spolovil, pri otrocih pa v 75 % na glavi.

MOŽNOSTI OKUŽBE

Klopi se zadržujejo predvsem v prsti, na travi ali nizkem grmičevju v višini okoli 30 cm od tal, kjer čakajo toplotnega gostitelja. Klop s čutnimi laski in kemičnim čutilom na prednjem paru nog zazna najšibkejšo toplotno tokovo, premike in rahel vonj. Tako odkrije primerno žrtev. Ko pride na človeka, poišče primerno nežno mesto, da je prodor lažji. Na kožo se pritrdi tako, da porine svoj rilec globoko v kožo.

Vbod ne povzroči bolečine, saj ima klopova slina anestetijski učinek. Če je klop okužen z virusom klopnega meningoencefalitisa, **med sesanjem s slino v gostiteljevo kožo vbrizga tudi povzročitelja bolezni**. Na mestu ugriza pa ni opaziti bolezenskih znamenj.

Po okužbi virus klopnega meningoencefalitisa potuje po limfni ali krvni poti do celic monocitno-makrofagnega sistema, kjer se razmnoži in se po določenem obdobju ponovno vrne v kri.

KLINIČNA SLIKA BOLEZNI IN ČAS TRAJANJA

Bolezen običajno poteka v dveh fazah:

- **prva faza** se začne približno 7 do 14 dni po okužbi po vbodu klopa. Pojavijo se neznatne težave,

kot so slabo počutje, bolečine v mišicah, vročina, glavobol, bruhanje, bolečine v trebuhu in driska. Ta faza traja do šest dni.

- Sledi prosti interval, ki lahko traja celo do dva tedna in loči obe fazi. V tem času so bolniki običajno brez težav ali pa imajo blag glavobol.
- **Druga faza** bolezni se začne akutno z visoko temperaturo, močnim glavobolom, bruhanjem in včasih celo nezavestjo. Zaradi lajšanja nastalih težav je potrebno zdravljenje v bolnišnici, ki traja različno dolgo, odvisno od stopnje in lokalizacije prizadetosti osrednjega živčevja.

TRAJNE POSLEDICE BOLEZNI

Klopni meningoencefalitis lahko povzroči celo smrt ali ima dolgotrajne nevrološke posledice pri 35–58 % pacientov.

Posledice močno vplivajo na kakovost življenja, povzročajo dolgotrajno hospitalno zdravljenje in rehabilitacijo, visoke stroške nege, nesposobnost za opravljanje dela in socialno stisko pacienta. Klopni meningoencefalitis lahko povzroči dolgotrajne kognitivne motnje delovanja centralnega živčnega sistema, tedaj je čas okrevanja zelo dolg.

Največji delež bolnikov ima močne glavobole, vrtoglavico, zmanjšano sposobnost koncentracije, depresije, motnje v delovanju avtonomnega živčnega sistema ter motnje razpoloženja in sluha. Nekateri bolniki postanejo delno ohromljeni, pojavi se lahko celo mišična atrofija.

Klopni meningoencefalitis je redko smrtna bolezen (1–2 % odraslih bolnikov).

PREVENTIVNI UKREPI

Za preprečitev neposrednega stika klopa s kožo in s tem z virusom klopnega meningoencefalitisa moramo za vsak odhod v naravo izbrati primerna oblačila in obutev (dolge hlače in rokave, gladko obutev, hlače,

zatlačene v obutev ...). Uporabimo lahko tudi mazilo – repelent, ki s svojim vonjem odganja mrčes. Ne smemo pozabiti, da učinkuje le nekaj ur, zato ga je treba ponovno nanašati, najprimerneje na vsakih nekaj ur. Prav tako se je treba sprti pregledovati, da odstranimo klope, ki še lezejo, in čim prej odstranimo tiste, ki se jim je že uspelo prisesti. Po vrnitvi natančno pregledamo telo, se stuširamo in si umijemo glavo. Oblačila dobro skrtačimo, če so pralna, jih operemo. Če pri pregledu telesa opazimo klopa, ga čim prej in previdno odstranimo.

CEPLJENJE

Najučinkovitejša zaščita pred klopnim meningoencefalitisom je cepljenje. Ker je v Sloveniji proti klopnemu meningoencefalitisu cepljenih le okoli 10 % oseb, vsako leto zabeležimo med 200 in 500 zbolelih za to boleznijo.

Zbolevajo osebe vseh starosti in obeh spolov, vendar je število zbolelih največje v starostnih skupinah med 25 in 50 let. Med zbolelimi je več moških kot žensk. Očitno je, da ljudje veliko svojega prostega časa preživimo v okolju, kjer obstaja velika možnost za stik s klopi, okuženimi z virusom.

Zato bi se morali proti klopnemu meningoencefalitisu cepiti vsi, ki nameravajo preživljati svoj delovni, prosti čas ali počitnice v naravi.

Cepivo proti klopnemu meningoencefalitisu je varno, učinkovito in ga ljudje dobro prenašajo. Cepljenje je primerno tudi za otroke, starejše od enega leta. Zgornje starostne meje za cepljenje ni. V pomladnem obdobju priporočamo hitro shemo cepljenja (prvi dve cepljenji v razmiku 14 dni), ki omogoči hitro zaščito, preden so klopi v polni aktivnosti. Za popolno zaščito so potrebni trije odmerki cepiva. Odpornost obnavljamo z enim odmerkom v 3 do 5-letnih presledkih.

ODSTRANJEVANJE KLOPOV

Če pri telesnem pregledu opazimo klopa, ga čim prej previdno odstranimo

(s pinceto ga zagrabimo čisto pri koži in ga izvlečemo navzgor brez vrtenja; pred tem na kožo ne nanašamo ničesar (npr. kreme, olja, laka za nohte). Nato kožo umijemo z milom in toplo vodo. V naslednjih dneh opazujemo kožo, kjer je bil klop pritrjen; na mestu vboda se lahko pojavi rdečina; če se pojavi v prvih nekaj dneh po vbodu, običajno ni nevarna in sama od sebe v nekaj dneh izgine. Če pa se pojavi neboleča po treh dneh do več kot mesec dni kasneje, če je kolobarjasta in se širi, obiščimo zdravnika.

ZANIMIVA PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN AVSTRIJO

V Avstriji, ki ima podobno sliko razširjenosti bolezni klopnega meningoencefalitisa kot Slovenija, je precepljenih 88 % oseb. Število obolelih za to boleznijo v enem letu so s 600–800 primerov pred izvajanjem cepljenja zmanjšali na 50–90 obolelih. S povečanjem precepljenosti so v skupini oseb do 50 let zmanjšali oboletost za 95 %.

Pripravila: Andreja Krebs, dr. med., specialist pediater

Se zavedate nevarnosti, ki prežijo na vas v naravi s strani okuženih klopov?

ZAŠČITITE SE!

O možnostih zaščite se posvetujte s svojim osebnim zdravnikom ali pokličite na območni Zavod za zdravstveno varstvo.

Vrnitev k izviru

Vtisi z zimskega dopusta v Kanadi

✍ Aljaž Anderle 📷 Klemen Premrl

Ponovno po 10 letih ...

Sprva ji je kar dobro kazalo. Majavi štirici levo zgoraj. Stomatološka lepila delajo čudeže, vsaj na papirju. Po vseh pripetljajih s supertrdo površino sezamove ploščice in hudo lepljivim korpusom treh zgnetenih haribo medvedkov je bila moja štirica levo zgoraj vse prej kot v stabilnem stanju. Zato sem zelo previdno požvečil kosilo na airbusu Air Canade, nakar sem se prepustil drugim tokovom misli.

S Klemenom ponovno letiva proti Calgaryju, deset let po najini prvi odpravi v Skalno gorovje, ko sva prvič popolnoma izživela lastne sanje in dokazala sebi in drugim, da znava plezati led. Bogve, kaj vse se je spremenilo od takrat. Že stewardese so videti starejše, leteti je manj enostavno in precej dražje, midva pa sva oba očeta v nastajanju, šarmantno osivela in malo razmajana. Kot tale 15 let star avion. In nikomur več ni treba ničesar dokazovati.

V Kanado sem šel vedno rad. Prostorna in prijazna je. Od tam sem odnašal lepe spomine in pozitivne vtise. Tudi letošnji sprejem je topel, skorajda domač. Na letališču nihče ne teži zaradi salame v sendvičih,

avto naju že čaka. Tako zelo domačega se počutim, da začnem na slepo ubirati bližnjice proti zahodu. Veselo odkrižariva po severnih predmestjih Calgaryja, kot da natanko veva, kam hočeva. To nama seveda ne prihrani ne časa ne kilometrov. Ko končno privijugava nazaj na pravi azimut, sta pred nama še 130 kilometrov Transcanade West in umirajoč dan. Na zahodu se riše dolga nazobčana črta. Skalno gorovje. Tam nekje bova spala. Za sabo pustiva 10.000 preletenih kilometrov, olimpijske skakalnice in z rumeno travo porasle prerijske griče.

Skalno gorovje je še vedno takšno, kot je bilo pred milijoni let. Gorato. Divje. In deležno takšnih zim, da jih človek ne more spregledati. Spominjaš se jih po kratkih dnevih, mrzlih jutrih, dolgih dostopih, zgovorni tišini, globokem snegu in strmih ledenih slapovih. Letos je zima nekoliko specifična. Snega ni navedlo kaj dosti čez meter, temperatura pa je ravno prišla z dopusta na Havajih, kar prepoznam po tem, da canmorske luže čez noč ne zmrzujejo preveč zagnano.

MED PRIJATELJI

V Canmoru živijo čisto vsi, ki jih v Kanadi sploh pozna, z izjemo Guya Lacella, Audrey Garipey in Brocka Maya. Okej, skoraj vsi. Najprej poiščeva Janeza, ki je tu že četrto leto. Zelo vesel je obiska in slovenske družbe, midva pa tudi. Za par dni naju vzame pod streho, kljub temu da se mora iz stanovanja na »pobudo« svojega sostanovalca še sam nemudoma izseliti. Izkoristimo dejstvo, da je pobudnik službeno odsoten, in s Klemenom brez slabe vesti zasedeva njegovo posteljo in kavč.

S prijatelji je tako, da računaš na njihovo pomoč glede prenočišč, logistike, opreme, avta, hrane ali žene. Preden odpotuješ, vsem sporočiš, da prihajaš, in nato prideš. Ponavadi to prav fino deluje, razen če vmes ne poseže višja sila. In potem se pojavi nastanitveni vakuum. Točno tak je letos doletel naju. Vsi, ki sva jih poznala, so bili bodisi polomljeni, prezaposleni, polni otrok ali pa kar preprosto odsotni. K sreči je bil tam Janez, nato sva srečala še Louisa ...

»Fanta, tule imata ključe hiše in garaže. Pridita, kadar želita, kuhajta, počnita, kar vama paše. Geslo za internet je 12 x F, pivo je spravljeno tamle, če pa potrebujeta še kaj od opreme, pobrskajta po garaži. Aja, avto imata, sicer bi vama pa dal svoj kombi.«

Z Louisom se poznamo eno uro.

Ker je Kanada dežela priseljencev, se v stanovanjskem vakuumu hitro najde kakšna odprta duša s starega kontinenta, ki ji je povsem vseeno, da ima v hiši polno otrok in še pisarno povrhu in da se še poznamo ne. Dobiš ključe bajte in prost dostop do zaloga piva.

Midva nisva imela nič proti. Življenje najde pot.

PUMINI SLEDVI

Danes mislim na pume. Hodiva proti Stanley Headwallu, enemu najprivlačnejših ciljev za resno ledno plezanje v Alberti. Dostop je nekam žaloben, ker hodiš po požganem gozdu. Ponavadi se ti kakšni dve uri navkreber veselo udara, zato rabiš krpelje ali smuči. Brez teh tolčeš ob koncu dneva še eno uro navzdol in ugotavljaš, ali so pumini sledovi, ki si jih ravnokar opazil, popolnoma sveži ali od predvčerajšnjim.

Prvič smo lomastili tja gor z Janezom že drugi dan po prihodu in takrat sem mislil na karambole. Plezat smo šli Nightmare on Wolf Street (M7+, WI6). Roko bi dal v ogenj, da gre za Wolf Street v Banffu, kjer sem v preteklosti zakrivil dva karambola, ki sta mi poleg zgodbic za lahko noč pustila tudi vizitko policista J. R. Fukude in prijazen poziv k sodniku za prekrške. Tega pa človek ne dobi kar tako. S tole ulico mora biti nekaj narobe, ker očitno tudi drugim povzroča težave. Najbrž bo kak indijanski urok. Precej uročeno je bilo tudi naše

Nightmare on Wolf Street, WI6 M7+

plezanje v skoraj 200 metrov visokem navpičnem ledu z nekaj hecnimi detajli. Počasni smo bili in varovali smo več kot običajno. Na Wolf Streetu nikoli ne veš.

Drugič sem mislil na plazove. Na vse sorte plazov. Tiste, ki jih pričakuješ, tiste, ki presenetijo, one hitre, ki ne dajo veliko časa, in one počasne, ki se jim lahko lagodno umakneš. Aja, pa one na drugi strani doline, ki jih hitro zamenjaš za mimoletčega reaktivca. S Klemenom sva se podala globlje v dolino, pod Uniform Queen in Suffer Machine, kamor v zadnjem času ni nihče hodil. Takoj ko sva zapuščala varljivo varni objem gozda v dolinskem dnu in zagazila v zasneženo pobočje pod slapom, so se koraki skrajšali in upočasnili. Spomin na lanski norveški tobogan v plazu je bil pri obeh še preveč živ. Klemen, ki mu vse skupaj ni prav nič dišalo, je ostal v zavetju velikega balvana. Poiskal sem najkompaktnjšo podlago na poti preko odprte strmine proti 200 metrov oddaljeni steni. S palicami sem sondiral teren, ki se je spreminjal iz metra v meter. Nato pa sem naenkrat padel s krpeljami vred do pasu v sneg. Ne levo ne desno niti naravnost. Samo nazaj je

šlo. Zbrala sva korajžo za še en poskus, predvsem zato, da bi preprečila razraščanje sindroma nepotrebne obrabčanja. Nato pa se je pobočje rahlo zatreslo in reklo VUMP! Kar naenkrat je bilo najlažje na svetu obrniti in odkorakati nazaj v dolino na pollitrsko kavo. Prideva naslednji teden ...

Tretjič sva zopet pod istim slapom. Tokrat se odločiva, da nevarnosti plazov ni več. Kam je odšla, ni znano. Lavinsko žolno pustim v avtu in ne mislim več na sneg, ampak na pume. Sledovi so videti sveži. Bojda Janez nosi za vsak primer čelado kar na glavi in ima v roki pripravljen cepin. Pomagalo sicer ne bi. Naenkrat sem sam sredi gozda. Klemen je ušel naprej, medtem ko se obiram s fotografiranjem. Le na kaj bom mislil četrtič?

STANLEY ČETRTIČ

Plezarija v Stanleyu je vse kaj drugega kot dostop do tja. Tako raznovrstna, da kar nočeš, da bi se prekmalu končala. Zato s Klemenom včasih malo komplicirava, da se zavleče. To je videti tako, da namesto v najbolj logični in najlažji teren zavijeva malce proč v nekaj tankega in delikatnega, kjer ni dovolj samo zabijati cepine in nameščati varovanje, pač pa moraš zraven še razmišljati, kako to sploh narediti. Potem še paziš, da ne

spraviš preveč ledu na glavo varujočega, ki je postavljen natanko pod tabo, in se zanašaš na izkušnje, zavedajoč se, da klini danes svojega dela ne mislijo opravljati prav posebej vestno. Ponedeljek pač.

Ko začnem iz ust spuščati razne zvočne efekte, stvari postajajo zapletene, nevarne ali težke. Skratka, naletel sem na problem. Tokrat se med temi efekti znajdejo dialogi iz filma Pulp Fiction in po dolini zaplava: »OK man, it was a miracle! Can we leave now? ... I'm pretty fuckin' far from okay.«¹

Nama je taka plezarija tako zelo všeč, da se pod steno Mt. Stanleya vrneva kar štirikrat. Nightmare on Wolf Street (WI6, M7+), Uniform Queen (WI 6, M6) in Clocking (WI 5–6) so smeri, zaradi kakršnih si človek vzame dopust in pride v Kanado.

NIKOLI NISI DALEČ PROČ

Če v najini začasni rezidenci ni bilo interneta, sva se ob praznikih počitka, ki so bili vsak tretji dan, že navsezgodaj priklopljala na pollitrške vanilijeve kave in preobložene bagelse (okrogle žemlje) v lokalni instituciji za eksperimentalno *kofetarstvo*,

¹ OK, stari, to je bil čudež! Lahko zdaj greva? ... Sem prekleto daleč stran od OK!

Prva ponovitev smeri Clocking je tej dodala dva zahtevna raztežaja

Ledu naproti FOTO: ALJAŽ ANDERLE

bageloznanstvo in *fruštkologijo*, imenovano Bagels Co. Od tam so se posodabljale moje internetne strani in pošiljala najina sporočila. Potem ko so se baterije izpraznile (če nisva ravno mogla sedeti v bližini vtičnic), sva vstala ter se poslovila od četrte generacije gostov in nemara celo od druge delovne izmene za šankom. In šla na svetlo pogledat, kam naju bo še naplavil preostanek dneva.

Znano je, da lednim plezalcem med počivanjem začne zakrnevati, odmirati, propadati in zastarevati vse po vrsti, še zlasti pa preciznost, koordinacija in najpomembnejši zamahi (*levi odmah*, *vertikalni protikolenčnik*, *soročni monoročajnik* in *orbitoglavni tangentnik* (ne zamenjati z orbitoglavnim!!)). Nadalje občutki za lepoto, trdoto, temperaturo in naklonino. Zato imajo pri kanadskih domačijah preko vsega leta na vrtu zadostne količine primerno grčastih drv in ostrih sekir. Pri Val Pitkerthy ni bilo nič drugače. Posebno motivacijo za razgibavanje nama je dajalo dejstvo, da je bila punca malo prevarčna pri ogrevanju hiše. Prvo popoldne sva še nekako prečemela v svojih puhovkah, nato pa sva s produkti hlastnega sekanja tako vestno polnila peč, da naju niti enkrat ni več zeblo. Valeriji pa sva v enem tednu skurila zalogo za pol zime.

Lahko pride tudi dan, ko se ti življenje postavi na glavo. Recimo, da te na božič med smučanjem preseneti plaz. Potem se dva meseca valjaš v bolnišnici ves zakrpan, zdravniki pa ti povejo, da bo tvoj desni biceps ostal neuporaben in s tem tudi tvoja roka. Roka, ki je pomagala spisati tolikšen del tvoje osebne zgodovine. To se je letos zgodilo Benu Firthu, ki ga je na božič v gozdu snel plaz. Fant, ki je splezal Musashi in The Game, pa še kaj hujšega,

je kar naenkrat soočen s totalnim obratom usode. Takoj po prihodu sva ga obiskala v bolnišnici, kjer okreva. Drživa pesti, da si bo pozdravil poškodovane živce v rami in da bo njegov biceps prišel k sebi.

Vsi pa nimajo niti take sreče. Še en plaz je vzel življenje mladi Suzie, ki je smučala nad prelazom Vermillon. Zdi se nama, kot da bi nad celo mesto legla otipljiva mrakobnost ... Pred kratkim je bil pogreb ... Na ulici lahko prepoznam njene prijatelje ...

TOČNOST JE ABSOLUTNA, NUJNOST RELATIVNA

Reaktivni zamik, kot se reče jet-lagu po slovensko, je treba kar najbolje izkoristiti. Čim prej po prihodu je treba planirati zgodnje ture, ker je takrat vstajanje ob štirih zjutraj krasna stvar. Krizo, ki nastopi nekako ob treh popoldne, potem lahko premagaš s kinkanjem na varovališču, med sestopom ali v avtu. Po tednu dni reaktivni zamik ni več zamaknjen in takrat se pojavijo običajne travme, povezane z zgodnjim vstajanjem, na primer sindrom prekinjenih sanj, kronična zapoznelostna netoleranca, *windshield-cleaning-pre-ignition-finger-frost*,² akutna vremenska deluzija in *bageldream*.³ Midva sva vsak dan staknila vsaj eno ali pa dve skupaj, kakor je nanoslo.

Klemen ima danes zapoznelostno netoleranco in benti nad ljudmi, ki mu kradejo jutranji spanec. Jaz imam *bageldream* s sindromom prekinjenih sanj. Že pol ure čakava Janeza, ki je rekel, da moramo

² Zanohtani prsti kot posledica jutranjega čiščenja stekel na avtu.

³ Sanjanje o žemljicah.

nujno štartati ob petih zjutraj, če hočemo biti prva naveza v Curtain Callu (WI 6, 150 m). Naposled morava intervenirati. Prebudiwa ga in razumevajoče vzameva na znanje dejstvo, da je zatajila kitajska budilka z delikatnimi kazalci, ki zvonijo, kakor se ji zahteva, najraje pa kake tri četrt ure prepozno.

Vso dolgo pot do doline reke Athabasca nas je nato strah, koliko plezalcev bo v slapu pred nami. Ko se popoldne vračamo izpod slapu, ki spada med najmarkantnejše kanadske klasike šeste stopnje, smo še vedno edina naveza daleč naokrog.

Tudi povratek nam povzroča razne skrbi, med katerimi je najmanj pomembna ta, da imamo malo bencina. Tega nam potlej uvidevno zmanjka v ravno pravem trenutku. Ob tem se spomnim rezervoarne krize, ki naju je s Klemenom že doletela v teh krajih, rešila pa naju je črpalka Chief Chiniki Village v rezervatu Indijancev plemena Stony. Tako nama je odleglo, da sva si tam privoščila vsak svoj *buffalo burger*.⁴ Tista črpalka še stoji in še vedno je treba gorivo vnaprej plačati, da se slučajno kdo ne bi zmotil in pozabil. Tudi pročelje še vedno krasijo zanimiva oznanila. Včasih je pisalo: »We are not a bank, so don't ask for credit.«⁵ Danes pa piše: »Thank you for minding the stair!«⁶

KAVELJ 39

Naslednji dan se znajdemo v Ghost Riverju. Strm klanec, že skoraj melišče, ki se spušča v dolino reke Ghost, imava s Klemenom v zelo živem spominu. Po njem sva si komajda upala spustiti se z avtom, saj sploh nisva verjela, da bova še kdaj prilezla nazaj gor. Letos naju ogromna toyota tundra ne preseneti več. Janez jo suvereno obvlada, ko se kobaca preko grbin, prebija zamete ali pleza na strme poledenele rečne bregove.

Ustavimo se pred markerjem 39, administrativno črto na ovinku reke Ghost, do katere je vožnja dovoljena. Preko reke pa se ne sme več, kar predvsem plezalce spravlja v šentiment. Janezov terenec je bil enkrat že gost na lokalnih internetnih forumih pod rubriko »which asshole drives a grey Tundra?«,⁷ zato se mu danes ne ljubi še enkrat prečkati markerja 39. Vsaj sprva ne. Potem pa se za nami pripodi razmajan avto, katerega piloti že na daleč dajejo vedeti, da se hoja začne tam, kjer džip odneha, in mirno zapeljejo čez reko. Takrat si Janez najde novo

dnevno povelje, ki vsebuje nekaj na »f« in »marker 39«. To nam dostop pod slapova Sliver (WI6+) in Burning by Water, Drowning by Flame (WI6+), skrajša za štirikrat.

Plezanje v pol metra širokem in zelo tankem ledu ne privablja nobenih drugih plezalcev. Varovanje je že zelo slabo, led pa dovoli zgolj zatikanje cepinov. Preveč radosten udarec bi lahko porušil celotno zadevo. Smeri sta kratki, borih 100 metrov, počutim pa se, kot bi jih splezal 300. V Ghostu je strup v majhnih stekleničkah, hudič v podrobnostih in problem v markerju 39.

Ker je vožnja preko reke že ravno prepovedana, Janeza ob povratku prosiva, da se še enkrat zapelje čeznjo, da graje vredno dejanje lahko dokumentirava. Kdaj mu bo kdo prerezal gume, je le še vprašanje časa. Z markerjem 39 ni šale.

TERMINATOR

Zgodbo o boju na vse ali nič sva prihranila za konec. Kaj se je iz nje izcimilo, je stvar razumevanja bistva tega, kar počnemo. Naju ni skrbelo dejstvo, da slapova, ki sva ju želela preplezati, nista bila dovolj zamrznjena. To, da letos še nista doživela vzpona, ni bil merodajen podatek. Merodajno je, da čemeč na ledeni gobici 30 metrov visoko in tik pod vršajem 150-metrskega ledenega kolosa, ki mi visi nad glavo in mi kaže jezik, ne morem storiti prav nič več. Zelo dober način, da se ne počutiš kot kralj sveta. Iz trme nato poskusiva še v sosednji smeri, Sea of Vapours, kjer ima zgodba drugačen obet, podoben zaplet in popolnoma enak zaključek. *Popušila sva!* Tako kot tudi vsi ostali do sedaj, ampak to nama ni v veliko tolažbo. Čas je, da se vrneva in vzameva triurni dostop za šalo. Na isti dan pred desetimi leti sva v tej steni doživela edini svetel trenutek v sicer zelo slabem dnevu. Imenovala sva ga kar dan katastrof. Danes je ravno obratno. Le še malenkosten popravek v Banffu naju čaka. Zavijem na Wolf Street in počasi peljem do križišča, kjer sem takrat čelno trčil v nasproti vozeči nissan. Tamle mi je policist Fukuda dal svojo vizitko ... in kazen. Na pločniku je Klemen debatiral z lokalnim firbcom, za katerega se je izkazalo, da je mož ženske, v katero sva se zaletela ... Tokrat petkrat pogledam po povsem prazni cesti, če nasproti prihaja kako presenečenje, pa ni nikogar ... Čez vzvratno ogledalo huškne le senca velikega orla vrh indijanskega totema. Videti je, da je urok Wolfove ulice končno prešel. Splet naključij je dopolnil usodo. Treba bo začeti pisati novo poglavje. Nekje drugje. Gremo domov.

⁴ Burger iz bizonjega mesa.

⁵ Nismo banka, zato ne prosite za kredit.

⁶ Hvala, ker ste pozorni na stopnico.

⁷ Katera rit vozi sivo toyoto tundo?

Slovenski tris po vzponu na Curtain Call - Janez Aleš, Aljaž Anderle in Klemen Premrl
FOTO: JANEZ ALEŠ

Koristne informacije

Kako pridemo tja: V Calgary iz Slovenije najprikladneje priletimo preko Nemčije z Lufthanso ali Air Canado.

Transport: Treba je najeti avto. Najboljša je internetna rezervacija od doma, da si zagotovimo dobro ceno in prevzem avta na letališču. Če želimo priti v dolino Ghost River, bomo potrebovali terensko vozilo. Za vožnjo po območju nacionalnega parka Banff rabimo dovolilnico, ki jo dobimo na vstopu v park. Izbiramo lahko med dnevno ali letno. Zelo pogoste so kontrole prometa in hitrosti, zato na navidezno hitrih in praznih avtocestah ni pametno divjati. Omejitev je 100 km/h. Vozne razmere na glavnih cestah so večinoma dobre, pluzenje je redno. Pogosto pa je zasnežena cesta Icefields Parkway na relaciji Lake Louise–Jasper. Dnevno prevožene razdalje niso majhne – 100 km v eno smer je povsem običajno, do bolj oddaljenih slapov ob Icefields Parkway pa je lahko tudi 200 km. Parkirišča so splužena, lahko pa parkiramo tudi ob cesti, vendar to storimo na preglednem odseku, da nam avta ne odpluži drveči plug.

Posebnosti: Skoraj vsa plezalna področja se nahajajo na območju parkov, tako da je treba spoštovati predpise in omejitve. Številne stranske ceste so pozimi zaprte.

Varnost: Plazovi! Mnogi slapovi so na območjih, kjer grozijo snežni plazovi, zato se moramo pozanimati o razmerah. Popolna lavinska oprema je nujna, še bolj pa pametno obnašanje. Za dostope so zlasti v globokem snegu nujne krplje. Izposojajo jih

športne trgovine. Redka, pa vseeno možna so srečanja z divjimi živalmi – medvedi, losi in pumami.

Zavarovanje si je najbolje urediti pred odhodom. O ciljih in načrtih obveščajmo ljudi v hotelih ali prijatelje. Slepo iskanje pogrešanih na 30.000 km² ne bo učinkovito.

Vreme je povečini stabilno, vremenske napovedi so zanesljive. Značilne so hitre temperaturne spremembe, zlasti otoplitve, kar pomeni spremenljive pogoje za plezanje. Po obilnem sneženju so številni slapovi nedosegljivi.

Namestitve: Najbolje je prebivati v Canmoru, Banffu ali Lake Louisu. Banff in Lake Louise premoreta hostla, v Canmoru pa je kočica Kanadske planinske zveze (CAC). Za večjo skupino se splača najeti apartma v katerem izmed številnih motelov.

Sezona: Vsa zima do konca marca. Nato se stvari začno taliti, sploh smeri v prisojnih stenah. Idealen čas je februar in prva polovica marca.

Literatura:

Najuporabnejša vodnika: Joe Josephson, Waterfall Ice; Sean Isaac, Mixed Climbs in Canadian Rockies, Rocky Mountains Books 2000–2002.

Zemljevid: Eden preglednejših je Banff, Kootenay and Yoho National Parks, 1 : 200.000.

Dan kot iz pravljice

Karnijske Alpe – mali Dolomiti

✍ in 📷 Aleksandar Aničin

Mimo Karnijskih Alp sem se velikokrat peljal, v zadnjem času pa sem slišal, da so tam uredili veliko plezalnih smeri, ki premorejo dobro skalo. Že po bežnem ogledu zemljevida je jasno, da je do najbolj oddaljenih predelov Karnijskih Alp vsaj ura vožnje manj kot do prvih »ta pravih Dolomitov«. Z Borutom sva se odpravila na enodnevno izvidnico v neznano gorstvo in vsaj na kratko odstrla tančico ...

KAM?

Danes se nama nekoliko ne da, včeraj sva že plezala v Košutnikovem Turnu in že nekoliko potešila plezalno žejo ... Ob osmih se usedeva v avto, ta je zgleda še žejen, zato kmalu odvijeva na črpalko v Voklem. Tu začitiva primanjkljaj kofeina, ki ga je treba brž odpraviti. Usedeva se in prečeševa marsikaj, od starih Grkov in Bizanca do Normanov in križarskih vojn, potovanje s časovnim

strojem zaključimo nekako v smeri od Himalaje proti Julijcem, nad praznima skodelicama kave ... Pride trenutek streznitve – kam sva se pravzaprav danes napotila? O Karnijskih Alpah sva slišala že precej dobrega: lepi hribi z odlično skalo in precejlepo navrtanimi, ravno prav dolgimi smerni. Odločitev je padla, nekoliko prehitro skočiva pokonci, ob tem začitiva še od včeraj boleče mišice in že se peljeva naprej proti Trbižu. Vožnja poteka tekoče, motijo jo le slavnostni obrazi očakov Julijcev, ki prebadajo sončno nebo.

V Trbižu iščeva knjigarno, kupiva plezalna vodnička po Karnijskih Alpah in Furlaniji in zopet zavijeva na kavni posvet. Srebanje kapučina poteka tokrat v bistveno bolj resnem ozračju kot prej, postajava pa tudi čedalje bolj živčna, saj je smeri v vodničku ogromno, na voljo pa imava kljub dolgemu dnevu le nekaj plezalnih ur. Končno izbereva najin cilj, 150 m visoko smer, ki pripelje na vrh stolpa, imenovanega Zob morskega psa, visoko nad izvrom reke Piave v masivu gore Peralba. Spotoma opaziva plakat za Manolov večer na glavnem trbiškem trgu, kjer so ravnokar uredili prostor za prireditve, čez dva dni pa nastopi še Bregovič s svojo zasedbo »Za svadbe i sahrane«. Zdaj je načrt povsem dodelan: zašibala bova do najine smeri v Karnijskih Alpah, nato pa hitro nazaj v Trbiž, kjer bo za posledek dneva predavanje plezalske legende Manola Zanolle.

PRAVLJIČNA POT

Po avtocesti sva hitro v Tolmezzu, kjer strma skalnata pobočja končno naredijo prostor široki prodnati strugi Tilmenta. Nadaljujeva skozi ozke doline z majhnimi vasicami mediteranskega videza, ki se pogosto stiskajo na ozkih policah strmih vesin. Kmalu se prikažejo stene in vršaci in postane nama jasno, da Karnijske Alpe niso niti približno le nekakšen zahodni podaljšek Karavank. Medtem ko se razkrivajo vse višje stene, ugotavljava, da Karnijske Alpe sestavlja več vzporednih grebenov, med katere se zajedajo dolge gozdnate doline. V majhnem kraju Cima Sappada, ki straži na sedlu med porečjem Tilmenta in Piave, imajo hiše že povsem alpski videz. Tu opaziva kažipot proti planinskemu domu Calvi, ki je izhodišče za najin Zob morskega psa, in zavijeva na ozko ulico med hišice iz lesa, ki jih krasijo rože pod okni. Nadaljujeva po dolgi ozki dolini, kjer naju ne bi presenetila Janko in Metka iz pravljice – zdaj soteska in slapič pa spet jasa s hiško na samem. Po nekaj ovinkih se znova zazreva v roglje vabečih grebenov, skala zgleda odlična – ali je to zgolj najina pobožna želja? Vožnje po pravljlični dolini kar noče biti konec, pa saj tega tudi ne želiva; a ni že Nejc Zaplotnik zapisal, da pot je pomembna, cilj pa ne? Končno prispeva na veliko parkirišče, pred nama je

zelo široko in kljub višini čez 1800 m še precej gozdnato sedlo, sredi katerega je blazinasta vzpetina, ki vabi na sprehod. Onstran sedla je že porečje Piave, severno od njega kraljuje Monte Peralba, visoka že skoraj 2700 m, ki jo podpira njen stražni stolp Torre Peralba.

Desno od gore kraljice je visoka krnica, obdana z nazobčanim grebenom, iz katerega izstopajo drzni stolpi. V krnici je najino izhodišče, dom Calvi. Danes se nama zdi vse podobno pravljici. Kot bi v ušesih šelesteli zlati listi gozdov neznane dežele onstran gora, kjer je v gradu na otoku sredi jezera zaprta princeska. Da prideš noter, moraš premagati strašnega zmaja ... Ta zmaj je danes precej nezahteven, nekoliko zasopla sva po »potki svizcev« v slabe pol ure pri domu. Staro kamnito poslopje izžareva domačnost, na klopcah pred domom se martinčkajo planinci, pogled pa sega daleč na zahod, tja do »pravih« Dolomitov. Končno nekoliko zbegana uzreva tudi najin 150-metrski stolp, od spodaj je nekoliko neizrazit, saj mu družbo delajo postavni sosedi. Cilj je na muhi, postaneva rahlo živčna, doseданje sproščenosti ni več. Istočasno se na zahodnem obzorju prikažejo prvi oblaki, okrepi se topel veter, zvečer bo zagotovo nevihta. Nemudoma se odpraviva naprej, po strmih melišču naju ozka stezica popelje visoko v amfiteater med stenami.

ZOB POKAŽE ZOBE

Pod smerjo se malo usedeva in pojeva, nato pa se oblečeva in naveževa. Včeraj sem prvi raztežaj potegnil jaz, zato danes ne bova žrebala, s plezarijo se bo prvi spopadel Borut. Zdi se nama, da je zrak nabit z elektriko, vendar je še prezgodaj za sproščanje Elijevih ognjev. Čeprav smer postreže z dobrimi svedrovci, postane stena sovražna in neizprosna. Nekoliko višje se oblaki zopet nekoliko odstrejo, ozračje in počutje se umirita. Sedaj dejansko uživava v delikatnih prehodih prek osupljivo lepih plošč. Te so iz izredno kompaktnega svetlega apnenca, iz katerega pogosto štrlijo prav tako čvrste temne izbokline, ki spominjajo na les. V drugem raztežaju te izbokline nudijo prehod čez sicer na videz nepremagljivo strmo skalo. Malo pod vrhom se oblaki spet strnejo, veter močnejše zapiha. Stena se postavi pokonci, shema v plezalnem vodničku zdaj napoveduje oceno 6b, v vsakem primeru pa moraš opraviti prosto z oceno 6a. Že od daleč sta na najbolj strmih delu vidni približno meter dolgi verigi, ki predstavljata pomožni lestvici. Na varovališču pod verigama nama je že jasno, da gre najverjetneje za 6b s kupčkom in da tudi obvezni 6a ni šala, sploh, če se izčrpaš v poizkusih prostega plezanja mimo verig. Za nameček prične močan veter trgati prve dežne kapljice iz svinčenih oblakov in to olajša mojo odločitev. Vendar

kot se mi je že od spodaj zdelo, tudi zasilni izhod ni kar tako. Nad verigama za trenutek omahujem, potem se hitro spravim v lopico na levi, stegnem in vrnem svedrovec daleč na desni. Ponovno moram zapustiti varno bližino svedrovca in se pognati v navpičnico nad sabo. Končno sem premagal tudi ta prehod, pred mano je le še kakšnih deset uživaških metrov po izpostavljenem grebenu, ki minejo veliko prehitro. Na vrhu se ne mudiva dolgo, hitro začneva sestopati po strmih žlebu desno od stolpa. Najprej se spuščava po vrvi, nato po lahkem pečevju končno doseževa najine čevlje ob vznožju stene. In glej čudež, vreme se je znova umirilo. Pobereva šila in kopita.

NARAVNOST PRED KRUŠNO PEČ

Pred domom divja veter, italijanska zastava močno plapola visoko na drogu. Zdaj se na vratih doma prikaže oskrbnica in naju pohvali za vzpon. Tudi sama je alpinistka, z možem, ki ga več kot očitno občuduje, sta zlezla veliko smeri, pokaže tudi skico njune prvenstvene v eni sosednjih sten. Ljubi svoje Karnijske Alpe in pripoveduje o mnogih vzponih v okoliških stenah. Ko rečeva, da so Karnijske Alpe krepko presegle najina pričakovanja in da je škoda, da sva doslej drvela naravnost v Dolomite, pove: »Karnijske Alpe so tudi Dolomiti, mali, a zato prelepi Dolomiti.« V varnem zavetju jedilnice spijsava obvezni kapučino, medtem pošiljava sms-e in ogledujeva pisano zalogo zeliščnih žganj, nad katerimi budno straži orel velikanskega grba Italijanskega alpinističnega kluba. Ko se končno odpraviva navzdol, že dežuje. Kljub temu večkrat postaneva in kaj tudi pofotografirava – tukaj je namreč toliko lepote, ki bi jo rada delila z domačimi!

Pri Trbižu je že skoraj tema, lačna sva, tokrat bova izpustila Manolovo predavanje, peljeva se naprej. V Kranjski Gori je pravi sredozemski večer, fronta bo sem prišla šele proti jutru, topel veter nese dim krušne peči. Že prihaja slastna pica s pršutom, potita se pivska kozarca. Na še veliko takšnih tur!

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO
UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU

ostale izdelke v akciji si oglejte na:

www.kibuba.com

dobro jutro

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

MAMMUT
www.mammut.ch

Mammut Ljubljana
Dunajska 21
tel.: 01/436-50-64
terra-lj@terra-sp.si

Mammut Maribor
Partizanska 13a
tel.: 02/250-09-66
terraclimb@siol.net

TERRA MSG d.o.o.
www.terrasport.si

Foto: Thomas Ulrich, arhiv Mammut

Najboljši Mammutov
soft shell za alpinizem
in turno smuko.

Mammut Laser
cena: **339 EUR**

Vrhunski ženski pancar za
freeride in turno smuko.

**Black Diamond
Shiva**

akcijska cena: **399 EUR**

Paklenica

Čas mrtve sezone je že tradicionalno namenjen stenam »brez sezone«, med katerimi v naši daljni okolici seveda prednjači Paklenica. Dobili smo vesti o vzponu v **Albatrosu** (6c+, 350 m). Mitja Mežnarič in Nejc Šerbec sta ga preplezala v vetrovnih, mrzlih, skoraj zimskih razmerah.

Tudi iz AO Domžale so javili, da je njihov član Rok Benkovič plezal v Paklenici skupaj s koroškimi plezalc. V navezi z Gorazdom Robnikom (AK Ravne) je plezal smeri **Senza pieta** (6b+, 200 m), **Albatros** (6c+, 340 m), **Kikos Bohrer** (6a, 100 m) in **Kosovo** (6a+, 80 m), vse prosto. Matjaž Jeran, Rok Šisernik, Nastja Davidova – Šisernik in Jure Niedorfer so združili moči in preplezali tri smeri v kanjonu: Nastja, Rok in Matjaž smer **Forma viva**, Jure, Rok in Matjaž pa **Union** v Kuku od Zagona. Matjaž in Rok še nista imela dovolj in sta ob polni luni preplezala še **Diagonalko**.

Novе smeri v Julijcih

Včasih je res fino, če se najde kak zamudnik z novicami iz poletne sezone, se vsaj spomnimo na lepe poletne plezalne dni. Tokrat je to Jurij Hladnik, ki je letos preplezal dve zanimivi novi smeri v Julijskih Alpah. Z Juretom Mihelčičem je 2. avgusta v SZ steni Škrlatice preplezal **Smer ob zvoniku** (VII-/IV-V, 400 m), katere prvih sto metrov poteka po **Spominski smeri Barbare Perčič**. Drugo smer je plezal trinajst dni kasneje z Nejcem Marčičem v Trapezu Debele peč. Smer **Sposojeni izziv** je visoka 340 metrov, ocenjena pa s VII/

Smer *Ob zvoniku* v SZ steni Škrlatice

Smer *Sposojeni izziv* v Trapezu Debele peč

VI. Skala je v obeh smereh dobra. Eno novo smer pa je Jurij dodal še jeseni. Z Nejcem Marčičem sta izkoristila zadnje dneve konec oktobra, ki so še nudili lepo vreme za plezanje v kopni skali. Dobra poznavalca sten nad Krmo sta našla prostor v sicer malo obiskani južni steni Macesnovca. **Smer strica Nejca** je dolga 300 metrov, ocenila pa sta jo s VII-/V-. Do stene sta prišla po lovski poti v območju Ambroževega žleba. Po poti sta tudi sestopila in ob tem v zgornjem delu uredila dve sidrišči za spust po vrvi. Morda bo tudi to, poleg tako dobrodošlega miru in tišine, spodbudilo koga k obisku pozabljene stene.

AO Domžale v plezališčih

Tokrat so iz AO Domžale poslali poročilce tudi o svoji športnoplezalni aktivnosti. Glavni je Klemen Vodlan – Klemzy, ki se je vrnil s Kalymnosa z dobro bero

vzponov. Na pogled je na otočku Telendos preplezal smer **Marmornei** (8a), v znameniti jami Sikati na pogled smer **Adam Morgan** (8a) in v sektorju North Cape smer **Helios** (8a, 2. ponovitev).

Ostale novice so z naše Primorske. Janez Cerar je v Ospu v steni Nad vasjo preplezal **Brankovo krizo** (7b+), Urošu Pavliču je uspelo v **Nini** (7b), Jani Abe in Nejc Solje pa sta preplezala **Gospodarja prstanov** (7c+). Smer je v drugi polovici skupna s **Cortom** (8a), zato ni bilo potrebno veliko, da je Nejc preplezal še slednjo.

Jesenski utrinki

Jesen nam je konec oktobra naklonila lep vikend, tak prav kičast, ki ga je bilo skoraj greh preživeti v dolini. Človek si skoraj ne more predstavljati, kako lepo toplo je lahko tako pozno tudi v višjih stenah, da so le obrnjene proti soncu. Primorci v tem času najraje zavijejo v dolino Možnice, nad katero se pne sončna in strma južna stena Jerebice. Matic Obid (Wild Climb) in Jernej Arčon (oba AO Nova Gorica) sta 31. oktobra v njej preplezala redko ponavljani **Steber svetega Martina** (VII/V-VI, 400 m). Sicer lepa smer v kompaktni skali, ki pa kot večina ostalih v tem koncu ne premore veliko opreme. Vseeno sta zelo uživala na soncu in topli skali.

Na spletu sem našel novice o vzponu po **neznani smeri** v južni steni Batognice. Rado Lapanja in Andrej Likar (oba AO Cerkno) sta se v Batognico odpravila s ciljem preplezati novo smer po liniji v desnem delu stene, za katero ni bilo podatkov o že opravljenem vzponu. A v tretjem raztežaju, lepem kaminu, sta naletela na klin. Celotna, 200 metrov visoka smer je bila lepa, v dobri skali in ocenjena s V, V-/III-IV. Andreja in Rada seveda zelo zanima,

Smer *Strica Nejca* v J steni Macesnovca

komu je smer že prej padla v oči in mu jo je uspelo preplezati.

Klubska kolega Marko Leban in Elvis Pavšič sta si zaželela pravega zimskega plezanja. Ob izletu na Vršič sta se kljub vabljivi južni steni Nad Šitom glave raje podala v **Severni raz Mojstrovke**. Na položnejših delih raza je bilo do 20 centimetrov snega.

Kalymnos

Na Kalymnosu se je letos spet zvrstilo lepo število slovenskih plezalcev. O septembrskih vzponih Klemena Vodlana smo že pisali, pozneje pa so bili pridni tudi ostali. Borut Rus je po dveh desetletjih spet opravil vzpon z oceno 8a, izbrana lepota je bila smer **Quarania** (8a, 20 m) v istoimenskem sektorju. Tomaž Jakofčič je kar nekaj časa posvetil eni smeri, in sicer **Rendez with Platon** (8b, 30 m) v oddaljenem Jurassic Parku. V istem sektorju se je v svet osme stopnje UIAA po dolgem času vrnil Klemen Gričar s preplezano **Dike** (7a, 32 m).

V gorah

Novembra je zapadlo že kar veliko snega, ki so ga s pridom izkoristili nadebudni turni smučarji. Večina visoko ležečih travnatih pobočij je bila lepo smučljiva, brez velike bojzani za smuč. Seveda pa so bile razmere v stenah resne, in kot se za poznojesenski čas spodobi, tudi primerno neugodne: nepredelan sneg brez kakršne koli podlage. Prav slednje sta izkusila Luka Stražar in Karel Završnik (oba AAO), ki sta 13.

novembra v Brani preplezala **Grapo ob zgornjem steburu**. Kopanja po pršiču je bilo v izobilju, a kot sta dejala, za začetek zimske sezone zabavno in koristno. Z istim motom sta 14. november v severni steni Male Raduhe prebila tudi Matic Jošt in Luka Lindič. Plezala sta **Zagorčevo smer**. 150 metrov visoka smer ima poleti oceno V+, ob zasneženih razmerah pa se spremeni v M6. Lani je *drajtulerski* obisk doživela tudi sosednja smer Platke, ki je za kanček težja.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Maroko 2009

Šest članov novogoriškega AO (Jernej Arčon, Tomaž Cingerle, Maja Gregorič, Vanja Nastran, Mitja Gleščič in Mitja Mikuž) in naveza vipavskega AO (Stanka Vidmar in Dejan Koren) se je mudilo v Taghii v maroškem Visokem Atlasu. Preplezali so kar nekaj tamkajšnjih klasik. Smeri so menda mnogo boljše, kot je videti od spodaj, skala je fenomenalna, čeprav ponekod zelo ostra. Nad obiskom Todre, kjer so dva dni plezali v sicer lepem kanjonu, pa so bili zaradi civiliziranosti (komercialnoturističnega kaosa) nekoliko razočarani. Preplezane smeri:

Timrazine, Paroi des Sources: *Belle et Berbere* (6b+; vsi udeleženci), *Zebda* (7b+, 300 m; Koren in Arčon 6c, A0), *La reve de Aisha* (6a+, 255 m; Cingerle, Gregorič, Gleščič, Nastran, NP) Oujdad: *Baraka* (7b, 680 m; Koren NP, Vidmar 6b, A0, Arčon in Mikuž 6c, A0), *Tout pour le club* (7c, 270 m; Koren RP, Vidmar 6b, A0), *Danse avec les mules* (6c, 450 m; Arčon NP, Mikuž, Gleščič in Nastran 6b, A0)

Taoujdad: *Au nom de la reforme* (6c, 300 m; Koren, Cingerle in Arčon NP, Vidmar 2 × A0, Gleščič in Mikuž RP, Gregorič 1 × A0), *Pilar NO* (VI+, 650 m; Cingerle NP, Gleščič RP, Nastran in Gregorič V, A0)

Akka n'Tazarte: *Saha* (6c, 300 m; Arčon, Mikuž, Gregorič, Cingerle, vsi NP) *Pared de la Cascada: Haban oder sean* (6b, 250 m; Arčon, Mikuž, oba NP), *Elf minuten* (VII-, 250 m; Cingerle NP, Gleščič, Gregorič in Nastran A0) Timrazine: *Canyon Apache* (6c+, 355 m; Cingerle in Arčon NP, Gregorič, Gleščič, Nastran in Mikuž 6b, A0)

Dejan Koren

ŠPORTNOPEZALNE NOVICE

Zaključek svetovnega pokala v športnem plezanju

Kranj je že tradicionalno prizorišče ključne tekme za svetovni pokal v športnem plezanju. Letošnje tekmo-

vanje je bilo že štirinajsto zapored, kar Kranj uvršča v vrh prizorišč tekem za svetovni pokal – po tradiciji se lahko s Kranjem kosata le prizorišči največjih master tekem, Arco in Serre Chevalier. Slovenskim zmagovalcem tekmovalj v Kranju (Martina Čufar, 2001; Maja Vidmar, 2006 in 2007; Klemen Bečan, 2008) se je letos pridružila Mina Markovič, ki se je uvrstila pred Japonko Akiyo Noguchi in Avstrijko Johanno Ernst. Maja Vidmar je tekmovanje končala na 8. mestu, sledile so ji še Natalija Gros (10. mesto), Asja Gosar (24. mesto) in Ana Ogrinc (32. mesto) med skupno 37 uvrščenimi tekmovalkami. Lanski zmagovalec v moški kategoriji, Klemen Bečan, je letos dosegel 5. mesto, stopničke pa so si razdelili Čeh Adam Ondra (1. mesto), Japonec Sachi Amma (2. mesto) in Avstrijec Jakob Schubert (3. mesto). Drugi uvrščeni slovenski plezalci (med skupno 73 tekmovalci): Jure Bečan (18. mesto), Matej Sova (19. mesto), Jernej Kruder (28. mesto), Urban Primožič (32. mesto), Izidor Zupan (33. mesto) in Jure Raztresen (52. mesto).

V skupnem seštevku svetovnega pokala 2009 so se tri naša dekleta znašla med prvo deseterico: Maja Vidmar (3. mesto), Mina Markovič (5. mesto) in Natalija Gros (8. mesto), pri fantih pa je njen rep ujel Klemen Bečan z 9. mestom. Zmagi v skupnem seštevku sta šli sicer v roke Adama Ondre in Johanne Ernst.

M. P.

NOVICE IZ TUJINE

Kljub vsemu odlični vzponi v Himalaji

Glede na skromni uspeh pri plezanju na osemtisočake bi lahko zaključili, da je bil letošnji pomonsunski čas poln neprimernege vremena za vzpone v nepalski Himalaji. Toda zelo močan veter in sneženje v prvi polovici septembra sta onemogočila odprave na osemtisočake. Medtem ko je veter kraljeval po vršnih delih najvišjih gora na svetu, pa so bile razmere na nižjih gorah nekoliko primernejše za dobre vzpone. V drugi polovici oktobra so tako različne naveze opravile vsaj tri odlične vzpone na različnih koncih nepalske Himalaje.

Francozi. Začela sta stara francoska mačka Yannick Graziani in Christian Trommsdorff, ki sta preplezala južno steno 7140 metrov visokega Namjunga v bližini Manasluja.

Francoza sta najprej sicer hotela plezati na slednjem, pa sta ju vreme in veliko novozapadlega snega prisilila, da sta se odločila za nižji, a tehnično neprimerno zahtevnejši hrib. V 2400 metrov visoki smeri sta štirikrat bivakirala, še enkrat pa na sestopu. Vzpon sta ocenila z ED+, Trommsdorff pa je rekla, da je to morda njegova najlepša smer do sedaj. Kar pomenljiva izjava za plezalca, ki je bil samo v Himalaji že 14-krat.

Švicarji. Odlični vzpon je uspel tudi trem švicarskim mladcem iz Zermatta. Brata Simon in Samuel Athamatten ter Michael Learjen so uspeli preplezati do sedaj najbolj direktno in s tem tudi najlepšo linijo na Pasang Lamu Čuli oziroma Nangpai Gosum I, 7351 metrov visoko goro na meji med Nepalom in Tibetom v neposredni sosesčini Čo Oja, na katero sedaj vodijo štiri smeri. Drugo po vrsti so preplezali Uroš Samec, Rok Blagus in Samo Krmelj, sicer člani slovenske odprave leta 2004. Švicarji so plezali desno od Slovenske smeri po izrazitem stebru, v katerem so naleteli na zelo resne razmere v snegu, so se pa razveselili dobre skale na spoštljivi višini skoraj 7000 metrov. Za okoli 2000 metrov vzpona so potrebovali tri dni in še dva za nevaren sestop. Svojo smer so ocenili z 90° v ledu in M5.

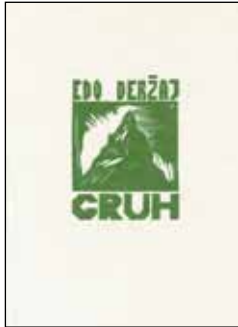
Angleži. Ti so se odpravili na območje Kangčendzenge. Stalna gosta nepalskih zahtevnih sten v šest- in sedemtisočakih Nick Bullock ter Andy Houseman sta uspela preplezati 1500-metrsko severno steno Ramtang Čanga oziroma Wedge Peaka (6750 m). Steno sta preplezala po stebru desno od vpadnice vrha, kjer sta se do polovice stene prebila tudi Aleš Koželj in Mitja Šorn pred nekaj leti, potem pa sta morala odnehati zaradi slabih razmer. Te so bile letos očitno nekoliko ugodnejše in Angleža sta se povzpela vse do vrha. Ker se plezalca v času poročanja še vračata, podrobnejših informacij o vzponu zaenkrat še ni.

Urban Golob

LITERATURA

Gruh

Gruh, Edo Deržaj, faksimile izvirne izdaje iz leta 1937 (založba »Gruh«, Ljubljana), samozaložba Matjaž Deržaj, 2009.

Ko sem kot mlad fante stikal doma po podstrešju, sem v »guraj hiš« našel rjavo, zaprašeno knjigo s skrivnostnim naslovom Gruh, polno malce temnih, strašljivih podob na linoreznih ilustracijah. Danes je ta knjiga spet pred nami, le da ima zdaj sive platnice. Matjaž Deržaj, sin alpinista Eda Deržaja, je poskrbel, da njegov oče spet nastavlja ogledalo današnjim alpinistom, planincem in ljubiteljem gora. Ko beremo to knjigo, ugotovimo, da se človek takorekoč ne spreminja. Vse tisto, kar je Edo Deržaj s precejšnjo mero sicer zdravega cinizma zapisal v svoji knjigi, velja še danes. Verjetno, kot ugotavlja France Zupan v uvodni besedi, ki je na ločenem listu dodana knjigi, je prav zaradi neposrednosti in glasnosti Edo Deržaj v takratni družbi naletel na neodobranje. Neki kritik je v časopisu Jutro omenjal »bolan humor«. Toda ko knjigo, katere naslov pomeni grušč, prebiramo, lahko z malo samokritike mirno rečemo, da pravzaprav niti najmanj ni tako ostra, kot so jo čutili tisti, ki so se v njej prepoznali. In mnogi so se, saj so liki taki, da jih še mi, ki nas takrat še ni bilo na svetu, zlahka prepoznamo. A če bi vsi vzeli tisto pisanje le z malce samoironije, morda tudi z nekaj samokritike, bi knjiga marsikoga

spravila celo v dobro voljo. Saj tudi današnji planinci, no, »dolinci«, kdaj raje posedijo na kakšnem sestanku, seveda za ustrezno obloženo mizo. Tudi meni se zgodi. Prav tako današnji vrhunski alpinisti kdaj radi igrajo pred kamero, po eni strani malce nerodno, po drugi pa so prav samovšečni. Če vse te dogodke in položaje jemljemo s humorne plati in priznamo, da včasih prav vsakomur godi, če je »v prvem kadru«, potem je knjiga pravzaprav kritično ogledalo za vse nas. Hinavščina, nagajanje, ško-doželjnost – z opisi teh lastnosti avtor ostro reže v dušo vseh, ki ne znajo in ne morejo (ali nečejo) biti pristni. Pristni, kot je pristno okolje, v katerem se ljudje v potu svojega obraza trudijo čez stene in prepade. Deržaj si drzne podvomiti tudi v pretiravanje pri opremi in varnosti: »Le pogledite, koliko turistov gre vsako leto v gore in tretjina njih še daleč ni pravilno opremljena. In kaj se zgodi? Prav nič, tu pa tam ta ali oni pade, a isto se zgodi pri popolni opremi.« Morda se tu ni najbolje izrazil, saj vsakdo ve, da mora v gorah oprema biti ustrezna razmeram. Morda je tu bičal le tiste »manekene«, ki jih tudi danes lahko občasno srečamo?

Knjiga pa je zanimiva tudi zato, ker je Edo Deržaj v njej odlično prepletel svoje pisateljske sposobnosti s slikarskim talentom. Številne ilustracije čudovito poživljajo knjigo. Resda so zaradi tehnične vse črno-bele in nekatere malce mrakobne, a nedvomno knjigo spremenijo v odlični umetniški izdelek. Edino, kar morda pri bralcu povzroči nekaj težav, je preskok iz kritično-humornega sloga v prvem delu na kratke poetično-kritične prispevke v drugem delu. Tu avtor dokaže, da je mojster besede in opisov, saj preko flore in favne iz njegovega pisanja kar zaidehti življenje gora. Takole piše o snegu, ki počasi zasiplje ruševje: »Kotel napolni svinčena sivina. Zdolec zapiha. V grebenih umira hrupenje. Moreč mir leže na gore. Debeli kosmi se izvijajo iz morečega mraka. Dva, trije ... roji belih metuljev zaplahutajo po zraku. Drug za drugim posedajo po črtju, vrnuhu in ruševju.«

A tudi v tem delu se Deržaj ne more izogniti kritični osti (skrunilci gorskega

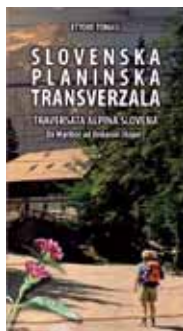

cvetja, lovci). Čeprav je sam zapisal, da je njegova knjiga »skromen poskus, ki bo morda nekaterim pregnal za kratak čas skrbi in temne misli«, pa jo zaključijo prav temno – s pretrgano vrvjo, s padcem alpinista in s kavkami, ki v žlebu posedajo z »rdečim kljunom in krvavovrdečimi nogami«. Je to še daljni odmev Deržajevskega padca v Steni (l. 1927)? Ali pa je to že slutnja temnih dni vojne, ki so se pronicljivo mislecom, kakršen je avtor nedvomno bil, že kazali na obzorju? Kakorkoli – knjiga je neposredna, kot je bil neposreden njen avtor. Kritična, zabavna, poetična, mračna. In vsekakor za naš čas. Zato je lepo, da se je Matjaž Deržaj odločil očetovo knjigo, ki jo je danes res težko najti, spet postaviti pred bralce. In s tem znova postaviti ogledalo, ki naj današnjemu ljubitelju narave, gora in dejavnosti, ki so z njimi povezane, omogoči predvsem – samokritični pogled.

Marjan Bradeško

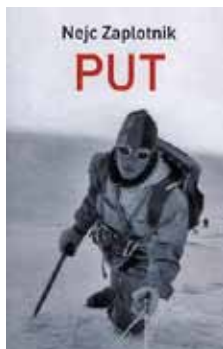
Tudi v tujini

Naše gore zanimajo tudi tujce, še več, tudi naše knjige s planinsko tematiko sežejo onkraj meja. Tako sta letos v nam bližnjem sosedstvu izšli dve zanimivi knjigi.

Prva je **Slovenska planinska transverzala**. *Traversata alpina slovena. Da Maribor ad Ankaran (Koper)*, ki jo je pri tržaški založbi Mladika izdal Ettore Tomasi. Pri tem mu je pomagal Giovanni Stegu, uvodno besedo pa je prispeval naš tržaški alpinist, publicist

in pisatelj Dušan Jelinčič. Zdaj lahko tudi italijansko govoreči pohodniki sledijo slovenski planinski poti (letos je izšel tudi angleški vodnik po tej prvi obhodnici oziroma vezni poti v Evropi, predstavili smo ga v septembrski številki naše revije).

Pri sosedih Hrvatih pa je jeseni izšel prevod knjige *Pot Nejca Zaplotnika*. V prevodu Božice Papeš-Mokos je knjigo **Put** izdala založba Libricon v Zagrebu. Avtor dodatnega besedila je Viki Grošelj. Kulturna knjiga, ki je prvič izšla pred osemindvajsetimi leti, je v Sloveniji letos doživela že osmo izdajo (v naši reviji smo jo predstavili julija) in presegla 30.000 izvodov. Zdaj pričanja svojo pot tudi izven meja naše domovine. Stipe Božič je zapisal: »Tako, ko sem jo prebral, sem mu rekel (Nejcu, op. ur.), da bo po njegovi knjigi o alpinizmu težko napisati kaj boljšega.«

Marjan Bradeško

Nagrada za knjigo Alpe – kot jih vidijo ptice

V okviru svetovno znanega filmskega festivala v kanadskem mestu Banff pod pokroviteljstvom National Geographica poteka tudi The Banff Mountain Book Festival, na katerem že 16 let izbirajo najboljše z gorništvom povezane knjige v različnih kategorijah. Na letošnjem festivalu, ki je potekal od 31. oktobra do 8. novembra, je žirija

v sestavi Stephena Goodwina (Velika Britanija), Jona Popowicha (Kanada) in Susan E. B. Schwartz (ZDA) med 101 knjigo iz 10 držav nagradila šest knjig, med njimi v kategoriji Mountain Image tudi monografijo *Alpe* – kot jih vidijo ptice, ki jo je izdala založba Panalp. »Gre za veliko več kot zgolj za čudovite fotografije gora, gre za gorniški manifest, klic k orožju (*dejanjem*)«, je v predstavitvi knjige na spletnih straneh festivala zapisal Stephen Goodwin.

Druge nagrajene knjige: v kategoriji Grand Prize: knjiga *Revelations* – Jerry Moffat (avtorja Jerry Moffat in Niall Grames), v kategoriji Mountain Literature: knjiga *Beyond the Mountain* (avtor Steve House), v kategoriji Adventure Travel: knjiga *The Great Polar Journey – In the Footsteps of Nansen* (avtor Børge Ousland), v kategoriji Mountain Exposition: knjiga *Flakes, Jugs & Splitters* (avtorica Sarah Garlick) ter v kategoriji Mountaineering History: knjiga *The Last of His Kind: the Life and Adventures of Bradford Washburn, America's Boldest Mountaineer* (avtor **David Roberts**). **Posebno omembo žirije si je prislužila avtobiografija** *Royala Robbinsa To Be Brave – My Life*.

M. P.

Krn in Storžič bolj počez in manj po dolgem

Krn (Kobarid, Tolmin) in Storžič (Košuta), planinski karti v merilu 1:25.000, izdelala Geodetski zavod d. d. (Krn) in Kartografija d. o. o. (Storžič), založila in izdala Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2009.

Sredi meseca, ki je po mnenju marsikoga najlepši za planinske podvige, nas je Planinska založba razveselila z dvema novima »specialkama« pokončnega formata (zgibani merita 110 mm × 225 mm, mehke platnice, PVC ovitek). Obe

sicer že poznamo v stari izdaji z več ponatisi, vendar pa nova tematska zemljevida pokrivata precej širši območji Krna in Storžiča, zato gre pri obeh za prvo izdajo. Da imamo opravka s formatom »bolj počez in manj po dolgem«, ne čudi, saj gre za gori, ki se ponašata z največjimi relativnimi višinskimi razlikami pri nas med vznožjem in vrhom. Kar poglejte si na primer, koliko višinskih metrov je med soškim mostom pod Volarjami in vrhom Krna – nič manj kot 2070! Uporabniki namreč po tematskih kartah, kakršne so tudi planinske, poleg uporabnih radi iščemo tudi »neuporabne« podatke. Oba zemljevida sta v primerjavi s starimi precej podaljšana v južni smeri, česar bodo veseli sprehajalci po borštih in gmajnah med Dupljami in Preddvorom ter ljubitelji gorskega kolesarjenja po Kanalskem in Tolminskem Kolovratu.

Če ju primerjamo z istoimenskimi starimi kartami, je več kot očitno, da gre za velik kakovostni preskok, ki ga narekujejo vse bolj dovršena računalniška tehnologija in kartografska programska oprema. Drugače pa je, če ju primerjamo z istovrstnimi kartami izpod »konkurenčnega peresa«. Obe karti pa sta si, kljub temu da je med soustvarjalci večina istih imen (drugačno je le ime podjetja-izdelovalca), različni že na pogled, pri čemer je videti druga

nekoliko preglednejša. K temu pripomore predvsem izrazitejše senčenje.

Topografska osnova planinskih kart je namenjena predvsem pohodništvu in planinstvu. Dopolnjena je s prvimi planinskih vsebin, kot so planinske postojanke, markirane steze (dve težavnostni stopnji), avtobusna postajališča in tudi mejni prehodi. Na hrbtni strani karte Storžič boste našli tudi izrez avtokarte Slovenije in predstavitev območij, ki jih pokrivajo planinske karte, izdane pod okriljem PZS. Karto Storžiča so na primer »izrezali« ravno prav oziroma tako, da je na njej tudi kočna na Prevalu, kjer zaključimo slikovito Borno pot z mejnega prehoda Ljubelj. Obe karti pokrivata planinsko manj obljudene kraje, kar kaže že manjša gostota markiranih planinskih poti na nekaterih območjih. Vendarle pa številni obiskovalci prisegajo na lepote in mir tamkajšnjih krajev, zato bosta oba izdelka hitro našla pot do uporabnikov. Sprehodimo se na hitro skozi obe karti, prek sprednje na zadnjo plat. V Srednji Soški dolini pogrešamo oznako za poti miru v Posočju, ki pa večji del potekajo po tamkajšnjih lokalnih cestah. Nenavadno je označena tudi »Phare« cesta iz Volč na Solarje, ki je zaradi nedograjenosti še vedno niso predali v upravljanje, zato je evidentirana kot

»cesta v gradnji« (te v legendi ni ...). Barvna odtenka mej ožjega in širšega območja TNP v legendi in na karti sta si precej različna. Precej ponesrečena je legenda za ruševje. Tu so nam na terenu lahko v pomoč zaokrožena območja ruševja, podobno, kot so vrisana gozdna. Tako pa nam dajo znaki za ruševje ponekod celo lažen občutek o prehodnosti območja, na primer ob pogledu na komenski labirint ruševja. V takih primerih bo poleg karte še kako dobrodošel GPS. Pogrešamo tudi turne smuke, vsaj tiste glavne in najbolj priljubljene med Krnskim jezerom in Komno, pa okrog Kofc in še kje. Tu se namreč zastavlja splošno vprašanje, ali so markirane planinske poti na tovrstnih kartah res edine, ki jih označujemo, ali bi kazalo označiti oziroma poudariti tudi vse druge (turistične, sprehajalne, tematske ...).

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana

T: 01 2410 656,

E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvja, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Rebecca A. Brown:

WOMEN ON HIGH

Pioneers of Mountaineering
Appalachian Mountain Club Books, julij 2009

(trda vezava; 272 strani; črno – bele

fotografije; cena 22,01€)

KNJIGARNA KONZORCIJ

Neobvezno prisluhnite neobveznemu programu na eni od treh frekvenc, ali preko spleta:

Ljubljana: 103,3 MHz
Notranjska: 104,1 MHz
Gorenjska: 107,4 MHz
www.radiodur.si

Če na sprednji strani v glavnem ni večjih razočaranj, pa nas morda najbolj preseneti funkcionalno in vsebinsko dokaj ponesrečeno hrbtišče. Legenda je pač tu, ker so hoteli imeti na sprednji strani celoten pravokotni izrez (čeprav bi bila tam uporabnejša). Moti tudi odločno prevelik zemljevid Slovenije (predvsem pri karti Krn, kjer se legende znotraj te karte sploh ne vidi, sicer pa ni za to nobene potrebe) – spodaj je tako ali tako še seznam teh kart – z vrisanimi izrezi zemljevidov (preglednica na karti Storžič). Hrbtišče karte nikakor ne sme biti podobno jumbo plakatom ob prometnicah, namenjeno oglasom za izdaje PZS, temveč morajo biti tam vsebine, ki so v pomoč uporabniku (naravne in kulturne znamenitosti, seznam koč in zimskih sob s kontaktnimi podatki, muzeji v stavbah in na prostem idr.). Če so se uredniki pri karti Storžič odločili za kratko predstavitev planinskih postojank, naj bo ta potem enotna, saj so bivak pod Storžičem, Koča na Ljubelju in avstrijska Koschutahaus ostale brez risb. Tudi grafikon za izračun porabe časa pri vzponu in spustu je že tako zastarel, da z njim ne kaže več zapolnjevati planinskih zemljevidov. Na vsak način čaka snovalce hrbtišča veliko dela pri naslednjih izdajah. Pri tem ne vidimo nobenih težav, saj bi se dalo na primeren način vključiti izbrane vsebine iz drugih izdaj Planinske založbe oziroma iz tistih, ki imajo urejene avtorske pravice. Že res, da so na tovrstnih tematskih zemljevidih najpomembnejši topografski znaki in kartografska vsebina, pa vendarle ni odveč, če popazimo tudi na slovenski jezik. Ob priliki se je zazrla v hrbtišče karte Storžič tudi redna sodelavka Planinskega vestnika, sicer lektorica, in samo pri predstavitvi Doma na Kališču odkrila celo vrsto slovničnih napak. Konec dober – vse dobro, ponavadi rečemo, ko pridemo na varno v dolino, vendar pa že takrat pogosto mislimo na to, kam nas bo nesla pot v prihodnje in kako se je bomo lotili. Naj bo to tudi izhodišče soustvarjalcem obeh kart za še boljši izdelek, ko bodo pripravljali prvi ponatis. Sicer pa bo svoje naredila tudi konkurenca oziroma uporabniki nekoristnega sveta sami, ki znajo hitro ločiti še boljše od dobrega. Pa nikar ne pozabite dati obeh zemljevidov na varno in suho, tudi na naslednji turi. Če ne drugega, so včasih dobri tudi kot podlaga za žigosanje razglednic in planinskih dnevnikov oziroma izkaznic.

Miha Pavšek

PLANINSKO BRANJE

Knjiga o hrepenju

Janez Bizjak: *Gore pod polnočnim soncem: Kalaalit Nunaat – Grenlandija*. Maribor: Založba Obzorja, 1982 (Domače in tuje gore 22).

»Onkraj severnih vihnih morij leži nenavadna dežela. Arktika. Zgornji rob zemeljskega, kjer poleti sonce nikoli ne zaide in pozimi nikoli ne vziđe. Dežela deviških gora ...« Tako se začne knjiga, ki bi vam jo rada predstavila. Kot pravljica. Lepa. Čeprav v njej nastopajo tudi »zli duhovi«, se konča srečno in zbuja hrepenje, kakor je v navadi pri pravljicah. Večina bralcev čez čas seže po drugih knjigah in se preda novim hrepenjem, pisec te knjige pa še danes hrepeni po polnočnem soncu in deželi, ki jo je doživel pod njim.

Stvarnejše bralce bo zanimala predstavitev Grenlandije, dostopov, opreme, potrebne za tak podvig, prehranjevanja in transportnih težav. Sicer je od zasedbe odprave, prve slovenske v to deželo, minilo že 31 let, a odhod v arktični svet tudi danes ni izlet, čeprav ni več tako neraziskan in alpinistično nedotaknjen, kot je bil tedaj, ko se je uspešnost odprav merila drugače kot danes: uspešna je bila vsaka, ki se ji je posrečila vrnitev.

Pisec je bil vodja odprave, zato ga je poleg težav, ki so si jih bolj ali manj enakopravno delili, bremenila še odgovornost za druge. Kljub sprotim problemom, ki so terjali hitro, a razsodno ukrepanje, je pronicljivo opazoval drugačnost Grenlandije od drugega sveta in Eskime, razmišljal o »civiliziranem« svetu, soljudeh in sebi, o brezplodnosti razgabljanja (o (ne

smiselnosti alpinizma, užival v sicer neizprosnih, a lepi naravi (nekateri orisi bele neskončnosti so prava poezija). Opisi vzponov so vznemirljivi; ob nevarnostih bralec zadržuje dih, se veseli uspehov skupaj z »zmagovalci« pa tudi trpi z alpinisti v stiskah in ob razočaranjih, ko cilja ne dosežejo. Da, tudi »gore odpovedi« so bile. »Najdragocenejše je tisto, čemur se moraš odpovedati. V gorah še posebej. Tako pravijo. Še najbolj glasni so tisti, ki se sploh ne znajo nobeni stvari odpovedati. Res pa je, da vse nedosegljivo ostane za zmeraj svetlo.« Nekateri bralci bodo občudovali pogum teh mož in fantov, v drugih bo knjiga spodbudila sanje ali celo načrte za podobne podvige – napisana je zelo prepričljivo.

Iz nje tudi veliko izvemo o Eskimih. Sebe imenujejo Inuiti (Ijudje). Preprosto. A stvari niso preproste, zato so prišli alkohol, orožje, lastnina. Nekoč je Eskim dragemu gostu ponudil najljubše, kar je imel, ženo, in si je prislužil prezir »normalnih« belcev. Eskimom pa so se zdele belske poroke nemoralne, saj nvesta reče *Da*, namesto da bi rekla *Ne*, se branila in celo pobegnila. Drobne, tudi presunljive zgodbe iz najkjučnih srečanj in avtorjeve opazke prebudijo v bralcu zanimanje, občudovanje in spoznanje, da so še drugi svetovi, ne le naš, in da naš ni v vseh pogledih najboljši. »Slovenci imamo veliko skupnega z Eskimi,« piše. Preberite, zakaj tako misli.

Pisec pa ni odkrival samo Grenlandije in njenih prebivalcev, ampak je v skrajnih okoliščinah (pod -40°C , v pomanjkanju hrane, ki je pripeljalo do »grenlandske shujševalne kure po Bizjaku«, ko pojemajo telesne moči in ko ni gotovo, kje – če sploh – je pot) spoznal marsikaj novega o tovarjših in celo o sebi. Kako se obnašajo ljudje, ko jim grozi poguba, in kako, ko se jim uresničijo sanje. Zgodi se, da postanejo »popolno nasprotje svetlega lika alpinista«; sreča je, če je o tem mogoče spregovoriti hudomušno ... V knjigi spoznamo tudi molččega študenta Tevža, ki je igral orglice, nabiral rože za herbarij in si želel podaljšati pustolovščino za celo leto; to ni bil nihče drug kot Matevž Lenarčič, zdaj znan predvsem kot avtor imenitne fotomonografije o Alpah, v kateri sta z Janezom Bizjakom spet združila

moči. Avtor je na odpravi pisal dnevnik in se v njem pogovarjal sam s seboj; če mu prisluhnemo, izvemu tudi zgodbo o starem Ožbeju, ki mu ni uspelo priti na Triglav, in to je bil mogoče prvi vzgib za avtorjevo zahajanje v hribe. Mene pa je najbolj prevzelo tistih šest strani, na katerih se daleč od doma z ganljivo ljubeznijo spominja Glažute, starih Trbovelj, kjer je v sicer skromnih razmerah preživel najlepša leta: otroška (po Glažuti so poimenovali eno izmed gora, na katere so stopili prvi: Glažuta Fjeld).

Pritegnile so me misli o smiselnosti (skrajnega) alpinizma: »Zato ne sprašuj, zakaj smo šli tako daleč /.../ Ali ni mik skrivnosti v njenih neznankah? /.../ Kratko in malo moraš iti. /.../ Obzorja izzivajo, dokler ne pogledamo, kaj je na oni strani. /.../ Pomilujem tiste, ki so z ubijajočo vsakdanjostjo utišali v sebi vznemirljivega sopotnika, večnega gonjača in strastnega iskalca.« In o odzivih ljudi: »kadarkoli smo šli na daljšo plezarijo /.../, je vsak sklenil nekako takole: ja, lepo, srečno pot, pa glej, da se ne ubiješ; škoda bi te bilo (to zadnje so dodali zelo redki). Ta svarila pred samoubijanjem mi niso všeč. Zakaj ljudje pri tako lepih rečeh, kot so gore in plezanje, najprej pomislijo na konec? Zakaj se z nami ne vesele življenja?« Zanimivo je tudi avtorjevo precej kritično razmišljanje o alpinističnih »korifejah«, kot sta Kugy in Messner.

Janez Bizjak se je po dveh letih udeležil še mariborske odprave in čeprav »prve ne pozabiš nikoli«, tudi o tej pripoveduje navdušeno in prizadeto, poleg nje pa na kratko predstavi še domžalsko iz leta 1981. Knjiga se konča s pregledi grenlandske zgodovine, raziskovanja in alpinističnih odprav, še posebej jugoslovanskih – hrvaške 1971, »svojih« dveh in domžalske (s seznamu udeležencev in dnevnik dogodkov). Bogatijo jo številne fotografije in nekaj avtorjevih risb ter zemljevid Grenlandije. Intervju z Janezom Bizjakom smo objavili v Planinskem vestniku 10/09.

Mojca Luštrek

NOVICE IN OBVESTILA

Zbor vodnikov 2009

V soboto 21. novembra 2009 je v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje na Igu potekal Zbor vodnikov PZS. Pred zborom je predsednik PZS Franci Ekar prvič podelil najvišja priznanja, ki jih podeljuje Vodniška komisija, in sicer priznanja za 30-letno delo na področju vodništva z nazivom Častni vodnik in priznanja za 25-letno delo na področju vodništva Zaslužni vodnik. 12 vodnikov PZS je prejelo priznanje Častni vodnik, 28 vodnikov PZS pa priznanje Zaslužni vodnik.

Indok PZS

Ptujski planinec Nikola Vukotič in njegovih sto let

Lani smo se v našem društvu odločili, da naslov častnega člana podelimo dolgoletnemu zvestemu članu Niku Vukotiču ob njegovem 99. rojstnem dnevu. Že takrat smo bili prepričani, da nas bo vedno dobro razpoloženi Niko z vedrino pričakal v svojem novem stoletju, kjer se že nekaj mesecev kar dobro počuti.

Ni lahko desetkrat in več gledati v kamere ter izbirati pomembne besede, ko pa je v bistvu vse tako preprosto, pravi Niko. Verjeti je treba v tisto, kar delaš, in biti discipliniran. Treba je

Ptuj, 2008; Niko na svojem vsakodnevem sprehodu
FOTO: NIKO ŽURAJ

občudovati naravo in imeti oči odprte za lepoto.

Veliko modrega je povedal v teh letih, veliko spoznanj nam je 'natresel' na nepozabnih druženjih in izletih, na katerih smo se vsi veselili njegove vedrine in domislic. Ptujski planinci smo lahko ponosni na svojega starosta!

Našega stoletnika poznajo po vsej Sloveniji, saj je prinašal smeh in pozitivno energijo povsod, kamorkoli je zašel. Najlepše, kar lahko človek podari človeku, je prijazna beseda in širok nasmeh. Tega Niku ni nikdar zmanjkalo in zato je, po našem mnenju, dočakal tako častitljivo starost. Ko sem dobila nalogo, naj spregovorim o njegovem stoletnem življenju in delu, me je postalo kar malo strah. Kaj povedati o njem ljudem, ki ga poznajo že zelo dolgo, in tistim, ki so ga spoznali šele v zadnjih letih?

Vesela sem, da ga poznam vsaj tako dolgo, da lahko o njem povem veliko lepega in modrega iz njegovih planinskih izkušenj. Ko sem namreč med svojimi zapisi iskala življenjske modrosti, sem ugotovila, da je za vse nas Niko ena sama modrost s stoletnimi izkušnjami. Kdo lahko dá boljši nasvet za zdravo življenje, pri kom se lahko naučimo še kaj več? Postal je modrec in naš vzornik. Z načinom življenja, ki ga je dosledno in do skrajnosti disciplinirano uresničeval, se je lahko 'zgodila' njegova stoletnica.

Malo je tako krepkih stoletnikov, zato smo nanj tako ponosni. Vemo, da si je svoja častitljiva leta prigaral sam. Nikoli se ni izogibal težavam; z njimi se je znal spopadati tako, da so ga kaj naučile in ga napravile še močnejšega.

Koliko drobnih radosti se je nabralo, ko smo se srečevali, se obiskovali in načrtovali skupna planinska potepanja! Največ zaslug za dobro opravljen izlet je imel prav Niko, ki nas je povezoval s svojo dobro voljo in iskričnim pogledom. Vsako srečanje je bilo eno samo veselje, čeprav je vsakega izmed nas pestila kakšna težava. Tudi zdravstvena.

»Če ti kaj manjka, pojdi k zdravniku, jaz ti nisem doktor,« je rekel v šali in nas naučil, naj svojih skrbi ne prinašamo v družbo. Ko se srečamo, mora biti za udeležence veselje, ne pa naštevjanje težav, ki ne prizanašajo nikomur. Z vsakega druženja smo odhajali bogatejši, napolnjeni z njegovo vedrino in iskričnimi domislicami.

Takih srečanj je bilo zelo veliko. Ko sem na spletu prebrala sporočilo, da si vsak človek, ki ga srečaš, zasluži tvoj nasmeh, sem bila prepričana, da so to misel zapisali prav na podlagi Nikovih

izkušeni, kako postati stoletnik: tudi tako, da podarjaš prijazno besedo in nasmeh. Darilo, ki nič ne stane, a veliko pomeni ...

Ko ti en sam človek z veseljem zaupa, da si mu polepšal dan, tisti trenutek postane praznik. Tudi takšen čudodelnik je naš Niko! Glede na resnost življenja je vedno potreben nekdo, s katerim se lahko pošališ, pravi modrost.

Koliko pripovedi iz mladostnih let, koliko hrepenenja po mladostnih doživetij je še vedno čutiti v njem. Kako so se mu zasvetile oči, ko je pripovedoval o njih! Ali ni tudi to modrost, da mora človek izkoristiti dani trenutek in opraviti vse ob pravem času? Kajti šele tako lahko uživaš sadove svojega dela še v pozni starosti, saj imaš o čem premišljevati. Nikoli ga nisem slišala reči: »Žal mi je, ker nisem izkoristil dane priložnosti.«

Veliko modrosti in življenjske energije si je nabral v planinah. S svojim mentorjem in planinskim prijateljem Leom Planincem sta preplezala nešteto vrhov in se v Julijcih tudi kdaj zaplezala. Za človeka, doma iz ravninskega sveta, je bil to gotovo nov izziv. Od takrat je bil naš Niko predan gorskemu svetu in od takrat noben izlet ptujskih planincev ni minil brez njegove udeležbe. Zato je naš Niko tudi legenda planinskega društva Ptuj in nosilec plakete PZS.

Viktorija Dabič

Planinski tabor MDO Zasavja

Planinci PD Lisca Sevnica smo avgusta organizirali pohodni planinski tabor v poljskem delu Visokih in Zahodnih Tater. Tabora se je udeležilo 45 planincev iz enajstih društev. Osvojili smo več vrhov: Grzes (1653 m), tri Granate (2225 m, 2234 m in 2240 m) ter Rysy (2503 m); poleg tega pa še Babio goro (1750 m) v Beskidih ter Tri Korone (950 m) in Sokolico (747 m) v Pieninih.

Prepešali in doživeli smo kar šest lepih do 10 kilometrov dolgih dolin (Chocholowska, Koščielinska, Bystra, Jaworzynki, Gasienicowe, Suhey Wodey, Bialky, Rybieg potoka, Raztoky; soteska Krakow). Čudovita pokrajina s številnimi gorskimi jezeri (ogledali smo si jih sedem) nam bo ostala še dolgo v spominu kljub številnim domačim, predvsem mladim obiskovalcem na višku turistične sezone. Spoznali smo zgodovino, značilnosti in turistične znamenitosti pokrajine ter športno-turistično mesto Zakopane, na katerega smo gledali tudi s panoramske planote Gubalowke nad Zakopani. Veliko zanimivosti je povezanih z življenjem pokojnega papeža Janeza Pavla II. in drugimi znanimi osebnostmi.

Občudovali smo značilno leseno in zidano arhitekturo ter etnologijo tega predela. Obiskali smo najstarejši narodni park Pienine, se s splavi popeljali po reki Dunajec ter v obratni smeri prepešali apnenčasti greben z že omejenimi razglednimi vrhovi. Seveda nismo mogli mimo pokrajinskega središča Malopolske, lepo ohranjenega srednjeveškega mesta, in nekdanje državne prestolnice Krakowa. Ogledali smo si mestno središče, obiskali promenadno Florijansko ulico z mestnimi vrati, si ogledali nekdanji židovski geto Kazimirs z največjo sinagogo in se povzpeli na slikoviti grajski kompleks Wavel. Ogledali smo si čudovite umetnine v nekdanjem rudniku soli v 6 kilometrov oddaljeni vasi Wielitzka, ki slovi kot največja poljska turistična zanimivost. Ob vrnitvi domov smo se skozi rojstno mesto papeža Janeza Pavla II. zapeljali v Auschwitz, kjer smo si ogledali muzejski del medvojnega taborišča. Nastanjeni smo bili v motelu v turistični vasi Murzasichle, od Zakopanov oddaljeni približno 10 kilometrov.

Z nami sta bila dva lokalna planinska vodnika; pet dni je bil z nami na turah Jacek Plonczinski, sicer mag. geologije in dober poznavalec Julijskih Alp, tudi avtor vodnika po Julijcih v poljščini, vodnik Stanislaw Apostol pa je bil z nami dva dni. Obema smo zelo hvaležni. Za napotke, pomoč in kontakte smo izredno hvaležni tudi g. Piotru Skrzypcu v Sloveniji.

Janez Levstik

Tabor mladih planincev

Letošnji, že 11. skupni planinski tabor osnovnih šol iz Občine Škofja Loka je potekal od 1. do 4. julija 2009 v Domu na Komni. Za 25 mladih planincev smo skrbeli vodnica, mentorica in vodja tabora Ivanka Dolenc, vodnik Franjo

Koprek ter mentorice Zofija Kafol, Dana Mohar, Jerneja Bonča in Doris Kužel. Pri pripravi tabora sta sodelovala še predsednik PD Škofja Loka Jože Stanonik in Mateja Štojs Dolenc. Načrtovani program smo v štirih dneh v celoti izpeljali. Prvi dan smo se povzpeli od Koče pri Savici do Doma na Komni. Po kosilu smo se odpravili na planino Govnjač, od koder smo se oglasili na Radio Sora v Škofji Loki. Na planini smo si ogledali ostanke prve svetovne vojne, se poigrali na snežišču in občudovali raznovrstno planinsko cvetje. Ob poti nas je presenetil gad, ki je bil opozorilo, naj bomo previdni pri vsakem koraku, naj pogledamo, kam se primemo in kam sedemo.

Drugi dan smo se preko Bogatinskega sedla povzpeli na 2003 metrov visoko Lanževico. Vračali smo se preko Lepe Komne na izhodišče. Vzpon je potekal v lepem vremenu, po označeni kopni stezi, spustili pa smo se po snežišču. Za vse sta bila kepanje in drsanje po snegu sredi julija prav posebno doživetje. Po malici se je ulil dež in nas močil vse do Doma na Komni. Na radiatorjih smo posušili mokra oblačila in težko pričakovali nočno turo. V soju čelnih svetilk smo se od Doma na Komni podali do Koče pod Bogatinom ter se usmerili proti Sedmerim jezerom. Naš cilj je bila planina Razor, kjer smo ugasnili svetilke, prisluhnili glasovom narave in zapeli nekaj veselih planinskih pesmi. Naš povratek je potekal v tišini.

Tretji dan smo osvojili 1977 metrov visoki Bogatin in najvišjo točko letošnjega tabora, 2008 metrov visoki Mahavšček. Vračali smo se pod Vrhom Škrli čez Kser. Za spust na planino Govnjač smo izkoristili snežišče, ki nam je poestrilo turo. Zaključni večer je potekal v prijetnem vzdušju. Četrty dan smo se po brezpotju povzpeli na 1872 metrov visoki Srednji vrh. Vreme je bilo

sončno, z vrha pa čudovit razgled proti Krnskemu in Triglavskemu pogorju, na zeleno preprogo Komne in tja do Bohinjskega jezera. Opazovali smo planike, dišeči volčin, Clusijev svišč, alpski kosmatinec, košutnik ... Vse dni smo kar tekmovali, kdo si bo zapomnil več imen alpskega cvetja. Pri povratku čez Lepo Komno smo si ogledali še mrazišče, kjer so v letošnji zimi namerili rekordnih -49°C .

Čas med posameznimi turami smo zapolnili s predavanjem o prvi svetovni vojni, Bohinju in Triglavskem narodnem parku. Izvedli smo delavnice z naslovi Gibanje v gorah in planinski vozli, Rastlinstvo in živalstvo ter Prva pomoč. Na turah smo počitke izkoristili za opazovanje okolice, preučevanje planinskega cvetja, spoznavanje prve svetovne vojne. Pogovarjali smo se o planinskih poteh, vremenoslovju, opremi, varnosti. Posebno pozornost smo namenili medsebojnemu odnosom in prijetnemu vzdušju, mladi pa so v kvizu reševali vprašanja in pokazali pridobljeno praktično znanje v izdelovanju planinskih vozlov.

Ob zaključku smo udeleženci tabora pohvalili vse dejavnosti: ture, delavnice, družabni del, prijazno osebje v Domu na Komni in dobro hrano. V dolino smo se vrnili v prijetnem vzdušju, polni novih doživetij in notranje veliko bogatejši. Bili smo enotni: tabor je v celoti uspel. Bivanje v Zlatorogovem kraljestvu je bilo čudovito.

Ivanka Dolenc

Učenci OŠ Žiri v planinski šoli v naravi

Učitelj športne vzgoje Bogdan Erznožnik je od 23. do 25. septembra ob Krnskem jezeru in v njegovi okolici organiziral in vodil tridnevno planinsko šolo za učence 7. razreda. Čeprav je bil program šole podoben kot prejšnja

leta, je bila po mnenju vseh vodnikov in učiteljev to ena najboljših planinskih šol v naravi. K temu so poleg lepega vremena in manjšega števila otrok, kot je običajno (dva oddelka), pripomogli tudi učenci, ki so se izkazali pri hoji, plezanju, sodelovanju pri pouku, odnosu do hrane in izvedbi družabnih večerov, ki jih je popestril eden od učencev z igranjem na harmoniko. Vodnik in gorski reševalec Matjaž Rakušček je imel s seboj tudi svojega reševalnega psa, ki je bil deležen posebne pozornosti vseh udeležencev, še posebno, ko so med ostanki vojaških objektov na ravnici Za Lepočami opazovali vajo, kako zna pes iskati in pomagati reševalcem pri reševanju ponesrečencev v gorah ali v drugih okoljih. Pohvaliti je treba osebje v koči pri Krnskih jezerih. Tako lepo urejenih prostorov, čiste posode, posteljnine, dobre hrane in prijazne postrežbe v tej koči že dolgo ni bilo. Trije dnevi so bili pestri in so (pre)hitro minili. Spet je bilo treba v dolino Lepeno, kjer je že čakal avtobus za vožnjo ob Soči in Idrijci proti Žirem.

V hribih se vedno utrjujejo prijateljstvo, tovarištvo, zaupanje in veselje, ko uspe daljši pohod in vzpon na goro tudi posamezniku, ki je šibak in ne verjame v svoje sposobnosti, ki ni vajen hoditi v naravo. Prijetno je deliti navdušenje nad lepotami naših gora, ko otroci opazijo gamsa, svizca, planiko ali majhnega planinskega pupka. Učenci so zatrjevali, da se bodo še odpravljali v gore, saj so v planinski šoli spoznali veliko stvari, ki jih mora vedeti pravi planinec.

Marija Kokalj

Srečanje gorskih reševalcev veteranov

Kakor že zadnjih nekaj let je letos 20. novembra 2009 v gostilni Orel v Stahovici pri Kamniku potekalo srečanje gorskih reševalcev veteranov.

Tokratno prireditev je GRZS pomagal organizirati Janez Podjed, član Društva GRS Kamnik, udeležilo pa se je okrog 75 gorskih reševalcev.

V uradnem delu so se z minuto molka spomnili Tomaža Humarja in drugih preminulih članov v zadnjem letu. Navzoče je v imenu Društva GRS Kamnik pozdravil namestnik načelnika Jernej Lanišek, v imenu GRZS pa predsednik Miro Pogačar, ki je na kratko orisal delo in stanje v Zvezi ter načrte za prihodnost. V kulturnem delu sta sodelovala stara znanca kamniških prireditev, citrar Tomaž Plahutnik in baritonist Janez Majcenovič. Predsednik GRZS Pogačar je jubilatomo izročil spominsko darilo, knjigo dr. Jožeta Andlovica: Skozi sotesko druge svetovne vojne. Jubilanti so: Metod Humar, Janez Podjed, Hinko Poročnik, Boris Kofol, Anton Zadnikar, Davo Preisinger, Stanislav Rotar, Marko Butinar, Rajko Rojs, Martin Dolinšek (70 let), Herman Borovnik, Peter Keše, Jože Žvokelj, Gabrijel Prezelj, Miladin Ristič (75 let) ter Valentin Rezar, Slavo Jenko, Jože Drole, Erih Sirk in France Zupan (80 let). Sledilo je predavanje Franceta Malešiča: Zgodovina reševanja v gorah, po njem pa večerja, pri kateri so stari prijatelji obujali spomine na svoje delo pri gorski reševalni službi.

Irena Mušič Habjan

60 let Planinskega društva Nova Gorica

Skupaj z rastjo mesta Nova Gorica je raslo in svoje dejavnosti razvijalo tudi PD Nova Gorica. Ustanovni občni zbor je bil v osnovni šoli v Solkanu 10. aprila 1949. Že ob ustanovitvi je bilo več kakor 100 članov. Na prvem občnem zboru decembra istega leta pa je članstvo naraslo že na več kakor 300 članov. Danes je v PD Nova Gorica včlanjenih skoraj 900 ljubiteljev narave in gora, predvsem

FOTO: VLADIMIR HABJAN

iz Mestne občine Nova Gorica, občin Šempeter - Vrtojba, Miren - Kostanjevica in Renče - Vogrsko.

Začetki so bili skromni, a polni zanosa, navdušenja in zagnanosti. Skupaj z rastjo števila članov so se razvijale tudi dejavnosti – odseki v okviru društva: mladinski, alpinistični, vodniško-izletniški, odsek planinskih skupin, marčakjski in gospodarski odsek.

Pester program odsekov v zadnjem času predstavljamo v letnih brošurah. Društvo upravlja pet planinskih postojank: Dom dr. Klementa Juga v Lepeni, Dom pri Krnskih jezerih, Gomiščkovo zavetišče na Krnu; Stjenkova koča na Trstelju in gostišče Kekec nad Novo Gorico sta v najemu. Člani društva so vse od začetka koče obnavljali in izboljševali z namenom, da bi zagotovili čim boljše pogoje in oskrbo planincev. Treba je poudariti, da je bilo v šestdesetih letih opravljenega ogromno (prostovoljnega) dela na področju društvene in gospodarske dejavnosti. V jubilejnem letu smo pripravili več prireditve, s katerimi smo želeli primerno proslaviti naš jubilej. Največji oziroma za nas najpomembnejši dogodek je bila izdaja zbornika, ki je datumsko sovpadla s praznovanjem v Mestni občini Nova Gorica. Prva slovesnost ob praznovanju šestdesetletnice društva je bila slavnostni občni zbor 27. marca 2009. V kulturnem programu so sodelovali člani moškega pevskega zbora Provox, učenci Osnovne šole Frana Erjavca Nova Gorica in dramska skupina Kulturnega društva Grgar, ki je uprizorila skeč avtorja Rajka Slokarja z naslovom V planinski koči. S svojim obiskom so nas počastili predsednik PZS Franci Ekar, podžupanja Mestne občine Nova Gorica mag. Darinka Kozinc, predsednik MDO Posočja Gregor Rupnik in predstavniki planinskih društev, s katerimi najtesneje sodelujemo (Ajdovščina, Brda, Cerkno, Kobarid, Koper, Slovensko planinsko društvo Gorica, Podbrdo, Sežana, Tolmin in Trebnje). Namenili so nam prijazno besedo ob predstavljenih rezultatih našega dela in načrtih ter nas prijetno presenetili s prisrčnimi darilci. Podelili smo društvena priznanja in priznanja PZS, Terezika Srebrnič in Janko Žigon pa sta za 60-letno zvestobo društvu prejela posebno društveno priznanje. V zgodnjem poletju, 28. junija, smo v počastitev našega jubileja pripravili pohod na Krnska jezera. Zaradi neugodnega vremena se ga je žal udeležila le manjša skupina planincev. Omeniti velja, da je letos 8. julija minilo 25 let, odkar je bila koča pri Krnskih jezerih predana svojemu namenu.

Predsednica društva, Slava Katerina Murovec, se je v pozdravnih besedah pri Krnskih jezerih zahvalila vsem, ki so kakorkoli pomagali pri izgradnji in dograjevanju, zlasti pa še Cvetu Hvali in Toniju Zuchiatiju, ki sta bila ta dan na Jezerih. Po prihodu v dolino so pevci mešanega pevskega zbora Lipa iz Šempasa pred Domom v Lepeni z ubranim petjem zaključili prireditev. V petek, 4. septembra, smo novogoriški planinci z izdajo zbornika V gorah je modrost ter fotografsko razstavo Društvo skozi čas zaključili s prireditvami v sklopu praznovanja okrogle obletnice ustanovitve društva. Predstavitev zbornika je potekala v prostorih Goriške knjižnice Franceta Bevka. Zbornik so predstavili urednik profesor Rajko Slokar, predsednica društva in povezovalc Bogdan Žorž. Zanimanje novogoriških planincev je bilo precejšnje. Predstavitve so se udeležili tudi predstavniki sosednjih planinskih društev in PZS. Predstavitev je z glasbenimi vložki prijetno popestril Instrumentalni trio Vrabec. S svojo navzočnostjo in nagovorom je pravilno usmerjenost našega dela v prihodnje potrdil župan Mestne občine Nova Gorica, Mirko Brulc. PD Nova Gorica je za svoje dosedanje uspehe, ki slonijo predvsem na prostovoljnem delu, prejelo ob letošnjem prazniku MO Nove Gorice občinsko nagrado. Nagrada je vsem sedanjim, predvsem pa prejšnjim aktivnim članom društva zahvala za njihovo delo in vloženi trud. Zadovoljstvo in veselje ob opravljenem delu in prejeti nagradi pa je žal že v soboto 5.

Daniel Kopušar

1943–2008

V decembru nas je zapustil Daniel Kopušar - Dani, alpinist, gorski reševalec, dolgoletni planinski delavec, načelnik postaje GRS Celje, podpredsednik GRZS, prijatelj, tovariš v dobrem in slabem. Daniel Kopušar se je rodil leta 1943. Gore je začel spoznavati že kot srednješolec, med šaleške alpiniste in celjske gorske reševalce pa je prišel v šestdesetih letih ter se jim z vsem razpoložljivim časom zapisal za vse življenje. Med alpiniste je bil sprejet leta 1967, med gorske reševalce pa leta 1972. Z Danijem smo bili povezani desetletja: od prvih stikov z gorami, ko sem mu že na koncu 60. prvič 'ubrisal' pri sestopu z Ojstrice, preko Paklenice, Dolomitov, norveških gora, Pamirja do GRS, ki nas je povezala za zmeraj. Težka reševanja, turna smučanja in turnosmučarska tekmovanja, dirke, morje, tudi

septembra popoldan pretrgala kruta novica o nesreči naše dolgoletne planinke, članice društva, ki se je smrtno ponesrečila pri sestopu z gore z Monte Cristallo v Dolomitih, kamor je bil organiziran dvodnevni društveni izlet. Novogoriški planinci se zavedamo, da je društvo v tem času doseglo take razvojne uspehe, da smo jih dolžni tudi vnaprej negovati in ohranjati, obnavljati in vzdrževati; nekatere stvari bomo morali celo znova začeti, druge le kadrovske okrepiti, programom društvene dejavnosti pa dodajati nove vsebine.

Miranda Čotar

60 let Planinskega društva Gozd Martuljek

Pot organiziranega planinstva v Martuljku sega v leto 1949 in letos mineva šestdeset let od ustanovitve Planinskega društva Gozd Martuljek. V tem letu smo poleg rednih dejavnosti del dejavnosti društva namenili tudi počastitvi jubileja. Prva izmed aktivnosti v znamenju jubileja je bil vzpon na goro grških bogov – Olimp. Pod

poležavanje po savnah – povsod smo bili skupaj. Ob takih dogodkih se vedno znova sprašujem, zakaj je usoda tako krivična in kruta, tako dokončna. In vedno več prijateljev je tu, na teh pokopališčih: Janez, Bojan, Miha, Pavle, Romi ... Daniju se je zgodilo, ko se človek že umiri, utiri in upravičeno reče, da je imel srečo, da ga noben kamen, noben plaz, nobena stena ne čaka več, da bi mu prekinila življenjski tok. Naenkrat pa ni več nobene možnosti, ne stopinje, ne vrvi, ne oprimka, ne klina, ne prijatelja na vrvi, le ena sama izginjajoča svetloba. Zdi se mi, da bi želel marsikaj pozabiti, a te slike, ki smo jih skupaj doživljali in ki polnijo mojo dušo, ostajajo.

Ivč Kotnik

vodstvom gorskega vodnika Mitja Kovačiča iz Škofje Loke je dvanajst članov našega društva osvojilo vrhove Skalo (2866 m), Mitikas (2918 m) in Skolio (2912 m). Poleg vrhov Olimpa smo si ogledali še Meteor, najdbe preročišča Dodona in mesto Ioannina. Tako kakor pred desetimi leti je bila tudi letošnja osrednja slovesnost na dan državnosti, to je 25. junija 2009, v domu krajanov v Martuljku. Slavnostne akademije se je udeležilo preko 120 članov društva. Poleg slavnostnega govornika mag. Francija Ekarja so navzoče nagovorili tudi predsednica društva Oti Mertelj, predsednik PD Dovje-Mojstrana Miro Eržen in gospa Dušica Kunaver. V kulturnem programu so sodelovali mladi Rutarjani, mezosopranistka Melita Jelen in harmonikarica Marjana Komelj. Pod vodstvom Darinke Tarman so najmlajši prikazali nekaj plesov. Na harmoniki jih je spremljal Andrej Pintar, ki je ob koncu zaigral še eno 'ta poskočno'. Krajši povzetek pripovedke o Srebrnokrilcu, ki govori o prijateljstvu in ljubezni, človeškem pohlepu in tragičnih posledicah, so predstavili Nejc, Neža, Maks in Uroš pod vodstvom Cvetke Pavlovčič. Andrej Žemva je poskrbel za projekcijo slik gorske narave v kraljestvu Špika in Karavank. Učenci iz sosednjih osnovnih šol so skupaj z Marto Mertelj izdelali unikatne svinčnike.

Na slavnostni akademiji so bila podeljena priznanja PZS društvu in posameznikom ter jubilejna društvena priznanja za desetletno obdobje. Bronasti znak PZS sta prejeli Mojca Sluga in Sara Mertelj, srebrni znak Klemen Gričar in Ingo Robič, zlati znak pa Alojzij Hlebanja. Društvena priznanja so bila podeljena posameznikom in organizacijam, ki večinoma za svoj prispevek v društvu še niso prejeli priznanj PZS, njihovo delo pa je pomembno vplivalo na kakovostno delovanje društva. Vsak izmed dobitnikov priznanj je na svoj način in z večkratnimi prispevki dodal kamenček v mozaik delovanja in obstoja PD Gozd Martuljek.

O zgodovini društva je bilo veliko povedanega že ob praznovanju abrahama, ko je bila izdana knjižica Naših petdeset let. V letošnjem letu smo izdali novo publikacijo z naslovom Po sledeh rutarških planincev. V njej je prikazano delo društva v zadnjih desetih letih. Poleg kronoloških povzetkov so publikaciji dodani še literarni prispevki naših članov in pripoved o Srebrnokrilcu. To ljudsko pripoved nam je predstavil gospod France Malešič že leta 2006.

Po končani slovesnosti je sledil ogled fotografške razstave, ki je prikazovala dejavnost društva (izlete, delovne akcije, tekmovanja, pomembne dogodke). Največ fotografij, ki smo jih predstavili na razstavi, je v društveni arhiv prispeval pokojni Srečo Kozelj. Prijetno druženje smo ob zakuski zaključili v poznih večernih urah.

Poleg slavnostne akademije smo se 9. avgusta 2009 spomnili vseh tistih, ki so izgubili življenje v gorah. Mašo za vse ponesrečene in pokojne planince je pri Finžgarjevi kapeli v Jasenjah daroval gospod dr. Janez Gril.

Ostati in obstati 60 let je dragocenost, v katero je vtakano veliko prostega časa, prostovoljnega dela, idej in načrtov. Želimo si, da bi še naprej z veseljem hodili po sledeh rutarških planincev ter ohranjali tradicijo planinstva v Rutah in Srednjem Vrhu. Ko odkriješ, da so lepota, narava in neizbrisna doživetja dana tudi tebi, spoznaš, kako čudoviti so lahko občutki sreče in zadovoljstva tudi med drobnimi stvarmi.

Oti Mertelj

Slovenija na čelu mednarodne federacije vojaških gornikov - IFMS

V Chamonixu (Francija) je od 6. do 9. oktobra 2009 potekal XXIV. kongres IFMS (International Federation of Mountain Soldiers), mednarodne federacije vojaških gornikov. Na zasedanju generalne skupščine je bil za novega generalnega sekretarja federacije izvoljen brigadir mag. Bojan Pograjc.

Predsednik Združenja vojaških gornikov Slovenije, brigadir v pokojju Janez Kavar, pa je prevzel enoletno predsedovanje mednarodni federaciji. Slovenija bo junija 2010 na Bledu gostila XXV. jubilejni kongres IFMS, ki bo prvič v zgodovini obeh organizacij združen s 44. letnim srečanjem mednarodne zveze vojaških gorskih šol IAMMS (International Association of Military Mountain Schools). IFMS je bila ustanovljena leta 1985 na predlog vojaških veteranov gorskih enot ameriške 10. gorske divizije (10th Mountain Division) in nemških enot gorskih lovcev (Gebirgsjäger). Federacija združuje petsto tisoč članov, aktivnih vojakov in veteranov gorskih enot iz Avstrije, Francije, Italije, Nemčije, Poljske, Slovenije, Španije, Švice in ZDA. Slovenija je z Združenjem vojaških gornikov Slovenije članica federacije od leta 1999.

Janez Kavar

Sporočamo vam, da je na našem elektronskem naslovu pv@pzs.si v preteklih nekaj mesecih prišlo do tehnične napake, zato smo vaše prispevke prejeli s precejšnjo zamudo. Potrudili se bomo, da bodo čim prej objavljeni. Za nevšečnost se opravičujemo.

Uredništvo

Članarina v letu 2010

V planinskih društvih (PD) in Planinski zvezi Slovenije (PZS) imamo bogato razvito pohodništvo, izletništvo, planinske taborne, orientacijska tekmovanja, plezanje, turno smučanje, turno kolesarjenje, vzgojo strokovnih kadrov za vodenje, varstvo gorske narave, markiranje itd. Dejavnosti so prilagojene zanimanju in usposobljenosti vseh starostnih skupin.

Članstvo velja od 1. januarja do 31. januarja v naslednjem letu.

Priporočamo, da članstvo obnovite ali se včlanite že januarja. Tako boste članske ugodnosti koristili vse leto, vključno z januarjem naslednjega leta. Zagotovili si boste večjo varnost, pomoč v primeru nezgode in ugodnosti pri nakupu športne opreme s popusti pri pogodbenih partnerjih PZS.

Predlagana članarina za leto 2010 je enaka letošnji!

Planincem, ki so pogosto v planinah in gorah, še posebno aktivnim članom ter planinskim vodnikom, plezalcem, turnim kolesarjem, turnim smučarjem, markacistom, ... predlagamo A-članstvo. Ugodnosti iz zavarovanja A-člana za reševanje so deležni tudi partner in otroci do 18. leta starosti pod pogojem, da so člani PD.

Zavarovalnica GENERALI vam v sodelovanju s PZS nudi dodatno zavarovanje za kritje stroškov reševanja po vsem svetu. Sklene ga lahko član PD z eno od veljavnih članarin. Velja za odprave do 5000 m višine in trekinge do 6000 m višine, na smučiščih, za nesreče na vodi in prevoze do najbližje bolnišnice glede na kraj nezgode.

Več o ugodnostih, ki jih prinaša članstvo v planinski organizaciji si boste lahko prebrali v zgibankah PZS.

Kako poznamo naše gore?

KATERA GORA JE NA SLIKI?

Pravila naše igre smo objavili v januarski številki. Odgovore sprejemamo do **23. decembra**. Spletna trgovina **www.kibuba.com** tokrat za nagrado ponuja Gamaše Creek. Če boste odgovarjali po elektronski pošti, uporabite naslov **uganka@pzs.si**. Poslati nam morate popoln naslov in davčno številko.

REŠITEV IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE:

V novembrski številki je bila Skuta slikana s Kalške gore. Dobili smo 28 pravih odgovorov, napačnega odgovora ni bilo. Žreb je nagrado, hlače Seamless, ki jih prispeva **www.kibuba.com**, podelil Alenki Pipan iz Kranja.

Andrej Stritar

KIBUBA
PUSTOLOVŠČINA NA OBZORJU
WWW.KIBUBA.COM

FOTO: JURIJ SENEČNIK

Planinski vestnik

2009

109. letnik

Urednik Vladimir Habjan
Ljubljana, 2009
Založnik: Planinska zveza Slovenije

Vsebina je razdeljena na posamezne teme. Znotraj tem je kazalo urejeno po avtorjih, nato pa po naslovih.

Uvodniki, razmišljanja	Številka/stran		
Bradeško, Marjan: Kakšen vonj ima megla?	1/1	- Fotografija pove več kot besede	9/15
- 'Krave so asfalt požrle'	8/1	- Ivan Kotnik: Everest je samo eden	5/16
- Na meji zdrsa	2/52	- Slikam vse, kar me prevzame	9/12
- Tri minute za čisto pot	12/47	- Za prostčasne dejavnosti ni več toliko časa	12/57
Gorišek, Gorazd: Ali je kaj trden stolp?	10/42	Horvat, Tina: Večina obiskovalcev gora si želi miru	12/62
Habjan, Vladimir: Na lov za sposobnimi kadri	7/1	- Luštrek, Mojca: Živeti v Alpah je privilegij	10/70
- 'Planinski vestnik je pravzaprav društveno glasilo		Musič, Irena: Gore me presenetijo s pravljničnim trenutkom	9/21
Planinske zveze!	10/1	- Sem vzdržljiva, volje mi ne zmanjka	3/52
- Težave tiskanih medijev	2/1	- Stane Simšič - dobitnik Bloudkove plakete za leto 2008	4/40
- Vizija	12/1	- Vrлина alpinista je, da je duhoven človek	7/65
- Zakaj se ta klin maje?	6/1	Pate, Mateja: Andrej Štremfelj: Mogoče sva bila malo	
Luštrek, Mojca: Knafelca v pravopis!	6/16	presenečena, ker sva prišla na vrh	5/10
- Priročnik za markaciste v rokah (zaintereserane)		- Stipe Božič: Težkih stvari se niti ne spominjam	5/14
nestrokovnjakinje	6/14	- 'Večina vodnikov na Everest je vrhunskih alpinistov'	8/4
Ocvirk, Robi: Klopca na Nanosu, Kugajev Jule in učni načrt	7/8	Pevec, Emil: Želje za novo leto	12/50
Pate, Mateja: Bolje pozno kot nikoli?	5/1	Prelc, Špela: Alpska konvencija mora postati prepoznavna	5/25
- Moč volje	4/1	Steinbuch, Mire: 'Nesreča mi je v nekem smislu rešila življenje'	5/66
- O pastirjih in vlečnih konjih	11/1	- Tacer, Aleš: Gorski vodnik svoje znanje prenaša naprej	8/12
- Vsaka baldorija se enkrat konča	6/73	- Izpolni, kar si izpolniti dožlan!	1/62
Peršolja, Borut: Sebičnost v gorah (in dolini)	1/26	Tovšak, Slavica: Adi Vidmajer - dobitnik Bloudkove	
Podgornik, Peter: Začetek in konec neke zgodbe	8/90	nagrade iz planinskih vrst	3/24
Pungerčič, Brina: Konec pisanega sveta in Doline miru?	7/80	Reportaže, potopisi, opisi gora	Številka/stran
Stritar, Andrej: Klub omejenih ljudi	3/1	Anderle, Aljaž: Koristne informacije - Kanada	12/73
- Stolp in mi	9/1	- Škotska - informacije	4/65
Škarja, Tone: Everest - Aleš Kunaver - Šola Nepal	3/20	Bandelj, Andrej: Ogenj in led gora pod Južnim križem	1/48
Škodič, Dušan: Helikopterska reševanja vse		Bogataj, Valentin: Kravji vrh / Kuhberg, 2024 m (informacije)	11/39
do vrha Everesta?	12/22	Bradeško, Marjan: Od mogočnih sekvoj do modrookega bisera	8/66
- Odmev pretekle divjine	8/32	Brišar, Lado: Čez Malo Mežaklo na Kisovec	4pr/10
- Planinska samozaščita na izpitu	5/46	- Čez Obranco	4pr/9
Štebe, Miro: Novi časi za vodnike	8/28	- Dostopi	4pr/3
Tomše, Tone: Ko izgine planinska pot	3/30	- Iz Kurje vasi čez Zakop na Planinski vrh	4pr/14
- Souporaba gorskega prostora	6/11	- Iz Kurje vasi na Škrbino	4pr/15
Intervjuji	Številka/stran	- Kraljevska etapa - prečenje Mežakle	4pr/20
Bradeško, Marjan: Najlepša je jesen, ko se vse umiri	9/18	- Literatura in zemljevidi	4pr/2
Čufar, Martina: Klemen Bečan: Take it easy	2/15	- Mežakla	4pr/1
- Maja Vidmar: Naša sem pravi pristop	2/12	- Mimo Poljanske babe na Planinski vrh	4pr/16
- Mina Markovič: Moja prednost je velika moč	2/17	- Običajna pot iz Mojstrane	4pr/3
- Natalija Gros: Chalk & Chocolate	2/20	- Od Gogala v Žgornji Radovni	4pr/7
- 'Plezanje nas ohranja mlade v srcu'	9/58	- S kolesom okrog Mežakle	4pr/22
- 'Potrebujem pritisak, da učinkovito živim!'	6/68	- S kolesom po Mežakli	4pr/24
Čujež, Manca: 'Če se nečemu res posvetiš,		- Skozi Zadnjo dolino	4pr/5
lahko dosežeš skoraj nemogoče!'	7/70	- Z Novakovega rovta	4pr/4
- 'Motivacija je gonilo vsega'	11/66	Dornik, Aljoša: Alahova gora - Musala (2925 m)	7/53
Gradišar, Cirila: Tone Progar - dobitnik dveh odličij	5/59	- Rila - osnovne informacije	7/54
Habjan, Vladimir: Dušan Podbevšek: Žal ni bilo druge		Eržen, Miro: In vendar gre naprej...	3/26
možnosti za vrh	5/18	Frantar, Peter; Robič, Mojca: Preobrazba	1/31
- Edini umetnik je narava	9/9	Gartner, Gregor: Hochstadel (2680 m)	5/61
		- Kepa/Mittagskogel, 2145 m - informacije	6/54

- Lienzki Dolomiti in Hochstadel - info	5/63
Gosar, Andrej: Table Mountain	11/48
- Table Mountain, 1088 m (informacije)	11/50
Gradnik, Elizabeta: Aleševa šola za nepalske gorske vodnike	1/22
Grmovšek, Andrej: Taghia, Visoki Atlas - informacije	8/89
Grogl, Silva: Bolezen ni ovira, da uresničiš sanje	8/62
Habjan, Vladimir: Kalški Greben, 2224 m (informacije)	10/62
- Monte Duranno, 2668 m	9/48
- Monte Rosa	10/22
- Monte Rosa, 4634 m (informacije)	10/24
- Neznani pristop na znano goro	10/60
Hrovat, Tomaž: Latschur (2236 m), skupina Latschur	1/60
- Reiterkarspitze (2421 m), Karnijske Alpe	3/50
- Strasskopf (2401 m), skupina Schober	2/64
- Kreuzeck (2701 m), skupina Kreuzeck	4/52
- Toblacher Hochhorn, 2623 m (informacije)	12/55
- Toblacher Hochhorn, skupina Villgraten	12/55
Ikanović, Maja: Prepevedane lepote Bosne in Hercegovine	7/32
Jakofčič, Tomaž: Grandes Jorasses	10/20
- Grandes Jorasses, 4208 m (informacije)	10/21
- Tri Cine	10/14
- Tri Cine, 2999 m (informacije)	10/15
Kavar, Janez: IFMS (International Federation of Mountain Soldiers)	9/33
- S Švicarji na Belli Toli	9/32
Klinar, Petra: Izgubljeni svet v Venezueli	1/44
Kosi, Peter: Ščah, 288 m (informacije)	11/40
Krejan, Marta: 'Strah me pa nikoli ni bilo!'	10/84
Kržišnik, Leopold: Informacije - Porezen	8/51
Kumer, Tomaž: Informacije - Planinska pot Muta	11/24
- Krožna planinska pot Muta	11/19
Lenarčič, Matevž: Alpe - kot jih vidijo ptice	4/22
Leskošek, Tina: Majorca - informacije	5/76
Ličen, Metod: Informacije - Presanella	7/52
- Presanella - kraljica Trenta	7/50
Luštrek, Mojca: Na prvo turo kar po svojem zemljevidu	3/12
Mašera, Andrej: Eiger	10/11
- Eiger, 3970 m (informacije)	10/13
- Izbor 10 'naj' vrhov v Alpah	4/46
- Matterhorn	10/5
- Matterhorn, 4478 m (informacije)	10/6
- Monte Cridola, 2581 m	2/56
- Veni, vidi, vici	2/72
- Weissshorn	10/27
- Weissshorn, 4506 m (informacije)	10/28
Mihelič, Jože: Botanična pot pod Črno prstjo	8/41
Musič Habjan, Irena: Slovo od Tomaža Humarja	12/21
Musič, Irena: Grossglockner	10/8
- Grossglockner, 3798 m (informacije)	10/9
- Watzmann	10/18
- Watzmann, 2713 m (informacije)	10/19
Pate, Mateja: Great Walks	11/47
- Informacije o opisanih izletih - Mueller Hut, Ben Lomond	11/44
- Pohodništvo v Novi Zelandiji	11/46
- Zeleno, ki te ljubim zeleno?	11/42
Pavlovič, Vesna: Ailefroide (informacije)	11/80
- Avstralija - informacije	5/72
Pavšek, Miha; Vertačnik, Gregor: Vsakega malo z ocvirki	1/28
- Zima, kot se spodobi	4/33
- Zimski začetek - poletni konec	7/45
- Slab začetek - dober konec	10/50
Peternel, Mitja: Breithorn, 4164 m (informacije)	11/52
- Gaishoerndl, 2615 m, Kreuzspitze, 2624 m (skupina Defreggengebirge) - informacije	11/54
- Za srce in dušo	11/51
Pogačnik, Vid: Grintovec, 2558 m (informacije)	12/54
- Grintovec, turni smuk v Suhi dol	12/53

- Javor in Lopič	5/32
Rovšček, Žarko: SPD Trst - zgodovinsko poslanstvo na zahodnih okopih	3/4
Senegačnik, Jurij: Moldoveanu - praktične informacije	4/32
- Psiloritis	10/57
- Psiloritis, 2456 m (informacije)	10/59
Steinbuch, Mire: Grossglockner, 3798 m	4/71
Stritar, Andrej: Civetta	10/25
- Civetta, 3220 m (informacije)	10/26
- Cuel de la Baretta, 1522 m (informacije)	11/59
- Kako poznamo naše gore?	9/80, 4/80, 12/88, 6/92, 7/96, 11/96, 3/96, 2/96, 1/96, 5/96
- Kateri so naj v Alpah	10/4
- Mont Blanc	10/16
- Mont Blanc, 4810 m (informacije)	10/17
- Roraima	1/47
- Šinovec (Monte Sciuaz), 1999 m - informacije	8/80
- Žrd, 2324 m	4/51
Stritar, Mojca: Osrednji Čile - informacije	6/52
- Pequeno Alpamayo in Piramide Blanca v Cordillera Real - informacije	8/73
- Podaljšani vikend med petticočaki	8/70
Škarja, Tone: Bosanski Tibet	12/39
- Po 30 letih k Everestu	6/28
Škodič, Dušan: Klek, 1182 m (informacije)	10/56
Škrjanec, Stane: Monfalcon di Forni, 2453 m	9/52
Špacapan, Polona: Avantura se začne	2/40
Štrukelj, Marjeta: Terza Media	5/38
Tomazin, Izток: Prvi tečaj gorskega reševanja in urgentne medicine v Nepal	7/25
Tomše, Tone: Kam vodijo naše poti?	2/24
Tovšak, Slavica: Podeljena najvišja priznanja Planinske zveze Slovenije	1/18
Trošt, Andrej: Finale Ligure - informacije	7/79
- Hochalmspitze - informacije	2/62
- Hochalmspitze, 3360 m	2/60
- Izmerili rekordni mrz na Komni	2/32
- Športno plezanje na italijanski rivieri	7/78
- Šumeče vode Bohorja	9/24
Vošank, Milan: Ujeta v pajkovi mreži	12/42
Vujišić, Vlado: Maglič, 2388 m	6/56
- Maglič, 2388 m - informacije	6/60
Wraber, Tone: Dr. Viktor Vovk - 40 let po smrti	1/20
Zgaga, Olga: Peter Podgornik gost PD Podbrdo	1/94
Zorman, Tadej: Po ōtzijskih poteh	3/48

Alpinizem

Številka/stran

- Slovenci na Everestu	5/20
Anderle, Aljaž: Lep in glasn	3/72
- Vrnitev k izviru	12/68
Aničin, Aleksandar: Dan kot iz pravljice	12/74
Bernard, Nina: Ašenbrenerjeva preizkušnja	11/76
- Kavkaški utrinki	3/78
Breskvar, Mojca: Balvansko plezanje	4/67
Česen, Nejc: V odličnem granitu Pakistana	2/78
Čufar, Martina: Asja Gosar - četrta mušketirka	9/70
- Dvajset let mastra v Serre Chevalieru	9/63
- Naši mladinci spet na stopničkah	10/87
- S slovenskega dežja v sardinsko pravljičo	6/74
Debevec, Tadej: Starševstvo po plezanju in plezanje po starševstvu	9/65
Golob, Urban: Himalaja pozimi - Makalu	3/86
- Jobo Rinjang	6/83
- Kljub vsemu odlični vzponi v Himalaji	12/78
- Naval na Čo Oju	11/87, 10/91
- Nova smer Čo Oju	7/83

- O najuspešnejših himalajkah	7/83	- Prvi slapovi	1/86
- Prosto čez Eiger	11/87, 10/91	- Raduha	4/72
- Prosto čez Salathe v 8 urah in pol	7/84	- Rušica	11/87
- Riccardo Cassin	9/71	- Rzenik	11/86
- Sezona v Karakorumu	11/88, 10/92	- Savica	3/84
- Solo vzpon v Južni Anapurni	6/84	- Skuta	7/82
- Spet Ueli Steck	7/84	- Slapovi v Dolomitih	3/85
- Trinajst osemtisočakov za Korejko	9/70	- Slapovi v Loški steni	4/72
- Troillet - Matterhorn	9/70	- Slapovi v Sottogudi	4/73
- Ueli Steck: Grandes Jorasses in Matterhorn	3/86	- Steber Rinke	4/72
- Zlati cepin	6/83	- Šite	8/92
Grmovšek, Andrej: Taghia	8/85	- Športno plezanje	2/89
- Zeleno belo - Grenlandija	1/80	- Tamar	9/67
Humar, Metod: Moje prvo leto potepanja po gorah	10/75	- Tradicionalno plezanje v Pembroku	8/92
Jakofčič, Tomaž: 8c za alpinista	4/72	- Travnik in Ojstrica	9/69
- AC/DC	3/84	- V Alpah	2/89
- Aktivni Štajerci	8/93	- V dolini Cogne	3/84
- Akutno plezanje	10/90	- V Dolomitih	9/68
- Alpinistično smučanje	7/82	- V glavnem južne stene	8/92
- Ameriške sanje	11/87	- V gorah	12/78
- AO Domžale v plezališčih	12/77	- V najtežjih miksih	4/72
- Čopov steber	10/90	- V Raduhi	2/89
- Črni graben	3/85	- Val di Landro	2/89
- Črno na belem	10/90	- Via Italia	9/69
- Dolge plezarije	10/90	- Vrh nad skrbino	11/86
- Dolomiti	8/92	- Za Miho	11/86
- Dolomitska serija	9/70	- Zadnjica	9/67
- Družine, alpinizem in Dolomiti	9/69	- Zeleni vir	3/84
- Dryland	3/85	- Zimske smeri	2/89
- Erikova poletna sezona	1/86	Jamnik, Robi: Balvani	5/81
- Grintovec	2/89	- Balvani	7/83
- Hrvaški led	2/89	- Balvanisti	6/82
- Inozemstvo	7/82	- Malo mešano	6/82
- Iz domačih logov	4/72	- Na domači sceni	4/73
- Iz Mišje peči	1/86	- Od tod in tam	4/73
- Jesenska Jerebica	11/86	- Pregled januarskih in februarskih vzponov	3/85
- Jesenski utrinki	12/77	- Športne smeri	7/83
- Kalymnos	12/78	- Tekmovanja	4/73, 5/80, 7/82, 6/82
- Kandersteg	2/89	- V medijih	5/81
- Kanin	10/91	- V skali	5/80
- Klub 8a	7/82	Kavzar, Borut: Prerez sezone 2008 mladinske	
- Lev nad Zermatom	3/85	reprezentance v športnem plezanju	2/23
- Logarska dolina	2/89	Knez, Franček: Ožarjeni kamen - odlomek iz knjige	2/35
- Martina se vrača	8/92	Kokalj, Andrej: Zgodovina športnega plezanja v Sloveniji	2/4
- Moulin Rouge	10/91	Koren, Dejan: Maroko 2009	12/78
- Na primorski strani Julijcev	3/84	- Nora linija Supercanaleta	3/76
- Nad Krmo	11/86	Krejan, Marta: Ledno kraljestvo Koroške	2/86
- Nad Ogulinom	4/73	Leskošek, Tina: Pobeg na sonce	5/74
- Nekaj tudi iz gora	1/86	- V čarobno divjem svetu nad Sočo	1/14
- Never give up	9/69	Mežnar, Petar: 12. memorial Janeza Jegliča - Johana	11/87
- Norčki	9/68	Mežnar, Peter: Alpe	5/78
- Nova smer v Krnu	3/84	- Borova peč v Dolžanovi soteski	6/82
- Nova smer v Planici	4/72	- Dobri prosti vzponi	6/81
- Nove smeri v Julijcih	12/77	- Košuta, Veliki vrh	6/82
- Novo v Martuljku	11/87	- Mangartski Vršiči	6/82
- Novo v naših stenah	10/90	- Mrzle vode	5/79
- Novo v Velikem vrhu	4/72	- No Siesta	5/77
- Novo v Zadnji Trenti	10/90	- Paklenica	5/78
- Odlična serija Luke Krajnca	3/84	- Paklenica	6/81
- Ojstrica	8/92	- Spust s Palca	5/78
- Paklenica	12/77	- Tabor v Chamonixu	5/79
- Polni zalet	7/82	- Zadnji slapovi	5/78
- Pomladni vzponi	7/82	- Zadnji zimski vzponi	5/77
- Ponovno Matterhorn	4/72	Mihalič, Roman: Moji prvi koraki	6/79
- Ponovno v akciji	1/86	Mihelič, Joža: Neznani vrhunski alpinisti med nami	11/82
- Primorski Juljci	9/67	Miškovič, Dejan: Mustagh Tower - ledeni stolp	
		in izgubljena magija	1/74

Nastran, Vanja: V strminah nad planšarijami	3/82
Pahor, Brane: Praznična Slovenska	6/42
Pate, Mateja: Osapske štorije	7/73
- Slovenci v reviji American Alpine Journal 2008	2/89
- Tri desetletja Zahodnega grebena Everesta	5/4
- Za uvod	2/4
- Zaključek državnega prvenstva v športnem plezanju	1/86
- Zaključek svetovnega pokala v športnem plezanju	12/78
Pavlovič, Vesna: Družinsko plezanje v Ailefroide	11/78
- Plezanje "tam spodaj"	5/69
Pečjak, Andrej: Končan Svetovni in Slovenski pokal	3/68
Prezelj, Marko: Bhagirathi 2009	11/70
Rutar, Iztok: Belesanje - spominska smer Sama Trošta	1/10
Steinbuch, Mire: Slavna klasika v Velikem Kleku	4/69
Šalamon, Magda: Vrh brez milosti	8/59
Šerkezi, Matjaž: Grape	1/4
Škarja, Tone: Bolj smo se bližali vrhu, bolj se nas je gora branila	5/6
- Japanese alpine news	8/93
Škrjanec, Stane: Zimska Ojstrica	6/47
Šumrada, Bor: V iskanju devic Nebeškega gorovja	2/82
- Veliki vrh nad Jezerskim	11/84

Naravovarstvo

Številka/stran

Brišar, Lado: Gogalova lipa	4pr/7
Frajman, Božo: Negativni vpliv rastlinskih in živalskih vrst	2/66
Klenovšek, Dušan: Božanski cvetovi	7/63
- Mačja ušesa	4/54
- Plahi vitezi	11/61
- Planinski pupek	5/64
- Tisočletna sopotnica človeka	10/66
- V pozni jeseni jo lažje opazimo	12/56
- Velikonočnica	3/66
- Visokogorski zračni akrobati	9/42
- Zavarovane rastline v Sloveniji	1/66
- Zvončki in kronce	2/70
Klenovšek, Dušan; Vernik, Martin: En rogat, drugi sinje moder	6/61
Kus Veenvliet, Jana: Ne vmešavajmo se v naravo!	3/62
Leskošek, Tina; Breclj, Anton: Spomladi čisto, poleti cvetove	9/37
Naprudnik, Milan: Alpska konvencija in njena severna stena	10/63
Preč, Špela: Alpska konvencija	5/21
Stritar, Andrej: Napredek v gorah	7/94
- Prijaznost!	8/96
- Sebičnost!	7/94
Tekavčič, Rudi: Spoznavanje ptičjega sveta Himalaje	7/35
Zupanc, Barbara: Krajinjski park Ljubljansko barje	4/56

Zgodovina

Številka/stran

Bradeško, Marjan: Kaj skrivajo nedrja Zemlje?	11/4
Ekar, Franc: O zgodovini našega planinstva	5/26
Furjan, Izidor: 150 let od rojstva Alojza Knafelca	6/4
Kocutar, Stane: Rudolf Bajura, pisec prvih	8/16
turističnih vodnikov	8/16
Pečenko, Santo: Pohod na Triglav	10/36
Poličnik, Tomaž: Odkup Okrešlja	4/17
Remic, Jana: Rudarstvo v dolini Jezernice	11/5
Rovšček, Žarko: 'Klicarji glasni smo gora ...'	6/22
Tomše, Tone: Del problematike vzdrževanja planinskih poti	6/7
Wraber, Tone: 125 let organiziranega	2/30
italijanskega planinstva v Gorici	2/30
Zgaga, Olga: Ivan Anderle - Rejček, srčni mož iz Podbrda	9/34
- Kako smo gradili kočjo na Črni prsti	10/30

Doživetja z gora

Številka/stran

Anderle, Aljaž: Mokrotna belina z vetrom	4/61
Aničin, Aleksandar: Z očijem na Mont Blanc	1/40
Bogataj, Valentin: Krav pa nikjer	11/38

Bokal, Milka: Bo življenje v vaseh pod Ratitovcem?	9/27
- Megleno popraznično jutro	2/39
Bradeško, Marjan: Bos na Triglav	11/25
- Moja pot na planino	5/43
Čač, Vladimir: Amfiteater	7/13
Čujež, Manca: Dobrega četrta stoletja pod platneno streho	11/34
- Poljub Sonca pod Koroško Rinko	7/29
Dimitrov, Pavel: Ples pajčolana	3/42
Dornik, Herman: Strah ima velike oči	8/43
Gartner, Gregor: Najlepši dostop na vrh	6/53
Gorišek, Gorazd: Na zahodnem karavanskem grebenu	7/20
- Poldanovec	1/34
- Vzhodni zleb (Pomladni cvet)	3/46
Gosar, Andrej: Prečenje Loške stene je lahko tudi prijetno	8/25
Gril, Janez: Zimsko jutro	3/37
Habjan, Vladimir: V mokrem in megli je teže	8/20
Kolenc, Olga: Visoki Atlas - Maroko	8/74
- Zlatorogovi vrtovi	5/54
Kosi, Peter: Ščah	11/40
Kostanjevič, Nada: Ciklame, krvave ciklame	7/30
- Doživetja vztrajne štoparke	8/37
Krnič, Edo: Po zimskih gorah	4/26
Kržišnik, Leopold: Na Porezen malce drugače, drugič	8/48
Lavrič, Božidar: Vrhovi prijateljstva, Cime dell Amicizia,	4/42
Gipfel der Freundschaft	4/42
Leskošek, Tina: 'Delo na višini'	11/15
Lipušič, Janja: Potepanje po Visokih Turah	8/53
- Zeleni hribi nad belim jezerom	4/27
Luštrek, Mojca: Kolikor hodcev, toliko poti	11/33
Mihorič, Alenka: Rože v peskih	10/46
Mislej, Joško: Pogled na gore in z gora	12/30
Mušič, Irena: Monte Duranno, gora z razgledom	9/44
Podovšovnik, Uroš: Uršlja gora	12/48
Prelovšek, Uroš: Monte Cevedale in Köllkuppe	1/54
(Cima Marmotta)	1/54
Rečer, Špela: Ko prijazna gora nad Sočo pokaže zobe	2/48
Remic, Jana: Med kapljicami	5/50
Senegačnik, Jurij: Moldoveanu	4/30
Stritar, Andrej: Jesenska lepota med Režijo in Reklanico	4/48
- Kako smo iskali Semide dei Agnei	11/56
- Šinovec ni več prepevedana gora	8/78
Stritar, Mojca: Vprašanje smisla	6/50
Stritar, Rok: Kosmato srečanje na Durmitorju	1/39
Škodič, Dušan: Kam so odletele naše coprnice?	10/53
- Nož	3/34
- Predor	4/14
- Rapalka	11/28
- Vajenec	6/18
Škrjanec, Stane: Izpolnjena srčna želja	3/44
- Krnička gora nad Matkovim kotom	1/37
- Malo znani lepote furlanskih Dolomitov	9/49
Štrukelj, Marjeta: Sam	9/30
Štucin, Sara: Vodna dogodivščina v Dolomitih	7/38
Temelj, Franc: Čez Dedca in babo	1/38
Terpin, Rafael: Na Sveto goro	3/38
- Nad Zalo	7/22
- Posebna čez Kočevše	12/37
- Z Lokvarskega griča k sv. Ivanu v Šebreljah	6/38
Žvokelj, Jože: Srečanje z medvedom	7/18

Oprema

Številka/stran

- Bushnell 'Back Track'	8/40
Anderle, Aljaž: Na suhem in toplem	3/58
Bele, Jani: Nekaj napotkov za gibanje v gorah	7/95
- Samovarovalni komplet	4/8
Debevec, Tadej: Kaj storiti, da nas v Alpah	7/56
ne bo bolela glava?	7/56

Hladnik, Jurij: Hitro, preprosto, ekološko	6/65	- Pregled aktivnosti komisij PZS (KA, KŠP, KOTG, KTTS)	6/86
Krebs, Andreja: Se gibljete v naravi?	12/66	- Vetroven in množičen praznik	7/4
Lešnik, Arnold: Udobje je na prvem mestu	10/67	Škerbinek, Danilo: Je UIAA na razpotju ali že mimo njega?	7/43
- Ukrotimo mraz	11/63	Tovaš, Slavica: Pestro delo Komisije za gorsko popotništvo	3/89
- Varno na pot	2/44	- Utrinki iz planinskih društev in koč	12/23
- Za lahkotnejši korak	9/54	- Visok jubilej 'Hrvaškega planinarja'	4/45
Naglost, Oton: Fotografiranje v gorah	9/4	Vončina, Anka: Usposabljanja za varuhe gorske narave	11/92
Pavšek, Miha: Posodobitev in nadgradnja spletnega portala meteo.arso.gov.si	7/49	Vranci, Jerca: Utrinki z zbora mladinskih odsekov	12/45
Pečjak, Andrej: Ledni vijaki	1/70	Imenoslovje	Številka/stran
Šerkezi, Matjaž: Bushnell Back Track	5/93	Pate, Mateja: Pasti plezalskega izražanja	3/80
- Naš recept	4/13	Steinbuch, Mire: Angleško-slovenski plezalski slovarček	9pr/1
- Ne preveč francoska čebulna juha	3/57	Pisma bralcev	Številka/stran
- Nekaj pravil obnašanja v gorah pozimi	3/57	Dolinar, Brane; Rudman, Robert: O Gorjanskih skratih	7/85
- Novost	4/13	Grego, Milan: Jesenska lepota med Rezijo in Rekanico	7/84
- Novost	6/67	Gričar, Klemen: Neprimerno opremljeni na Mont Blancu	9/71
- Opozorilo: dereze žabice	2/55	Iskra Kranj, PD: Cesta na Potoško goro? Ne, hvala!	2/90
- Opozorilo: ledenke	2/55	Kostanjevec, Nada: O Kleku	11/88
- Pomen kvalitetne zaščite oči	8/82	Koželj Stepic, Marinka: K članki Novi časi za vodnike	9/72
- Poškodbe vrvi, nasvet	1/9	Mihelič, Jože: Informacijska tabla TNP	1/87
- Temperatura, višina, veter in občutek mraza	4/80	Mrakar, Janko: Zima je mrha	2/90
- UIAA varnostni standard za zavorne naprave	8/84	- Zima staršev in dedov tudi drugače	3/87
- V gore s čelado	6/63	Stritar, Andrej: Al' prav se reče Žrd ali Sart?	8/94
- V gore s primernimi čevlji	7/60	Strmšek, Boris: Triglav - vse bolj sramota namesto gora simbol	9/72
Tomazin, Iztok: Kačji ugriz v gorskem svetu	4/4	Taler, Luka: Še o Šinovcu	9/73
Pripovedke, anekdote, šale	Številka/stran	Weber, Ivan: Gorsko društvo Triglavski prijatelji	3/87
Kavšak, Tanja; Ježovnik, Darja; Pukart, Nika: Recept kako dobiti mladega planinca	11/37	Zupan, Ciril: Kako na goro Monte Ciesio	7/84
Škodič, Dušan: Čas glavne prošnje	5/28	Planinska literatura, kultura	Številka/stran
Pesmi, aforizmi	Številka/stran	Bradeško, Marjan: Botanika na Kranjskem	3/88
Jemec, Samo: S Sorških kali do Črne prsti	2/96	- Brez ledenih viharjev	11/88
Mihorič, Alenka: Alpski zvonček	7/81	- Gruh	12/79
- Belo cvetje na gori	7/59	- Idrijsko-cerkljanska kača	6/84
- Iskanje večnosti	12/21	- Iskrenost - osmič	7/86
- Kamniške murke	7/24	- Iz ptičje perspektive	7/87
- Kraški rob	5/49	- Kjer je Krpan (menda) tovoril sol	8/95
Šalomon, Magda: Bela stena	12/21	- Moje planinstvo	2/91
Štirn, Slavica: Jutranja zarja	11/62	- Naslednjih 76	5/83
- Na Boču	11/62	- Pesniški poklon gori	6/84
Tacer, Aleš: Na vrhu stojim	5/49	- Slovenska planinska pot po angleško	9/73
- Prijatelj na vrhu	5/49	- Tudi v tujini	12/80
Živec, Fulvij: Hrepenenje	4/78	- Vedno znova Kugy	1/88
Planinska organizacija	Številka/stran	- Velika planina	6/85
Čujež, Manca: Orientacijsko mrvljišče na Pohorju	6/36	- Za pustolovce	11/90
Ekar, Franc: 69. redna skupščina UIAA	11/91	- Zares! Le kam gre veter?	1/87
Habjan, Vladimir: Gospodarska komisija v letu 2008	3/89	- Znova odkopani biseri	9/74
Mihelič, Zdenka: Zbor MO 2008	2/92	Čujež, Manca: 3. mednarodni festival gorniškega filma	4/37
Mušič Habjan, Irena: Prizadevne delo stotine slovenskih markacistov	12/26	Habjan, Vladimir: Zapisan spomin na šestdesetletno delo	4/74
Mušič, Irena; Habjan, Vladimir: Poudarek na projektih Alpske konvencije	6/33	Izgoršek Bradeško, Mojca: Gospod z rožo	7/88
Pevec, Emil: Iz dejavnosti MK PZS	3/89	Košir, Mitja: Dolomiti	7/86
Podobnik, Pavle: Analiza nesreč in reševalnega dela v letu 2008	6/93	Krpač, Franjo: Športni dan	10/93
PZS, INDOK: Podpis sporazuma o sodelovanju	7/90	Luštrek, Mojca: Knjiga o hrepenenju	12/82
- Sporazum o sodelovanju med PZS in NMA	11/91	- Knjiga, ki vabi (ne pošilja!) bralca v tri krasne	11/90
- Srečanje pohodnikov po evropskih pešpoteh	6/86	- Lepa pot - lep jubilej	10/93
Sbrizaj, Danilo: Obisk pri ministrici za obrambo	9/75	Luštrek, Mojca; Velkoverh, Ciril: Slovenska pohodniška, planinska in gorniška literatura 2008	5/94
- Sestanek z ministrom	7/90	Mašera, Andrej: Gore in spomini ostajajo	5/84
Skobe, Rozalija: Zbor delegatov Komisije za varstvo gorske narave	1/91	- Privlačna Slovenija	7/88
Skobe, Rudolf: Obisk pri ministru za šolstvo in šport	7/91	Mežnar, Peter: Tomaž Humar	8/94
- Okrogla miza ob Mednarodnem dnevu gora 2008	1/90	Pate, Mateja: 'Drzna je bila ta pot'	5/81
Straže, Ivan: Planinske poti vabijo	12/29	- Nagrada za knjigo Alpe - kot jih vidijo ptice	12/80
Šerkezi, Matjaž: KA, KŠP, KOTG, KTTS	8/96	- Pisanje kot terapija	5/82
- Nekaj utrinkov o dejavnosti komisij PZS	2/92	- Plezanje v evropskem duhu	5/82
		- Skrit biser nad Ljubljem	9/73

Pavšek, Miha: Krn in Storžič bolj počez in manj podolgem	12/80
Steinbuch, Mire: Jezersko	11/89
- Sprijatelj pod macesni	1/89
Stritar, Andrej: Podrobno o hrvaških gorah	2/91
- Zgodbe o šestdesetih letih AAO	7/89
Šerkezi, Matjaž: Zakaj se alpinisti med seboj navežejo na vrvi? Da preprečijo razumnim, da odidejo domov!	6/85

Novice, obvestila

Številka/stran

- Obalno PD Koper prejelo priznanje Mestne občine Koper	6/90
- Pestro dogajanje v Triglavskem narodnem parku ob evropskem dnevu parkov 2009	5/92
- Popusti za skupine članov PZS na Slovenskih železnicah	3/90
Bele, Jani: Dan gorskih reševalcev Slovenije	7/93
Bokal, Milka: Tečaj gibanja v gorah v zimskih razmerah	4/76
Budkovič, Lojze: Občni zbor PD Bohinjska Bistrica	5/88
- Turna smuka s Črne prsti in Rodice	6/88
Čeligoj, Vojko: Zasluzna planinca na poštni znamki	7/91
Čotar, Miranda: 60 let Planinskega društva Nova Gorica	12/85
Debevec, Tadej: Zbor gorskih vodnikov 2008	2/95
Dolenc, Ivanka: Tabor mladih planincev	12/84
Ekar, Franc: Strokovni posvet o obnovi koč na Doliču	8/96
Ekar, Franci: 110 let od ustanovitve Kranjske podružnice SPD	6/88
Fekonja, Irena: Čistilna akcija za lepšo Ljubljano	6/87
Frankovič Franetič, Mirjam: V deželi Petra Klepca	9/77
Grad, Darja: PUS Bavšica 2008	2/94
Grum, Andrej: Snežni most	6/89
Gumzej, Jože: Zreški planinci proslavili abrahama	1/92
Habjan, Vladimir: Status humanitarne organizacije	10/92
Jamnik, Tomaž: Nadzorni odbor pregledal delo Sklada Okrešelj	6/90
Kastelec, L.; Vovk, F.: XIII. spominski Furlanov pohod	10/94
Kavar, Janez: Slovenija na čelu mednarodne federacije vojaških gornikov - IFMS	12/87
Kokalj, Marija: Učenci OŠ Žiri v planinski šoli v naravi	12/85
Korošec, Renata: Tabor mladih planincev na Dovjem	9/75
Koželj Stepic, Marinka: 39. tabor ljubljanskih planincev	7/92
- PD Delo in PD Graficar na Velevitu	7/94
Kreča, Nina: Mladi planinci na Vrheh	7/96
Krvina, Rafael: Jelenci - zavetišče, kjer je vrednota gostoljubje	5/92
Kuzman, Uroš: Osemdeseta so bila leta	3/93
Laharnar, Irena: Občni zbor PD Idrija	5/90
Lenarčič, Maruška: Fulvij Živec prejel priznanje Športne zveze MO Koper	4/76
- Obalno PD Koper praznuje 60 let	5/89
- Srečanje turnih kolesarjev	6/87
- Srečanje vodnikov PZS v Kopru	5/91
Lenarčič, Tine: Obračun opravljenega dela	5/90
Lesjak, Marija: Člani PD Vinska Gora so zborovali	3/91
- PD Nazarje ima svoj planinski dom	6/90
- Spet smo čistili	6/87
Lestvik, Janez: Planinski tabor MDO Zasavja	12/84
Likar, Valter: Pohod veteranov vojne za Slovenijo	9/77
Lorenčič, Darko: Namestitvev ptičjih gnezidnic	6/88
Mačkovšek, Mojca: Šestdeset let PD Velenje	11/93
Mally, Marjan: Pomurska planinska pot	2/93
Mertelj, Oti: 60 let Planinskega društva Gozd Martuljek	12/86
Mežnar, Peter: Zbor alpinistov	5/80
Mihelič, Zdenka: Hitra pomoč rešuje	1/93
Milošič, Danilo: Odprava na Mont Blanc	1/93
- Ustanovljeno planinsko društvo Naveza	1/93
Mlakar, Irena: 55. občni zbor PD Pošte in Telekomu Ljubljana	5/91
Mohar, Darko: Planinsko prijateljstvo brez meje	6/91
Mučibabič, Irena: Planinci pa kar na IZI	2/93
Mušič Habjan, Irena: Srečanje gorskih reševalcev veteranov	12/85

Mušič, Irena: Izredni zbor gorskih reševalcev Slovenije	1/94
- Nov bivak Pavla Kemperleta na Velikih Podih postavljen	11/93
- Občni zbor PD Kamnik	5/88
Oitzl, Renata: PD Gozd Martuljek v letu 2008	5/87
Pevec, Emil: Nova planinska znamka	3/91
Poljinar, Dušan: Ustanova Sklad Okrešelj v letu 2008	6/89
PZS, INDOK: Alpinistični kongres v Trstu	3/90
- Članarina v letu 2010	12/88
- Mednarodna konferenca o reproducitvi	10/92
- Novice in Obvestila PZS v elektronski predal	11/85, 10/92
- Obisk delegacije Srbske planinske zveze	3/90
- Planinska zveza Slovenije na Facebooku	11/85
- Planinska zveza Slovenije tudi na Facebooku	9/75
- Priznanje Helikopterski enoti policije	2/93
- Zbor vodnikov 2009	12/83
Racman, Jana: 19. nočni Rokovnjaški pohod	6/91
Remic, Jana: Planinska tura za rejniške družine	9/76
Rojis, Rajko: 50 let Bivaka v Križevniku	8/92
Sbrizaj, Danilo: Obisk pri poveljniku sil Slovenske vojske	11/92
Skobe, Rozalija: Dan Zemlje 2009	6/86
Skobe, Rudolf: Fakulteta za šport prejela priznanje PZS	5/85
Stritar, Andrej: Akademiki obeležili svojih 60 let - Kako poznate naše uredništvo?	7/92 10/95
Šerkezi, Matjaž: Adidas terrex pro	8/83
- Iz dejavnosti KA, KSP, KOTG in KTTS PZS	4/75
Škerbinek, Danilo: Seja predsedstva CAA	5/86
Uredništvo Planinskega Vestnika:	

Najvrhovi Alp izven Slovenije	6/55
- Nesreča Franca Oderlpa na Manasluju	10/91
- Novoletno voščilo	12/2
- O smrti Igorja Maherja	8/96
- Obvestilo	12/87, 10/91, 6/92
- Opisi 'najvrhov' Alp pridejo oktobra!	9/76
- Opravičilo	4/77
- Popravek	8/29
- Priloga september 2009	9/43
- S klikom do vseh člankov naše revije vse do leta 1973!	7/92, 6/91, 2/55, 1/73, 3/94, 4/75, 5/80

Točaj, Maja: Tabor mladih planincev Dovje 2009	10/94
Tomše, Tone: Okrogla miza 'V gore peš ali s kolesom'	7/90
- Sestanek s Pavlom Gantarjem	5/85
- Sodelovanje Krke in PZS	11/92
Tovšak, Mirko: 21. Matjažev pohod na Peco	3/92
- Markacisti Koroške ocenili delo	3/92
Tovšak, Slavica: Dolgo iskani filmi in arhivsko gradivo	4/74
- Zgledno delo PD Pošte in Telekomu Ljubljana	3/94
Valjavec, Ivanka: Junaki Kriške gore 2008	4/75
Vitez, Adriana; Ružič, Jože: Regijski tekmovanji MIG v Kopru in Puconcih	1/95
Zagoričnik, Oto: 50 let PD Polzela	7/91
Zgaga, Olga: Gorski tek Ivana Anderleta in srečanje planincev na Črni prsti	11/94
- Občni zbor PD Podbrdo	5/87
- Pol stoletja upravljanja koč na Črni prsti	11/94
- Stokrat na Črni prsti	11/95

Jubileji, v spomin

Številka/stran

- V spomin	4/78
Božič, Stipe: Dragi prijatelj!	12/13
Dabič, Viktorija: Ptujski planinec Nikola Vukotič in njegovih sto let	12/83
Drolec, Tomo: Tomažu Humarju	12/18
Grošelj, Viki: Tomažu Humarju	12/7
Kotnik, Ivč: Daniel Kopušar	12/86
Koželj, Aleš: Tomažu Humarju	12/17
Kresal, Gregor: Tomažu v slovo	12/15
Lavrič, Leon: Marjan Gril	5/93

Leskošek, Tina: Tomaž Humar	12/4
Messner, Reinhold: Smrt Tomaža Humarja	12/11
Mlakar, Mirko: Pavel Stropnik	4/79
Oprešnik, Janko: Tomažu Humarju	12/16
Pollak, Bojan: Tomažu Humarju	12/11
Šerkezi, Matjaž: Franc Oderlap	11/95
- Milenko Arnejšek - Prle	3/95
Škarja, Tone: Modra vreča	12/19
Šolar, Martin: Igor Maher (1963 - 2009)	9/78
Tomazin, Iztok: Filip Bence - Ta črn	4/76
Velkovrh, Ciril: Planinskemu prijatelju Jožetu Gračnarju	1/96
Zgaga, Olga: Lojze Oman	2/95

Naslovnice

Bijuklič, Mirko: Soča	6
Briški, Dan: Kozorog in stena	9
- Kozoroga	8
Habjan, Vladimir: Na grebenu med V koncu Spico in Kotovi Spico	7
Koželj, Aleš: Janko Oprešnik in Tomaž Humar v steni Cholotseja	12
Naglost, Oton: Avrikelj	5
- Na izstopu Jalovčevega ozebnika	3
- Plezanje v plezališču Vipava	2
- Triglav	4
- Turski žleb	1
Prezeli, Marko: Vzpon na Bhagirathi 2, zadaj Bhagirathi 3	11
Reven, Sebastjan: Jalovec s Slemen	10

Številka/stran

Fotografije, skice in zemljevidi Številka/stran

Ajnik, Luka	6/81;
Aleš, Janez	12/73;
Anderle, Aljaž	3/48, 3/49, 3/60, 3/61, 4/61, 4/63, 12/71;
Aničin, Aleksandar	1/40, 1/41, 1/42, 1/43, 12/74;
Balant, Mojca	3/78, 3/79, 5/74, 5/76, 11/18;
Bandelj, Andrej	1/48, 1/50, 1/51;
Bečan, Klemen	4/68;
Bele, Jani	4/11;
Bergant, Borut	4/77, 5/17;
Bernard, Nina	9/67, 11/77;
Bie, Sam	9/61;
Bijuklič, Mirko	6, 8/38, 10/46, 12/64;
Binelli, Mauro	2/12, 2/18, 2/19;
Blagus, Rok	7/72, 11/75;
Bogataj, Miha	1/4;
Bogataj, Valentin	11/38, 11/39;
Bokavšek, Iztok	10/91;
Borštnar, Boštjan	9/80;
Božič, Stipe	12/13;
Božič, Stipe	5/2, 5/15;
Bradeško, Marjan	8/66, 8/67, 8/68, 8/69, 11/26, 11/27, 12/47;
Brišar, Lado	4pr, 4pr/2, 4pr/5, 4pr/6, 4pr/7, 4pr/8, 4pr/12, 4pr/15, 4pr/17, 4pr/20, 4pr/23, 4pr/25;
Briški, Dan	1/53, 5/60, 6/2, 6/6, 6/13, 6/21, 7/2, 7/18, 8, 8/39, 8/43, 8/47, 9, 9/19, 9/20, 10/36, 11/62, 12/60, 12/61;
Bučan, Milivoj	2/40, 2/43;
Caf, Bojan	3/50;
Cencič, Drago	4/56;
Česen, Nejc	2/81;
Čokl, Anže	2/85;
Čop, Jaka	4/7;
Čufar, Martina	6/74, 6/75, 6/76, 9/63, 9/64, 10/87;
Čujež, Manca	7/29, 7/70, 11/35, 11/36;
Debevec, Tadej	7/56, 7/57, 7/58, 9/65, 9/66;
Drab, Jože	7/11;
Draskobler, Marko	9/36;
Dukši, Marko	6/79;
Erceg, Andrej	10/12;
Erman, Urša	11/76;
Eržen, Miro	3/26, 3/29;

Frajman, Božo	2/68, 2/69;
Gaborovič, Zoran	6/53, 6/54, 10/11;
Golob, Jure	2/11;
Golob, Urban	2/15, 2/16, 2/20, 2/21, 3/72, 7/73;
Gorišek, Gorazd	10/43, 10/44, 10/45;
Gosar, Andrej	11/48, 11/49;
Gosar, Bojana	3/2, 3/34;
Gospič, Aleksandar	10/27;
Gričar, Klemen	10/16, 10/17;
Grmovšek, Andrej	1/80, 1/83, 5/77, 8/85, 8/87, 11/66;
Grmovšek, Tanja	1/84, 8/86, 8/88, 8/89, 11/69;
Grogl, Silva	8/62, 8/63, 8/65;
Gros, Natalija	4/67, 4/68;
Grum, Andrej	6/89;
Habjan, Miha	7/92;
Habjan, Vladimir	1/6, 1/7, 1/35, 2/96, 3/42, 3/46, 4/10, 4/80, 4pr/11, 4pr/26, 5/88, 6/33, 7, 7/67, 8/21, 8/24, 9/44, 9/46, 9/47, 10/5, 10/19, 10/22, 10/24, 10/28, 10/60, 10/61, 10/62, 11/5, 11/94, 12/21, 12/24, 12/34, 12/85;
Hladnik, Jurij	6/65, 6/66, 6/66, 6/66, 10/21;
Hočevar Žager, Lidija	2/47, 8/50, 12/21, 12/30;
Horvat, Tomaž	4/53;
Hostnik, Primož	3/58;
Hrovat, Tomaž	1/61, 2/64, 2/65;
Ikanovič, Maja	7/33, 7/34;
Ikanovič, Maja	7/32;
Ivanek, Branko	3/57;
Jagodic, Andreja	3/60;
Jaklin, Zlatko	10/10;
Jakofčič, Tomaž	8/4, 8/6, 8/7, 8/8, 8/10, 8/11, 11/87;
Jarc, Janez	7/42, 9pr/32;
Jereb, Miran	6/91;
Jovanovič, Iskra	2/29, 4/43, 5/21, 7/14, 10/6;
Jurca, Boris	6/4, 6/12;
Karničar, Drejc	12/58, 12/59;
Karo, Silvo	5/66;
Kavar, Janez	9/33;
Kavzar, Borut	2/23;
Kejžar, Klemen	6/78;
Klančar, Robert	7/8, 8/44, 10/7;
Klemenc, Stane	5/26, 9/9, 9/11, 9/27, 9/41;
Klenovšek, Dušan	1/66, 1/67, 1/69, 2/70, 2/71, 3/66, 3/67, 4/54, 4/55, 5/64, 5/65, 6/61, 6/62, 7/63, 7/64, 9/42, 9/43, 10/66, 11/61, 12/56;
Klinar, Petra	1/44, 1/46, 1/47;
Kočevar, Sonja	12/42, 12/44;
Kolenc, Olga	5/54, 5/58, 8/74, 8/75, 8/77;
Koren, Dejan	3/76;
Kosi, Peter	11/40, 11/41;
Kosovelj, Zvone	1, 1/36, 2/24;
Kovačević, Mijo	10/26;
Koželj, Aleš	12, 12/4, 12/10, 12/12, 12/18;
Kranj, Tehnomat	2/55;
Krejan, Marta	2/86;
Krnič, Edo	4/26;
Kumer, Tomaž	11/19, 11/21, 11/23, 11/24;
Lamiche, Antony	4/62, 4/64;
Lapanja, Miha	11/17;
Lapuh, Rado	6/21;
Lenarčič, Matevž	4/22, 4/24, 4/25;
Leskošek, Tina	1/14, 1/16, 1/16, 9/38, 9/39, 11/16, 12/5;
Lešnik, Arnold	2/44, 9/54, 9/56, 9/57, 9/57, 9/57, 9/57, 10/23, 10/67, 10/68, 10/68, 10/69, 11/63, 11/63, 11/64, 11/64, 11/64, 11/64, 11/65, 11/65, 11/65, 11/65;
Ličen, Metod	7/50, 7/51;
Likar, Boštjan	8/35, 11/42, 11/43, 11/44, 11/45, 11/45;
Lindič, Luka	2/78, 11/75;
Lipušič, Janja	4/27, 4/28, 6/92, 8/53, 8/55, 8/56, 8/57, 8/58;

Luštrek, Mojca	6/14, 6/15, 6/16, 6/20;	Simonič, Albin	11/68;
Macleod, Claire	6/68, 6/70;	Simišič, Stane	4/41;
Malec, Olga	6/36, 6/37;	Skok, Janez	2/9;
Mamolo, Fabrizio	2/56, 10/15;	Standeker, Matic	1/10, 1/12, 1/13;
Marolt, Tomaž	5/48, 10/37;	Steinbuch, Mire	4/70, 5/67, 9/9;
Maršnjak, Franc	11/93;	Strgar, Peter	2/75, 4/4, 5/43, 5/44, 5/47, 8/26, 9/22, 9/23, 10/14, 10/42, 11/15, 11/25;
Melanšek, Mladen	7/80;	Strgar, Polona	9/21;
Meško, Damijan	10/71;	Stritar, Aleša	11/28;
Metljak, Drago	5/23;	Stritar, Andrej	1/59, 1/61, 1/96, 1/96, 2/63, 2/65, 3/51, 3/96, 4/48, 4/49, 4/51, 4/52, Apr/18, 5/37, 5/61, 5/63, 5/96, 6/60, 7/52, 7/54, 7/94, 7/94, 8/78, 8/79, 8/80, 8/81, 8/96, 9/26, 9/53, 10/4, 10/95, 11/6, 11/24, 11/39, 11/50, 11/56, 11/57, 11/58, 11/59, 11/60, 12/54, 12/55;
Mihelič, Joža	9/13, 9/14;	Stritar, Mojca	4/50, 6/50, 6/51, 6/52, 8/70, 8/71, 8/72;
Mihelič, Jože	8/41, 8/41, 8/42, 8/42;	Stritar, Rok	1/39;
Mihelič, Zdenka	1/94;	Stritar, Urša	11/96;
Mihev, Stanko	10/84;	Šalamon, Magda	6/28, 6/31, 8/59, 12/19;
Mihev, Elo	9/18;	Serkezi, Matjaž	4/13, 7/4, 7/5, 7/6, 7/6, 7/6, 7/6, 7/6, 7/7, 8/82, 8/82, 8/83;
Mihorič, Alenka	10/48, 10/49, 10/49;	Šisernik, Rok	2/81;
Miš, Franc	7/68;	Šišič, Muhamed	5/13;
Miškovič, Dejan	1/74, 1/76, 1/78, 1/79;	Škarja, Metod	6/29, 6/30, 8/60;
Mlakar, Igor	12/27;	Škarja, Tone	3/20, 3/23, 5/4, 5/9, 10/75, 10/76, 10/77, 10/79, 10/80, 10/83, 12/20, 12/39, 12/40;
Mrakič, Lado	8/2;	Škodič, Dušan	10/53, 10/54, 10/55, 11/30, 11/32;
Mrušič, Irena	1/31, 3/30, 4/10, 5/16, 5/18, 9/48, 10/8;	Škrjanec, Stane	3/44, 3/45, 4/20, 6/42, 6/44, 6/45, v6/46, 6/47, 6/48, 9/49, 9/50, 9/53;
Mušič Habjan, Irena	12/57;	Šolar, Martin	9/79, 10/70, 10/72, 10/74;
Naglost, Oton	1, 1/2, 2, 2/2, 2/52, 3, 3/37, 4, 4/2, 4/8, 4/12, 4/14, 4/58, 4/60, 5, 5/28, 6/9, 6/11, 6/13, 6/17, 6/22, 7/9, 8/25, 8/30, 8/33, 8/37, 8/48, 9/4, 9/5, 9/6, 9/7, 9/14, 9/17, 9/28, 10/2, 10/18, 10/25, 11/2, 12/2, 12/24, 12/33, 12/63;	Štebe, Miro	8/28;
Nastran, Vanja	3/82;	Štorman, Gregor	7/81;
Omerza, Aleš	7/20;	Štremfelj, Andrej	5/19;
Oprešnik, Janko	12/14, 12/15;	Štrukelj, Marjeta	5/38, 5/39, 5/39, 5/40, 5/41, 5/42, 9/30, 9/31;
Ortar, Jaka	2/82, 10/40;	Štucin, Sara	7/38, 7/39, 7/40;
Ovčar, Luka	5/30, 5/57;	Štupar, Boris	2/55;
Pate, Mateja	7/74, 7/75, 7/76, 7/77;	Šumrada, Bor	11/84;
Pavlovič, David	5/69, 5/70;	Tamše, Franc	8/12, 8/13, 8/15;
Pavlovič, Vesna	5/71;	Tashi, Šerpa	8/8;
Pavšek, Miha	7/46, 7/47, 7/48, 7/49, 9/79;	Tekavčič, Rudi	7/35, 7/35, 7/35, 7/36, 7/36, 7/36, 7/36, 7/37, 7/37, 7/37, 7/37;
Pečjak, Andrej	1/70, 1/71, 1/71, 1/72, 1/72, 1/72, 3/68, 3/70;	Terpin, Rafael	3/38, 3/39, 3/40, 6/38, 6/39, 6/40, 7/22, 7/24, 12/37, 12/38;
Pennequin, Stephen	9/3/3;	Tič, Dani	2/36, 2/37;
Pepelnjak, Ivan	7/30, 7/31;	Tomazin, Iztok	7/25, 7/26, 7/27;
Peršolja, Borut	1/26;	Tome, Davorin	9/37;
Petermel, Mitja	11/51, 11/55;	Tomše, Tone	2/26, 2/26, 3/28, 3/31, 3/32, 3/33;
Peternelj, Anja	3/74;	Tovšak, Slavica	1/18;
Piermartini, Anna	2/58, 2/58;	Trošt, Andrej	2/32, 2/33, 2/34, 2/60, 4/69, 6/12, 7/78, 7/79, 9/2, 9/24, 9/24, 9/25, 9/25, 9/26, 12/53;
Pirnati, Lojze	12/26, 12/28;	Trpin, Rafael	7/23;
Podbevšek, Dušan	5/20, 8/93;	Urllavp, Iztok	12/25;
Podgornik, Pavel	8/91;	Veenvliet, Paul	2/69, 3/63, 3/64, 3/65;
Podgornik, Peter	8/90, 8/91;	Verem, Roman	6/80;
Podovšovnik, Simon	12/48, 12/48, 12/49;	Vertčanik, Gregor	1/28, 1/29, 4/33, 4/35, 7/45, 7/46, 10/50;
Pogačnik, Vid	5/32, 5/34, 5/35, 5/36;	Vogelnik, Vili	4/76;
Povše, Matej	6/83;	Vokač, Josip	8/19;
Predalič, Nevenka	11/79;	Volk, Miha	12/23;
Prelošek, Uroš	1/54, 1/57, 1/58;	Vranič, Jerca	12/45;
Premrl, Klemen	12/68, 12/69, 12/70;	Vranič, Matej	4/44, 7/16, 8/20, 11/83;
Prezelj, Marko	2/72, 2/74, 2/76, 7/65, 7/69, 10/20, 11, 11/70, 11/72, 11/73, 11/74, 11/75;	Vrbec, Andrej	11/78;
Recer, Špela	2/48, 2/51;	Vujisič, Vlado	6/56, 6/58, 6/59;
Remič, Jana	5/50, 5/51, 5/52, 11/8, 11/9, 11/11;	Zaplotnik, Nejc	5/11;
Rems, Roman	4/57;	Zdešar, Aleš	12/62;
Reven, Sebastijan	10;	Zorko, Aleš	11/67;
Rihar, Gregor	7/53, 7/55;	Zupan, Miha	6/81, 6/81;
Robič, Mojca	1/33;	Zupančič, Primož	11/52;
Romih, Mojca	2/10;	Žižič, Barbara	1/16, 2/88, 2/88, 3/83, 4/71;
Romih Masnoglav, Nuša	2/8;		
Rovan, Jože	2/27;		
Sbrizaj, Danilo	1/90;		
Selan, Ivan	3/13, 3/14, 3/15, 3/16, 3/17, 3/18, 3/19;		
Senegačnik, Andreja	1/97;		
Senegačnik, Jurij	1/9, 4/30, 4/32, 7/13, 7/96, 8/23, 10/57, 10/58, 12/88;		

Gruh – knjiga s podobami za odrasle

Dočakali smo ponatis knjige Eda Deržaja Gruh s prilogo Franca Zupana, ki na slikovit način opiše stanje v takratni družbi.

Pohitite! Natisnjenih je bilo samo 300 izvodov.

Odlomek iz knjige:

»Za alpinistično turo veljajo naslednja pravila: ko prispeš v kočo, ki si si jo izbral za izhodišče, se vedi tako, da morebitni izletniki in slični smrtniki takoj zaslutijo, da si alpinist posebne sorte. V pozdrav le pokimaj in sedi s tovarišem v skrajni kot sobe. Tu malomarno odvrzi oprtnik z derezami, vrvi in cepin. Če imaš v oprti pravilno razmeščene kline in kladivo, bodo takoj rezko zarožljali. V hipu bodo vse oči uprte v vaju. Nato sedita mrkih obrazov, brez besed, v skrajni kot kočice. Ko si prepričan, da so se vaju turisti nagledali, prični s sezuvanjem okovank. To delo spremljaj z žvižganjem kakšne žalostinke. Učinek ne bo izostal. Iz oprte vzemi plezalnike, ki jih še počasneje oblači. Pri tem žvižgaj še otožnejšo melodijo. Posebno rahločutnim damam se bodo že pri tem tvojemu opravitlu zarosile oči.

Brž ko si obut, si prižgi pipo, ki jo mora vsak dober alpinist imeti. Nato pojdi s tovarišem pred kočico in z daljnogledom intenzivno študiraj steno, ki sta si jo izbrala za cilj. Ne pozabi kazati z roko na steno! Publika mora biti točno informirana. Posebno važno je to pri kočah, ki razpolagajo z velikim daljnogledom na stojalu. S tem je namreč podana garancija, da bodo obiskovalci kočice drugi dan zanesljivo opazovali vajin odhod v steno.«

Knjigo je možno kupiti v Planinski založbi (Dvorčakova 9, p. p. 214, 1001 Ljubljana), naročiti po telefonu na številki 01/43 45 684 (Anica) ali preko spleta na www.pzs.si (pod Trgovina).

Cena izvoda je 18,00 €.

Planinsko-izletniški vodnik Jezerško

Malce odmaknjena in izolirana od ostalega sveta se zdi ta dolina, na eni strani vpeta v razbrzdano severno ostenje Kamniško-Savinjskih Alp, na drugi strani pa v valovita gozdna področja Karavank, iz katerih gledajo le redki osamelci. Kako do tja? Običajno po glavni cesti iz Kranja mimo Preddvora ter naprej po ozki dolini reke Kokre ali pa iz sosednje Avstrije čez preval Jezerški vrh. Govorimo seveda o **Jezerškem**. Dva mejna deželna kamna ob cesti pod Spodnjim Jezerškim nemo pričata o nekdanji meji med Koroško in Kranjsko, saj je Jezerško do konca prve svetovne vojne pripadalo Koroški, sedaj pa kamna ločujeta Spodnje Jezerško od naselja Kokra.

»Doživite nepozabno gorsko pokrajino! Jezerško,« vas vabijo domačini, skupaj pa bomo poznavanje na Jezerškem začeli z dolinskim sprehodom pri zaselku **Podlog** na Spodnjem Jezerškem, ogledali si bomo večji ledeniški dolini **Makekove Kočne** in **Ravenske Kočne**. Nato bomo sledili geslu Planinskega društva Jezerško iz leta 1961 »Spoznaj gore svojega kraja« in najprej stopili na nižje vrhove Karavank na severni strani Jezerške doline: **Stegovnik**, **Virnikov Grintovec** in **Pristovski Storžič**. Nasproti stojijo Grintovci z **Velikim vrhom**, **Vratci** in **Golim vrhom**. Sredogorske cilje smo dosegli, sedaj pa se bomo povzpeli v visokogorje, torej nad 2000 metrov. Dragulji v kroni Grintovcev so divja **Kočna**, najvišji **Grintovec**, grebenski **Dolgi hrbet**, elegantna **Skuta**, soseda **Koroška** in **Kranjska Rinka**. **Ledinski vrh (Pogan)** in **Velika Baba** nekako izstopata iz tega venca.

Format: 110 x 170 mm, obseg: 88 strani

Cena: 17,95 €

Irena Mušič Habjan

Planinska založba nudi popust na določene leposlovne knjige

V mesecu decembru, ko se bliža čas veselega pričakovanja, praznikov, lahko pozornost do najbližjih izrazimo tudi s knjižnim darilom. Zato Vam Planinska založba PZS sporoča, da imate pri nakupu naslednjih leposlovnih knjig 40 % popust (velja do razprodaje zalog):

Posušeni rožmarin

Človek, gora, poezija

Ama Dablam – Odsanjane sanje

Gremo skupaj v hribe

Valentin Stanič, prvi alpinist v Vzhodnih Alpah

Zorko Jelinčič - Nad prezrtjem in mitom

Moje gore

Planinski zbornik ob 110-letnici SPD/PZS

Lotosov cvet

Knjige lahko naročite na sedežu PZS, Dvorčakova 9, p. p. 214, 1001 Ljubljana, po tel. 01 / 434 56 84, faks 01 / 434 56 91, po e-mailu: planinska.zalozba@pzs.si, lahko pa tudi preko spletnih strani.

ALPE *Kot jih vidijo ptice*

V zadnjih 150 letih smo izgubili več kot polovico ledenikov.

Severna stena Matterhorna (Švica)

»ALPE – kot jih vidijo ptice« je **mednarodni projekt**, s katerim predstavljamo celotno verigo Alp, kot izjemen in enkratni geološki, geografski, biotski, kulturni ter gospodarski prostor. Projekt pokriva celotne Alpe in zajema države: **Monako, Francijo, Italijo, Švico, Liechtenstein, Nemčijo, Avstrijo** in **Slovenijo**.

Fotografije: Matevž Lenarčič

Besedilo: Janez Bizjak in 15 vrhunskih strokovnjakov iz vseh alpskih držav.

Uvod v knjigo so prispevali:

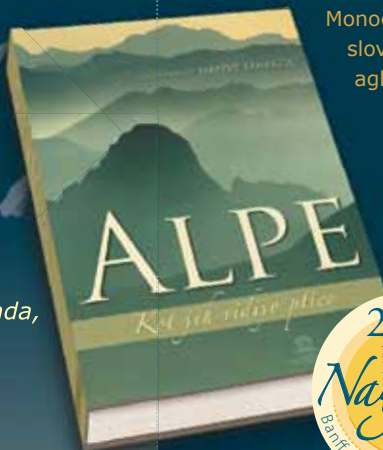
sir Christian Bonington, svetovna alpinistična legenda,
Koichiro Matsuura, generalni direktor UNESCO,
Marco Onida, generalni direktor Alpske konvencije.

www.panalp.net

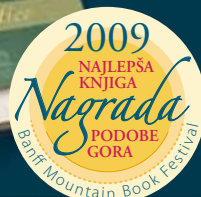
Matevž Lenarčič je posnel 100 000 novih fotografij Alp iz zraka.

V knjigi velikega formata (512 strani, 27 x 37 cm) je **250 najboljših fotografij**.

Monografija je izšla v slovenskem in angleškem jeziku.

Krilati lev 2009

Cena monografije je **49,90 €**.

Za naročnike Planinskega vestnika le 44,91 €.